

МАТЕМАТИКА

$17 + 24$

$2 + 6 > 6 - 2$

2

$a + b = b + a$

$35 - 18$

$12 - 5$

$6 + 9 - 4$

$35 : (7 - 2)$

$34 < 43$

$64 : 8$

$3 \cdot 7$

$(4 - 2) \cdot 6$

УДК 51*кл 2(075.2)
О-56

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 № 407)*

Видано за державні кошти. Продаж заборонено.

Умовні позначення:

	— початок уроку;		— робота в парі;
	— Пригадай!		— кругові вирази;
	— Запам'ятай!		— завдання підвищеної складності;
	— робота в групі;		— домашнє завдання.

Оляницька Л.

О-56 Математика : підруч. для 2 кл. закл. загальн. середн. освіти / Любов Оляницька. — К. : Грамота, 2019. — 144 с. : іл.

ISBN 978-966-349-727-3

Підручник відповідає Типовій освітній програмі з математики для 2 класу, розробленій колективом авторів під керівництвом Р. Б. Шияна, і концепції Нової української школи.

Навчальний матеріал подано в цікавій та доступній формі з урахуванням компетентнісного підходу й сучасних методик. Підручник містить завдання різного рівня складності, передбачено роботи в парі та групі.

УДК 51*кл 2(075.2)

ISBN 978-966-349-727-3

© Оляницька Л. В., 2019
© Видавництво «Грамота», 2019

Дорогі друзі!

Ви тепер другокласники. Цього навчального року ви продовжите цікаву подорож країною Математика. На вас чекають дивовижні відкриття.

Ви зануритесь у світ чисел, удосконалисте своє вміння обчислювати математичні вирази й розв'язувати задачі, здобудете нові знання.

Ви навчитеся порівнювати, додавати й віднімати двоцифрові числа, виконувати нові арифметичні дії — множення та ділення, перевіряти правильність ваших обчислень, з'ясуєте порядок виконання дій у числових виразах.

Обчисливши ланцюжки виразів, ви дізнаєтеся багато цікавого про тваринний і рослинний світ України.

Підручник стане вашим надійним другом і помічником у навчанні, а наполеглива праця протягом року допоможе подолати нові сходишки математичної науки.

Навчайтеся з бажанням і задоволенням. Нехай шлях до знань буде радісним і цікавим!

Автор

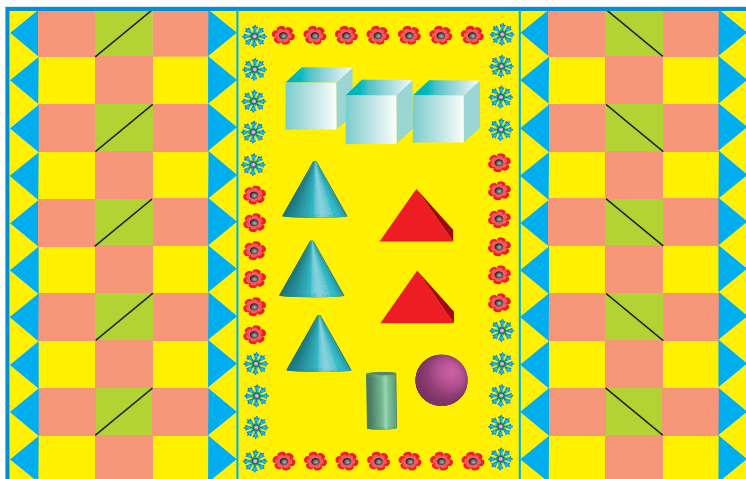
1 РОЗДІЛ

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗА 1 КЛАС

🔔 Утворення чисел у межах 100

1. Розгляньте малюнок.

- Які геометричні фігури прикрасили килимок? Які квіти?
  - Які геометричні фігури розкладено на килимку? Назвіть їх і полічіть. Яких фігур порівну?
  - Полічіть зручним способом, скільки на килимку чотирикутників. Скільки великих трикутників? А маленьких трикутників?
  - Скільки синіх трикутників? Жовтих? Зелених? Яких трикутників найбільше? Яких найменше? На скільки жовтих трикутників більше, ніж синіх? На скільки жовтих трикутників більше, ніж зелених? На скільки синіх трикутників більше, ніж зелених?
  - Полічіть і порівняйте кількість маків і волошок.
2. Які тварини перетворилися на цифри? Назві цифри-тварини по порядку від 0 до 9. Починай так: мавпа, ...

3. Назвіть послідовно числа на потязі. Які числа пропущені?
У які групи можна об'єднати зображені геометричні фігури?

4. Запиши числа 13, 34, 21, 47, 92 як суму розрядних доданків.
5. Улітку Марія зробила 64 фотографії, а Матвій — на 13 фотографій більше. Скільки фотографій зробив Матвій?
6. Обчисли значення виразів.

$$10 + 6 \quad 16 - 4 \quad 59 - 9 \quad 32 + 1 \quad 20 + 10$$

7. Запиши числа 45, 14, 71, 39, 22, 83, 63 як суму розрядних доданків.
8. У колекції Степана 9 мушель, а в колекції Софії — на 3 мушлі менше. Скільки мушель у колекції Софії?

Одноцифрові та двоцифрові числа

9. Назвіть «зайве» число в кожній послідовності чисел

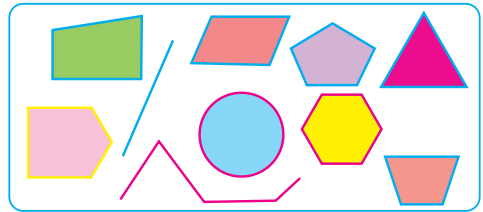
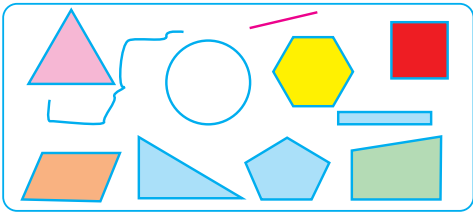
32 42 82 11 62

80 30 20 0 10

12 15 71 18 19

10. Назві, у які групи можна об'єднати подані числа.
5, 18, 90, 1, 44, 7, 63, 2, 0, 81, 4, 9, 10
11. Випиши одноцифрові числа в порядку зростання, а двоцифрові — у порядку спадання (зменшення).
81, 32, 6, 19, 4, 96, 8, 1, 27, 55, 10, 3, 7, 60, 0
12. Обчисли значення виразів.
 $15 + 1 - 10$ $8 + 1 + 1$ $8 - 8 + 20$ $30 - 1 - 1$
13. Олег скачав Олені на планшет 15 книжок. Вона прочитала 11 книжок. Скільки книжок залишилося прочитати Олені?

14. Полічи однакові геометричні фігури на малюнках. Назви їх.

15. Обчисли значення виразів.

$$33 - 1 + 1 \quad 10 + 5 - 3 \quad 79 + 1 + 10 \quad 9 - 8 + 16$$

16. На кущі розквітли 16 троянд. 5 троянд зрізали на букет для бабусі. Скільки троянд залишилося на кущі?

Одноцифрові та двоцифрові числа

17. Назвіть числа в таблиці. Скільки десятків і скільки одиниць у кожному числі? Яке число містить тільки десятки? Запишіть: найбільше число; найменше число; число, у якому однакова кількість десятків та одиниць; число, у якому цифра 7 означає кількість одиниць.

Десятки	Одиниці
7	5
5	7
7	0
5	5

18. Склади та розв'яжи задачу за малюнком.

на ? більше

19. Запиши числа як суму розрядних доданків.

$$56 = \dots \quad 84 = \dots \quad 17 = \dots \quad 59 = \dots \quad 38 = \dots \quad 77 = \dots$$

20. На одній стороні вулиці — 26 будинків, а на протилежній — 28. На скільки будинків більше на протилежній стороні вулиці?

🔔 Послідовність чисел першої сотні. Порівняння чисел

21. Позмагайтеся в командах.

- Назвіть числа: від 10 до 20; від 43 до 56; від 87 до 100.
- Прочитайте числа: 31, 72, 49, 19, 99, 67, 85, 23, 60, 58.
- Продовжте лічбу: 100, 90, 80, ...

22. Назви пропущені числа. Запиши відновлений числовий ряд.

23. Математичний диктант

Запишіть: число, більше від 66 і менше за 68; число, більше від 14 та менше за 16; число, більше від 98 й менше за 100; найменше двоцифрове число; найбільше двоцифрове число; числа, більші на 1 від 30, 47, 10, 89, 0; числа, менші на 1 від 60, 91, 74, 1, 88.

24. Порівняй числа ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$$\begin{array}{lll} 1 \text{ дес. } 5 \text{ од. } \bigcirc 51 & 7 \bigcirc 5 & 1 \text{ дес. } \bigcirc 100 \\ 24 \bigcirc 2 \text{ дес. } 4 \text{ од.} & 2 \bigcirc 20 & 10 \text{ дес. } \bigcirc 10 \end{array}$$

25. Порівняй вирази, не обчислюючи ($>$; $<$; $=$).

$$\begin{array}{lll} 17 + 1 \bigcirc 1 + 18 & 30 + 10 \bigcirc 30 + 1 & 58 - 10 \bigcirc 59 - 10 \\ 48 + 1 \bigcirc 50 - 1 & 9 + 10 \bigcirc 90 + 10 & 60 - 1 \bigcirc 90 - 1 \end{array}$$

26. Довжина тулуба арктичної медузи становить 2 м, а довжина її щупалець сягає 36 м. На скільки метрів тулуб медузи коротший, ніж її щупальця?

27. Обчисли значення виразів.

$$59 + 1 + 1 \quad 83 - 1 + 10 \quad 28 + 1 - 19 \quad 70 + 10 - 1$$

28. У гурток малювання записали 18 дітей, а в танцювальний гурток — на одну дитину більше. Скільки дітей записали в танцювальний гурток?

🔔 Додавання та віднімання на основі десятикової нумерації

29. Прочитайте числа. Запишіть їх у порядку зростання.

72	37	80	23	15	10	22	9	94	4	41	35	54
----	----	----	----	----	----	----	---	----	---	----	----	----

30. Виконай за зразком.

$27 = 2 \text{ дес. } 7 \text{ од.}$	$82 = \dots \text{ дес. } \dots \text{ од.}$	$29 = \dots \text{ дес. } \dots \text{ од.}$
$4 \text{ дес. } 6 \text{ од.} = 46$	$1 \text{ дес. } 6 \text{ од.} = \dots$	$5 \text{ дес. } 5 \text{ од.} = \dots$

31. Обчисли значення виразів.

$40 + 8$	$85 + 10$	$38 - 30 - 8$	$60 + 3 + 20$
$67 + 21$	$76 - 4$	$54 + 2 - 20$	$69 - 9 + 7$

32. Виміряй довжину кожного відрізка ламаної. Обчисли довжину ламаної.

33. У числі 54 закресли цифру 5. На скільки число, яке утворилося, менше від числа 54?

34. Обчисли значення виразів.

$38 + 11$	$67 - 40$	$93 + 5 - 22$	$89 - 45 + 20$
-----------	-----------	---------------	----------------

35. Набір пазлів складається з 98 елементів. Соломія вже використала 54 пазли. Скільки ще пазлів треба скласти, щоб зібрати картину?

Взаємозв'язок дій додавання та віднімання

36. Позмагайтеся в командах.

- Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки зубів у їжака.

12 + 20 - 2 + 8 - 10 - 22 + 33

- Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки зубів у білки.

28 + 10 - 4 + 2 - 10 - 14 + 10

- Складіть з отриманими даними задачі на порівняння чисел. На скільки більше зубів у їжака? На скільки менше зубів у білки?

37. Виконай за зразком.

$24 + 13 = 37$

$37 - 24 = 13$

$37 - 13 = 24$

$45 + 24$

$56 + 20$

$55 + 10$

$20 + 47$

$63 + 36$

$33 + 23$

38. Обчисли кругові вирази.

$27 + 2$		$50 - 40$		$28 - 1$
	$10 + 32$		$42 - 20$	
$22 + 6$		$29 + 20$		$49 + 1$

39. Білка сховала в дуплі 14 горіхів, а під деревом — ще 20 горіхів. Скільки всього горіхів сховала білка?

40. Роздивися персонажів мультфільму. Скільки їх усього? За якими ознаками їх можна поділити на групи? Скільки персонажів у кожній групі?

41. Обчисли значення виразів. Склади до кожного виразу на додавання вирази на віднімання.

$32 + 15$

$61 + 24$

$70 + 13$

$47 + 42$

42. У лісі росли 43 дубки. Восени посадили ще 15 дубків. Скільки всього дубків стало в лісі?

Знаходження невідомого компонента дій додавання та віднімання

43. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки літрів молока випиває китеня за одне годування.

$45 - 15 + 31 + 20 - 1 + 12 - 2 + 10$

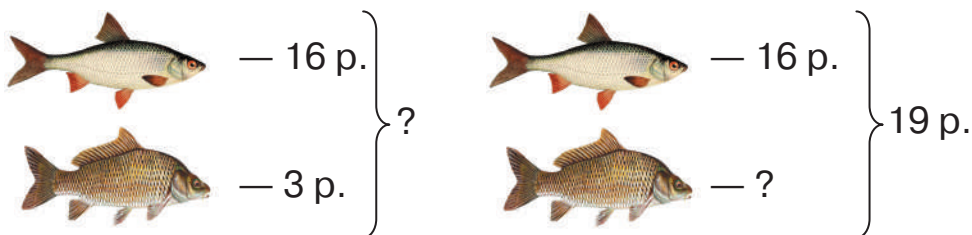
- Щоб знайти невідомий *доданок*, потрібно від суми відняти відомий доданок.
- Щоб знайти невідоме *зменшуване*, потрібно до різниці додати від'ємник.
- Щоб знайти невідомий *від'ємник*, потрібно від зменшуваного відняти різницю.

44. Які числа в таблиці пропущені? Досліди, як їх можна знайти. Назви пропущені числа.

Доданок	42	12		29
Доданок	5		9	
Сума		26	79	30

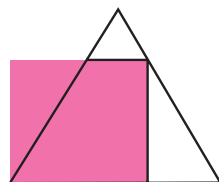
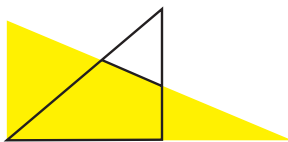
Зменшуване	60	75		19
Від'ємник	20		21	
Різниця		34	42	9

45. Склади та розв'яжи задачі за малюнками.

46. З акваріума забрали 12 риб, у ньому залишилося 15 риб. Скільки риб було в акваріумі спочатку?

47. Якою фігурою є спільна частина багатокутників на кожному малюнку?

48. Добери числа й запиши рівності.

$\square + 8 = 28$

$\square - 14 = 33$

$48 - \square = 18$

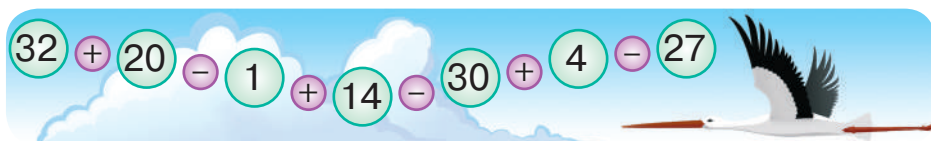
$\square - 5 = 24$

49. У басейні плавало 14 дітей. Декілька дітей пішло додому, і в басейні залишилося 11 дітей. Скільки дітей пішло додому?

Переставний закон додавання

50. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки є видів лелек.

51. У нашій країні живуть два види лелек: білий та чорний. Середня тривалість життя лелек у природному середовищі — 20 років. У неволі вони живуть майже 40 років. Обчисли, на скільки років довше можуть прожити лелеки в неволі (усно).

$a + b = b + a$ — переставний закон додавання.
Від переставлення доданків сума не змінюється.

52. Добери числа й запиши рівності.

$$32 + 16 = 16 + \square \quad 85 + \square = 4 + \square \quad 60 + 34 = \square + 60$$

53. Обчисли значення виразів.

$$5 + 22 + 40 \quad 57 - 7 + 2 \quad 1 + 99 - 60 \quad 45 - 14 + 7$$

54. Назви кожну геометричну фігуру. За якими ознаками їх можна об'єднати в групи?

55. Добери числа й запиши рівності.

$$21 + \square = 6 + 21 \quad \square + 64 = 4 + \square \quad 3 + 52 = \square + 3$$

56. У Київській області налічують 25 пар чорних лелек, а в Сумській області — 12 пар. Скільки пар чорних лелек налічують у цих областях разом?

🔔 Порозрядне додавання та віднімання в межах 100

- **57.** Назвіть числа, які можна записати як суму розрядних доданків. Замініть ці числа сумою розрядних доданків.

- 58.** Добери числа й запиши рівності.

$$20 + \square = 24 \quad \square + 2 = 12 \quad 60 + \square = 61 \quad \square + 5 = 45$$

- 59.** Обчисли вирази.

$$56 + 13 \quad 76 - 24 \quad 37 + 21 \quad 89 - 67 \quad 42 + 15$$

- 60.** Склади та розв'яжи задачу за малюнком.

- **61.** Пила-риба довша за меч-рибу й коротша, ніж молот-риба. Яка риба найдовша?

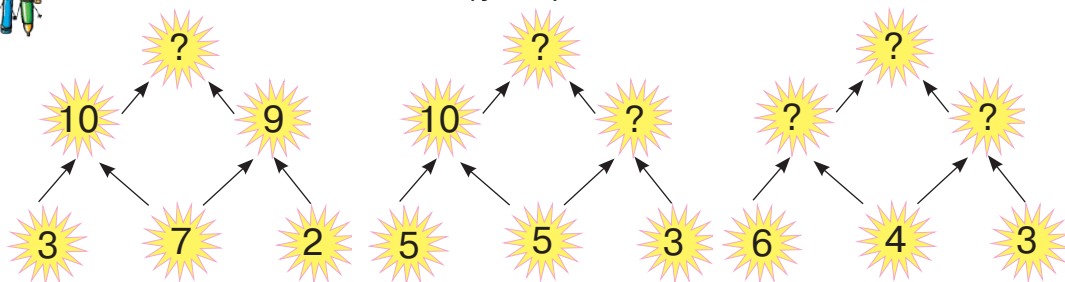
- **62.** Обчисли вирази.

$$25 + 34 \quad 68 - 45 \quad 76 - 46 \quad 40 + 28 \quad 98 - 76$$

- 63.** У магазині було 98 кг цибулі. За день продали 46 кг цибулі. Скільки кілограмів цибулі залишилося в магазині?

🔔 Додавання та віднімання частинами в межах 100

- **64.** Виконайте обчислення (усно).

Додавати та віднімати числа можна частинами.

65. Виконай за зразком.

$$32 + 45 = 32 + 40 + 5 = 72 + 5 = 77$$

$$68 - 26 = 68 - 20 - 6 = 48 - 6 = 42$$

$$46 + 23$$

$$51 + 36$$

$$57 - 35$$

$$85 - 64$$

66. Добери знаки дій (+; -). Запиши рівності.

$$28 \bigcirc 12 \bigcirc 5 = 11$$

$$34 \bigcirc 24 \bigcirc 6 = 52$$

$$75 \bigcirc 13 \bigcirc 12 = 74$$

$$59 \bigcirc 11 \bigcirc 40 = 30$$

67. Сума довжин двох відрізків дорівнює 1 дм 6 см. Довжина одного з відрізків — 5 см. Знайди довжину другого відрізка. Побудуй цей відрізок.

68. Обчисли вирази.

$$51 + 44$$

$$86 - 54$$

$$37 + 12$$

$$43 + 25$$

$$99 - 60$$

69. У сувої було 79 м тканини. На пошиття костюмів використали 54 м тканини. Скільки метрів тканини залишилося в сувої?

Числові рівності. Метр, його співвідношення з дециметром і сантиметром

70. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, яка довжина тіла (у сантиметрах) жовтої чаплі.

$$1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ см}$$

$$1 \text{ дм} = 10 \text{ см}$$

71. Знайди серед іменованих чисел рівнозначні. Запиши ці рівності.

1 м

1 дм

10 дм

10 см

1 дм 1 см

20 см

4 дм

2 дм

32 см

40 см

3 дм 2 см

72. Добери числа й запиши рівності.

$$20 + \square = 24 + 4 \quad 50 + \square = 79 - 15 \quad 62 - \square = 41 + 10$$

73. У бабусі живуть кролі й качки. Скільки кролів і качок разом живе в бабусі, якщо в них 10 голів і 28 лап?

74. Добери числа й запиши рівності.

$$100 \text{ см} = \square \text{ м} \quad 5 \text{ дм } 3 \text{ см} = \square \text{ см} \quad 60 \text{ см} = \square \text{ дм}$$

75. Склади задачу за коротким записом умови. Розв'яжи її.

Капусти — 34 кг

Моркви — ?, на 13 кг більше

Числові рівності й нерівності

76. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки в році тижнів.

$$(48 - 8) + (14 - 20) - (11 + 15) + (31 - 17)$$

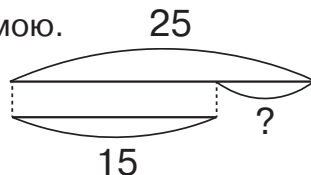
77. Обчисли кругові вирази.

$54 - 22$		$63 - 40$		$32 - 1$
	$31 + 32$		$68 - 14$	
$23 + 16$		$40 + 28$		$39 + 1$

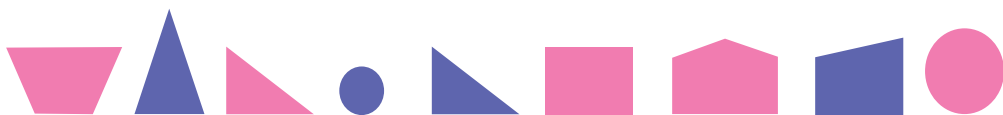
78. Добери числа й запиши нерівності.

$$76 > 34 + \square \quad 24 + \square < 35 \quad 38 < \square - 12$$

79. Склади та розв'яжи задачу за схемою.

80. Розгляньте геометричні фігури. За якими ознаками їх можна розподілити на групи? Скільки елементів у кожній групі?

81. Добери числа. Запиши рівності й нерівності.

$$61 > 30 + \square \quad 47 + \square < 59 \quad 39 = \square - 20$$

$$75 < 55 + \square \quad 68 = 25 + \square \quad 64 - \square > 42$$

82. До магазину привезли 57 кг буряків, а картоплі — на 30 кг більше. Скільки кілограмів картоплі привезли до магазину?

Числові вирази: сума та різниця

83. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки хвилин може спати лелека в польоті.

$$(69 - 20) + (11 - 33) + (40 - 21) - 31$$

- Компоненти під час *додавання* називають: доданок, доданок, сума. $a + b = c$
- Компоненти під час *віднімання* називають: зменшуване, від'ємник, різниця. $a - b = c$

84. Математичний диктант

Запишіть: суму чисел 43 і 15, 57 і 36; різницю чисел 56 і 34, 95 і 62. Збільште: число 21 на 17, 76 на 22; зменште: число 68 на 24, 89 на 48.

85. Обчисли вирази.

$$31 + 48 \quad 98 - 56 \quad 62 + 37 \quad 100 - 40$$

86. Склади та розв'яжи задачу за малюнком.

87. На озері плавало 12 лебедів і 26 качок. На скільки більше на озері плавало качок, ніж лебедів?

88. Обчисли вирази.

$$17 + 41 \quad 87 - 65 \quad 15 + 22 \quad 70 - 50$$

Порівняння числових виразів

89. Позмагайтеся в командах.

- Яка ракета швидше долетить до планети Знання?

$$14 + 32 - 2 + 53 - 45 + 5 \quad ? \quad 56 - 32 + 44 - 21 + 12 - 2$$

90. Обчисли вирази. Які вирази мають однакове значення? Запиши їх як рівності.

$$32 + 24 \quad 67 - 11 \quad 78 - 36 \quad 45 + 50$$

$$89 - 47 \quad 24 + 71 \quad 90 - 40 \quad 49 + 1$$

91. Порівняй вирази ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$$72 + 14 \bigcirc 4 + 82 \quad 48 + 11 \bigcirc 60 - 1$$

$$37 + 12 \bigcirc 39 + 1 \quad 18 + 80 \bigcirc 89 + 10$$

92. У мами було 78 грн. Вона купила овочів на 55 грн. Скільки гривень залишилося в мамі?

93. Їжак і білка по-різному визначили вечірній час на будильнику. Хто з них назвав час правильно?

94. Виміряй довжину відрізка. Побудуй відрізок на 2 см коротший за цей.

95. Порівняй вирази ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$$23 + 44 \bigcirc 41 + 22 \quad 64 + 14 \bigcirc 79 - 1$$

$$33 + 22 \bigcirc 55 + 1 \quad 86 - 20 \bigcirc 40 + 26$$

96. Маса кавуна й дині разом — 17 кг. Яка маса кавуна, якщо диня важить 6 кг?

Величини. Одиниці вимірювання величин

97. Назвіть, що чим вимірюють.

1 м = 10 дм = 100 см   1 дм = 10 см

1 грн = 100 к.

1 тиждень = 7 днів

1 доба = 24 год

1 год = 60 хв

98. Добери числа й запиши рівності.

2 дм = ... см   37 см = ... дм ... см

40 дм = ... м   28 год = ... доба ... год

99. Порівняй іменовані числа й вирази (>; <; =). Запиши рівності й нерівності.

60 кг ○ 40 кг + 5 кг

1 год 20 хв ○ 80 хв

1 м ○ 1 м – 20 см

1 тижд. 2 доби ○ 10 днів

100. У першому ящику було 16 кг винограду, а в другому — на 3 кг більше. Скільки кілограмів винограду було в другому ящику?

101. Визнач, за скільки годин згоріла свічка.

102. Добери числа й запиши рівності.

4 дм = ... см   5 дм 4 см = ... см

20 дм = ... м   1 год 30 хв = ... хв

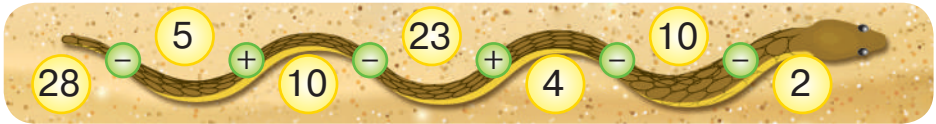
103. Родина летіла до курортного міста 6 год, з аеропорту до готелю їхала 1 год 40 хв. Скільки минуло часу, перш ніж родина потрапила до готелю?

2 РОЗДІЛ

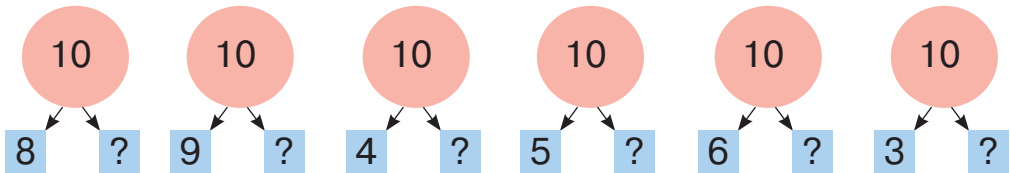
ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЧИСЕЛ З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД У МЕЖАХ 20

🔔 Додавання та віднімання числа 2. Обернена задача

- **104.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся довжину (у метрах) найбільшої змії в Україні — полоза жовточеревого.

- 105.** Назви пропущені числа.

- **106.** Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$$\begin{array}{r}
 9 + 2 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 9 + 1 + 1 = 10 + 1 = 11
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 11 - 2 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 11 - 1 - 1 = 10 - 1 = 9
 \end{array}$$

- 107.** Розв'яжи задачі. Порівняй умови задач та їхнє розв'язання. Скористайся короткими записами умов задач.

- До притулку тварин волонтери привезли 9 собак, а котів — на 2 тварини більше. Скільки котів привезли волонтери до притулку тварин?
- До притулку тварин волонтери привезли 11 котів, а собак — на 2 тварини менше. Скільки собак привезли волонтери до притулку тварин?

С. — 9 тв.

К. — 11 тв.

К. — ?, на 2 тв. більше

С. — ?, на 2 тв. менше

Такі задачі називають **оберненими**.

Перша задача щодо другої — це **пряма задача**, а друга задача щодо першої — **обернена задача**.

В оберненій задачі те, що було відомо в прямій задачі, стає невідомим, а те, що було невідомо в прямій задачі, стає відомим.

108. Обчисли вирази.

$$39 - 30 + 2 \quad 56 - 45 - 2 \quad 9 + 2 - 10 \quad 11 - 2 + 40$$

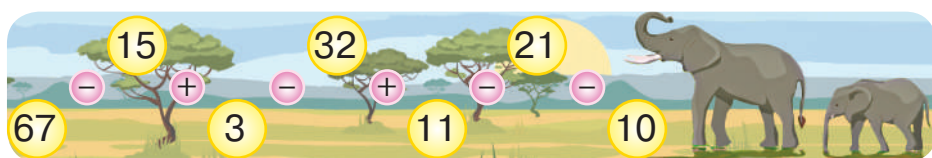
109. Бабуся змотала 9 клубків ниток, а Катерина — на 2 клубки більше. Скільки клубків ниток змотала Катерина? Склади та розв'яжи обернену задачу.

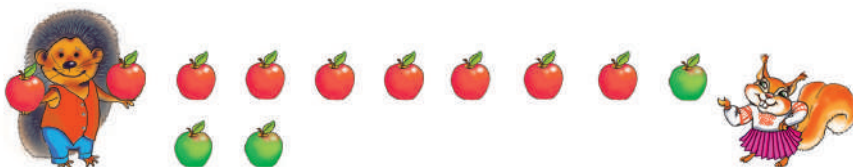
Додавання та віднімання числа 3. Ламана, ланки ламаної. Довжина ламаної

110. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки існує видів слонів.

111. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$$9 + 3$$

$$\begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\underline{9 + 1} + 2 = 10 + 2 = 12$$

$$12 - 3$$

$$\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array}$$

$$\underline{12 - 2} - 1 = 10 - 1 = 9$$

112. Заверши обчислення.

$$8 + 3 = \underline{8 + 2} + 1 = \dots$$

$$\begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array}$$

$$11 - 3 = \underline{11 - 1} - 2 = \dots$$

$$\begin{array}{|c|} \hline 1 \\ \hline \end{array} \begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array}$$

113. Добери знаки дій (+; -). Запиши рівності.

$$9 \bigcirc 3 \bigcirc 2 = 10$$

$$11 \bigcirc 3 \bigcirc 3 = 5$$

$$9 \bigcirc 3 \bigcirc 2 = 14$$

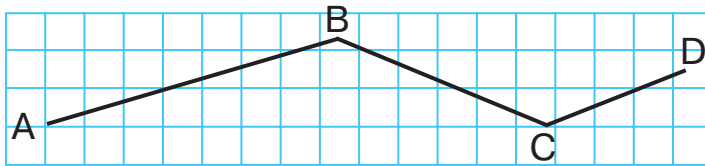
$$11 \bigcirc 3 \bigcirc 3 = 11$$

114. Склади та розв'яжи пряму й обернену задачі за короткими записами умов. Склади й розв'яжи іншу обернену задачу.

Жоржин — 8 кв. }
Троянд — 3 кв. } ?

Жоржин — 8 кв. }
Троянд — ? кв. } 11 кв.

115. Вимірй довжину кожного відрізка (ланки) ламаної. Знайди довжину ламаної. Для цього додай довжини всіх її ланок.

$$AD = AB + BC + CD$$

$$AD = \dots$$

Довжина ламаної дорівнює сумі довжин її ланок.

116. Обчисли вирази.

$$9 + 3 - 2$$

$$29 - 21 + 3$$

$$12 - 3 + 60$$

$$11 - 3 + 41$$

$$57 + 22 - 9$$

$$8 + 3 + 33$$

117. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови. Склади обернену задачу. Розв'яжи її.

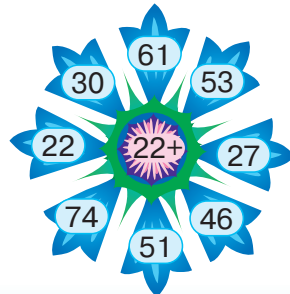
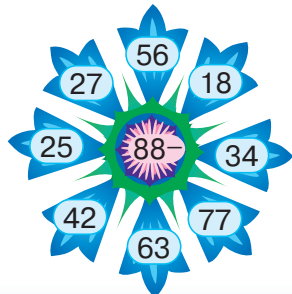
Кавун — 8 кг }
Диня — 3 кг } ?

Додавання та віднімання числа 4

118. Обчисліть (усно).

 119. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$$\begin{array}{c}
 9 + 4 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{3} \\
 \hline
 9 + 1 + 3 = 10 + 3 = 13
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 13 - 4 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{3} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 13 - 3 - 1 = 10 - 1 = 9
 \end{array}$$

120. Заверши обчислення.

$$\begin{array}{c}
 8 + 4 = \underline{8 + 2} + 2 = \dots \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 2 \quad 2
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 12 - 4 = \underline{12 - 2} - 2 = \dots \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 2 \quad 2
 \end{array}$$

121. Обчисли вирази.

$9 + 4 - 3$

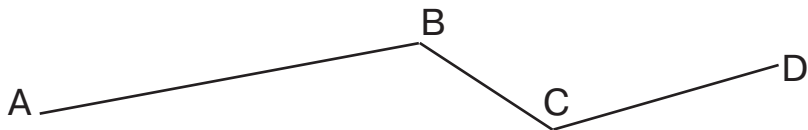
$59 - 54 + 13$

$12 - 4 + 21$

122. Розв'яжи й порівняй задачі.

- У квесті взяли участь дві команди. Перша команда виконала 8 завдань, а друга — на 4 завдання більше. Яка команда перемогла у квесті? Скільки завдань вона виконала? (**Пряма задача**).
- У квесті взяли участь дві команди. Перша команда виконала 8 завдань, що **на 4 завдання менше**, ніж виконала друга команда. Яка команда перемогла у квесті? Скільки завдань вона виконала? (**Непряма задача**).

123. Виміряй кожну ланку ламаної. Обчисли довжину ламаної.

 124. Обчисли вирази.

$7 + 4 - 10$

$11 - 4 + 3$

$67 - 60 + 4$

125. У кінозалі в першому ряду сиділо 9 дітей. Це на 4 дитини менше, ніж у другому ряду. Скільки дітей сиділо в другому ряду?

Прямий кут. Непрямі кути.

Побудова прямого кута на аркуші в клітинку

126. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, який розмах крил (у метрах) у беркута, занесеного до Червоної книги України.

$$18 + 20 + 1 - 10 + 31 + 2 - 60$$

127. Обчисли кругові вирази.

$19 - 10$	$4 + 8$	$9 + 4$
$13 + 21$	$12 + 7$	$34 - 30$

Кут — це фігура, утворена двома променями, проведеними з однієї точки.

128. Розглянь кути.

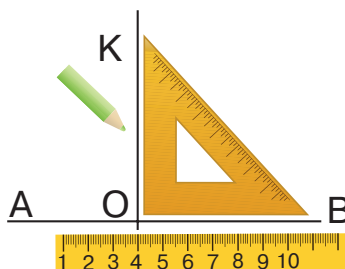
Це — прямий кут.

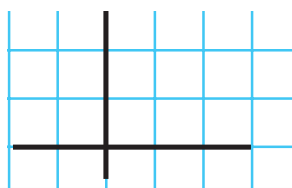
Це — непрямі кути.

129. За допомогою косинця та лінійки побудовано два прямі кути. Перший кут — KOA . Назви другий кут. Побудуй прямі кути за зразком. Назви їх.

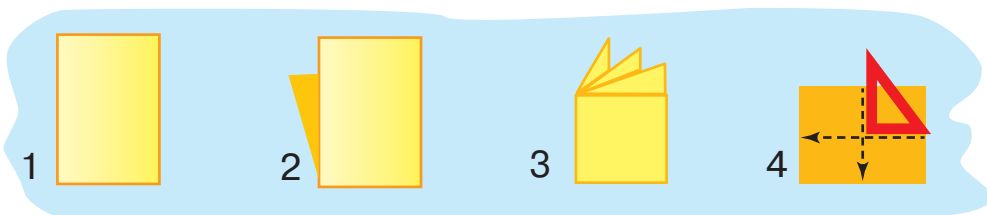
130. На папері прямий кут можна побудувати так: накресли горизонтальну та вертикальну прямі лінії, щоб вони перетнулися. Полічи, скільки кутів утворилося.

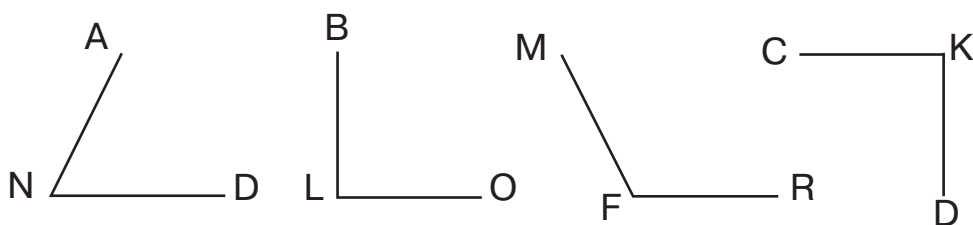
131. Практична робота

- Звичайний аркуш паперу можна використати як модель. Виготовте за малюнком модель прямого кута.

- Подумайте, з яких матеріалів можна виготовити модель кута.

132. Назвіть прямі та непрямі кути.

133. Обчисли вирази.

$8 + 4 - 3$

$13 - 4 + 3$

$8 + 4 + 32$

$11 - 4 + 40$

$9 + 3 - 10$

$59 - 50 + 4$

134. Робітники мали прокласти за день 28 м дороги. До обіду вони проклали 15 м дороги. Скільки метрів дороги їм залишилося прокласти до кінця робочого дня?

Додавання та віднімання числа 5.

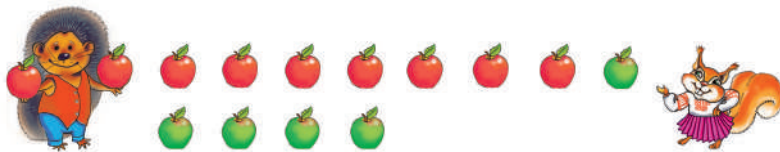
Ознайомлення зі складеною задачею

135. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, яка заввишки (у метрах) калина звичайна.

136. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

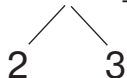

$$\begin{array}{c}
 9 + 5 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{4} \\
 \hline
 9 + 1 + 4 = 10 + 4 = 14
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 14 - 5 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{4} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 14 - 4 - 1 = 10 - 1 = 9
 \end{array}$$

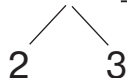
137. Заверши обчислення.

$$8 + 5 = \underline{8 + 2} + 3 = \dots$$

$$6 + 5 = 6 + 4 + \dots$$

$$12 - 5 = \underline{12 - 2} - 3 = \dots$$

$$13 - 5 = 13 - 3 - \dots$$

138. Обчисли вирази.

$$7 + 5 - 2 \quad 13 - 5 + 4 \quad 6 + 5 + 26 \quad 9 + 5 - 10$$

139. До магазину привезли 98 кг червоного перцю. Зранку продали 18 кг перцю, а протягом дня — ще 70 кг. Скільки кілограмів перцю залишилося в магазині?

Розглянь розв'язання задачі за планом.

1) Скільки кілограмів перцю продали за весь день?

$$18 + 70 = 88 \text{ (кг)}$$

2) Скільки кілограмів перцю залишилося в магазині?

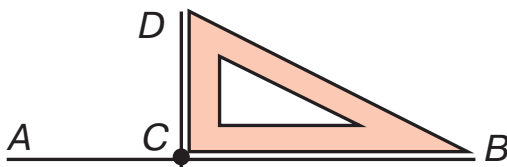
$$98 - 88 = 10 \text{ (кг)}$$

Відповідь: у магазині залишилося 10 кг перцю.

- Задачі, які розв'язують однією дією, називають **простими**.
- Задачі, які розв'язують кількома діями, називають **складеними**.

140. Назви зображені прямі кути. Накресли кут DCB.

141. Обчисли вирази.

$$8 + 5 - 2 \quad 15 - 5 + 12 \quad 9 + 5 + 13 \quad 7 + 5 - 12$$

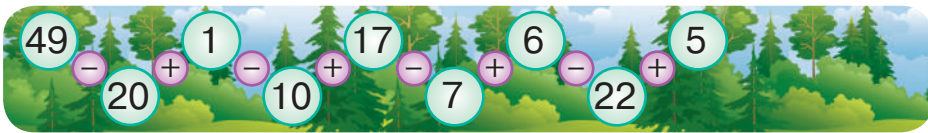
142. У магазині було 65 ноутбуків. У понеділок продали 15 ноутбуків, а до кінця тижня — ще 30. Скільки ноутбуків залишилося в магазині?

Задачі на знаходження третього числа за сумою двох інших

143. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки в Україні природних заповідників.

144. Обчисліть вирази. Запишіть у рядок тільки відповіді. Напишіть під кожним числом букву, яка відповідає йому в таблиці. Прочитайте назву одного з природних заповідників України.

$$\begin{array}{cccc} 9 + 4 & 68 - 15 & 11 - 4 & 41 + 23 \\ 43 + 5 & 7 + 5 & 19 - 7 & 85 + 12 \end{array}$$

Б	Д	Е	И	М	О	Р
7	53	48	97	13	12	64

145. Заповідник «Асканія-Нова» за день відвідало 7 груп туристів з різних куточків України, 5 груп іноземних туристів, а груп школярів було стільки, скільки груп з України та з-за кордону разом. Скільки груп школярів відвідало заповідник «Асканія-Нова»?

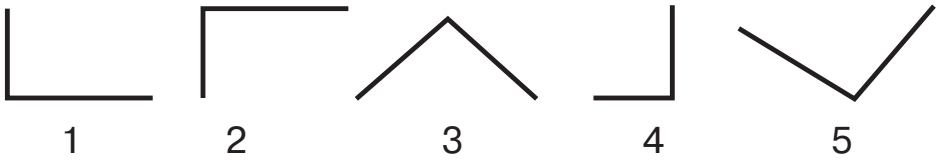
$$\left. \begin{array}{l} \text{Туристи з України} - 7 \text{ гр.} \\ \text{Іноземні туристи} - 5 \text{ гр.} \end{array} \right\} \text{Школярі} - ? \text{ гр.}$$

146. Добери числа, щоб рівності й нерівності були істинними (правильними).

$$\square + 4 = 13 \quad \square - 5 < 13 \quad 7 + \square = 12 \quad 19 - \square > 8$$

147. Практична робота

Перевірте за допомогою моделі прямого кута, чи всі зображені кути прямі.

148. На день народження Софії подарували набір кольорових заколок. У наборі було 5 червоних і 5 фіолетових заколок. Яку найменшу кількість заколок треба дістати з набору, щоб узяти закладки різних кольорів?

149. Добери числа, щоб рівності й нерівності стали істинними.

$$\square + 5 = 12$$

$$\square - 4 < 11$$

$$8 + \square = 11$$

$$14 - \square > 8$$

150. Склади та розв'яжи задачу за коротким записом умови.

Тхорів степових — 9 тв.	}	Лисиць — ? тв.
Ласок — 4 тв.		

Додавання та віднімання числа 6.

Прямокутник та його елементи. Властивість протилежних сторін прямокутника. Позначення геометричних фігур буквами латинського алфавіту

151. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$$9 + 6$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 1 & 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\underline{9 + 1} + 5 = 10 + 5 = 15$$

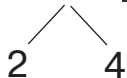
$$15 - 6$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 5 & 1 \\ \hline \end{array}$$

$$\underline{15 - 5} - 1 = 10 - 1 = 9$$

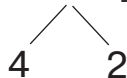
152. Заверши обчислення.

$$8 + 6 = \underline{8 + 2} + 4 = \dots$$

$$6 + 6 = 6 + 4 + \dots$$

$$14 - 6 = \underline{14 - 4} - 2 = \dots$$

$$12 - 6 = 12 - 2 - \dots$$

153. Математичний диктант

Запишіть: число, у якому 6 десятків і 4 одиниці; найбільше двоцифрове число; найменше двоцифрове число; суму чисел 7 і 5, 8 і 4; різницю чисел 13 і 5, 11 і 4.

154. Обчисли вирази.

$$8 + 6 + 12 \quad 14 - 6 + 6 \quad 6 + 6 + 14 \quad 9 + 6 - 10$$

155. Назви всі багатокутники одним словом. Поясни.

- Чотирикутник, у якого всі кути прямі, називають **прямокутником**.
- Відрізки, які сполучають сусідні вершини прямокутника, називають **сторонами прямокутника**. Сторони прямокутника називають **довжиною** та **шириною**.
- Вершини багатокутника позначають великими буквами латинського алфавіту.

156. Виміряй протилежні сторони прямокутника — AB і DC; AD і BC. Зроби висновок про довжини протилежних сторін. Назви довжину та ширину прямокутника.

AB і DC > протилежні
AD і BC > сторони

Довжини протилежних сторін прямокутника — рівні.
У прямокутника ABCD: AB = DC; AD = BC.

157. Виміряй сторони прямокутника. Назви протилежні сторони та їхні довжини.

158. Обчисли вирази.

$$14 - 6 + 21 \quad 69 - 61 + 6 \quad 13 - 6 - 4 \quad 9 + 6 + 13$$

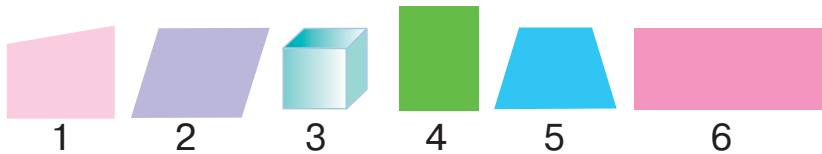
159. У магазині було 14 однакових іграшок ведмедів. Після того як кілька ведмедів продали, у магазині залишилося 8 ведмедів. Скільки ведмедів продали?

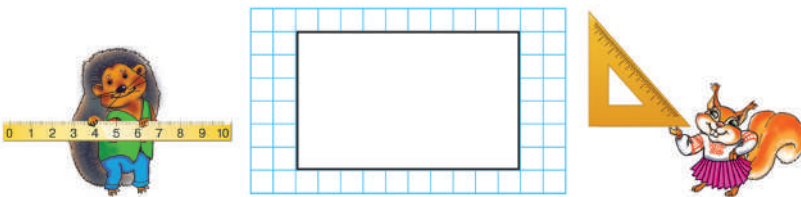
Додавання та віднімання числа 7. Побудова прямокутника

160. Знайдіть серед зображених фігур прямокутники. Назвіть їхні елементи. Яка фігура «зайва»?

161. Розгляньте, як їжак і білка будували прямокутник зі сторонами 5 см і 3 см.

Оберіть точку розміщення однієї з вершин прямокутника. Позначте її буквою А. Побудуйте з цієї точки прямий кут. Відкладіть на сторонах кута довжину та ширину прямокутника, позначте ще дві вершини — В і D. Побудуйте ще два прямі кути, вершини яких збігаються з отриманими точками. Відкладіть на сторонах кутів довжину та ширину прямокутника відповідно, позначте четверту вершину — С.

162. Побудуй прямокутник зі сторонами 6 см і 2 см.

 163. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$$\begin{array}{c}
 9 + 7 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{6} \\
 \hline
 9 + 1 + 6 = 10 + 6 = 16
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 16 - 7 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{6} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 16 - 6 - 1 = 10 - 1 = 9
 \end{array}$$

164. Заверши обчислення.

$$\begin{array}{c}
 8 + 7 = 8 + 2 + 5 = \dots \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 2 \quad 5
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 15 - 7 = 15 - 5 - 2 = \dots \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 5 \quad 2
 \end{array}$$

$$6 + 7 = 6 + 4 + \dots$$

$$13 - 7 = 13 - 3 - \dots$$

165. Розклади кожне з чисел на доданки, щоб одним з доданків було число 7. Запиши рівності за зразком.

$$10 = 7 + 3 \quad 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17$$

166. У бідоні було 16 л олії. Кухарі використали 7 л олії. Скільки літрів олії залишилося в бідоні?

 167. Побудуй прямокутник зі сторонами 7 см і 4 см.

168. У буфеті за день продали 8 л яблучного соку, а сливового — 7 л. Скільки всього літрів соку продали за день?

Додавання та віднімання числа 7. Побудова квадрата

 169. Обчисліть (усно).

170. Білка вирішила пожартувати й замість числа у виразі записала букву. Їжак не розгубився й почав замість букви підставляти різні числа.

$a + 12$ — це вираз зі змінною. Такий буквений вираз можна обчислити, якщо $a = 1; 2; 3, 4, \dots$

$$a + 12 = 1 + 12 = 13$$

$$a + 12 = 3 + 12 = 15$$

$$a + 12 = 2 + 12 = 14$$

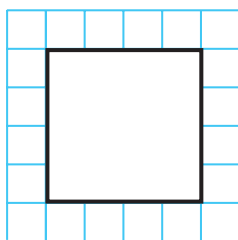
$$a + 12 = 4 + 12 = 16$$

171. Обчисли значення виразів.

$$8 + a, \text{ якщо } a = 4; 7.$$

$$12 - b, \text{ якщо } b = 5; 7.$$

172. Побудуй прямокутник за зразком. Виміряй його сторони. Зроби висновок.

Прямокутник, у якого всі сторони рівні, називають **квадратом**.

173. Побудуй квадрат зі стороною 3 см.

174. Склади й розв'яжи задачі за малюнками. Порівняй умови задач та їхнє розв'язання.

— 76 см

— ?, на 23 см коротша

— 76 см, вона на 23 см довша, ніж

— ?

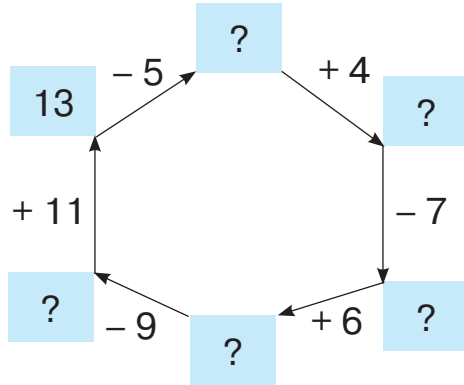
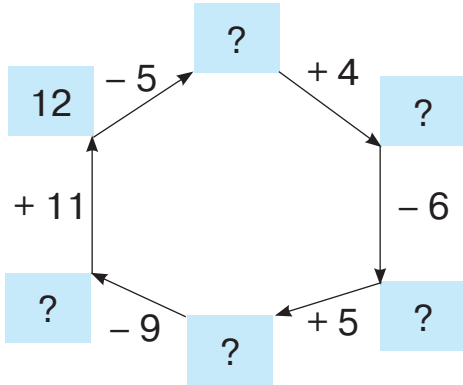
175. Обчисли значення виразів.

$$a + 6, \text{ якщо } a = 6; 7. \quad b - 5, \text{ якщо } b = 15; 12.$$

176. Побудуй квадрат зі стороною 4 см.

 **Додавання та віднімання числа 8.
Обчислення значень виразів зі змінною**

 177. Обчисліть (усно).

 178. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$$\begin{array}{c}
 9 + 8 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{7} \\
 \hline
 9 + 1 + 7 = 10 + 7 = 17
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 17 - 8 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{7} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 17 - 7 - 1 = 10 - 1 = 9
 \end{array}$$

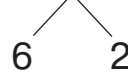
179. Заверши обчислення.

$$8 + 8 = \underline{8} + \underline{2} + 6 = \dots$$

$$6 + 8 = 6 + 4 + \dots$$

$$16 - 8 = \underline{16} - \underline{6} - 2 = \dots$$

$$14 - 8 = 14 - 4 - \dots$$

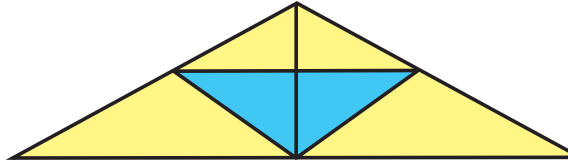
180. Обчисли значення виразів зі змінною. Накресли в зошиті таблицю й заповни її.

a	5	9	7	6	8
$6 + a$					
$16 - a$					

181. Довжина першої ланки ламаної дорівнює 3 см, другої — 5 см, а третьої — 7 см. Накресли цю ламану. Обчисли її довжину.

182. Полічи, скільки всього зображено трикутників.

183. Обчисли значення виразів.

$$7 + a, \text{ якщо } a = 6; 8.$$

$$b - 8, \text{ якщо } b = 17; 14.$$

184. Тато розгадав 8 кросвордів, син — на 3 більше, а дідусь — стільки, скільки тато й син разом. Скільки кросвордів розгадав дідусь?

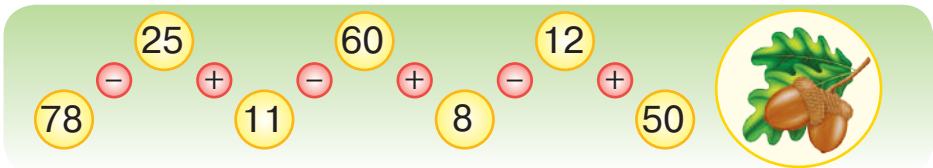

**Перевірка правильності виконання дій
додавання та віднімання.**

Додавання та віднімання чисел частинами

185. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, через скільки років на дубі вперше з'являться жолуді.

186. Додай числа частинами за зразком.

$$7 + 6 = 7 + 3 + 3 = \dots$$

$$8 + 5$$

$$9 + 4$$

$$7 + 6$$

187. Відними числа частинами за зразком.

$$15 - 7 = 15 - 5 - 2 = \dots$$

$$11 - 4$$

$$16 - 8$$

$$13 - 5$$

- Дію **додавання** можна перевірити відніманням: $7 + 6 = 13$.
Перевірка: $13 - 7 = 6$ або $13 - 6 = 7$.
- Дію **віднімання** можна перевірити додаванням або відніманням:
 $13 - 7 = 6$.
Перевірка: $7 + 6 = 13$ або $13 - 6 = 7$.

188. Перевір, чи правильно виконано дії. Запиши правильно.
 $6 + 7 = 15$ $17 - 8 = 9$ $8 + 4 = 14$ $12 - 5 = 8$

189. У лісосмузі посадили 8 лип, беріз — на 3 більше, ніж лип, а тополь стільки, скільки лип і беріз разом. Скільки тополь посадили в лісосмузі?

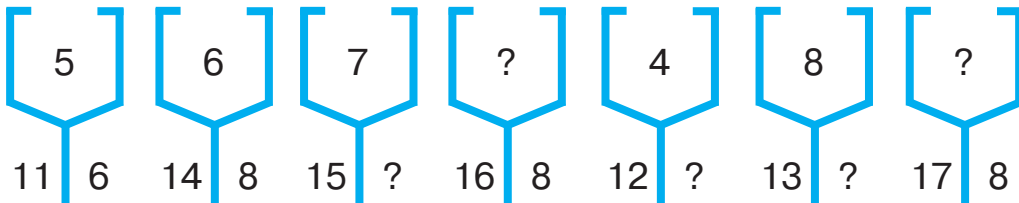
 190. Уздовж алеї посадили 11 беріз, а між ними поставили по одній лавці. Скільки всього поставили лавок?

 191. Перевір, чи правильно виконано дії. Запиши правильно.
 $5 + 7 = 12$ $16 - 8 = 9$ $9 + 6 = 14$ $13 - 6 = 7$

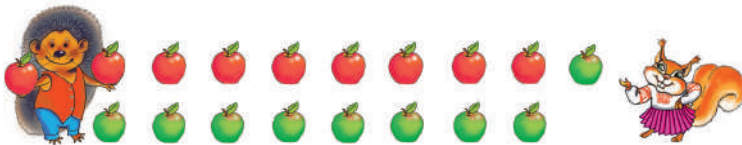
192. Школярі зібрали 11 мішків каштанів, жолудів — на 3 мішки менше, а шишок — стільки, скільки каштанів і жолудів разом. Скільки мішків шишок зібрали школярі?

Додавання та віднімання числа 9. Задачі на знаходження суми трьох доданків

 193. Визначте закономірність запису чисел у перших двох схемах. Назвіть невідомі числа в інших схемах.

 194. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

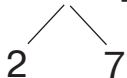

$$\begin{array}{c}
 9 + 9 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{1} \quad \boxed{8} \\
 \hline
 9 + 1 + 8 = 10 + 8 = 18
 \end{array}$$

$$\begin{array}{c}
 18 - 9 \\
 \swarrow \quad \searrow \\
 \boxed{8} \quad \boxed{1} \\
 \hline
 18 - 8 - 1 = 10 - 1 = 9
 \end{array}$$

195. Заверши обчислення.

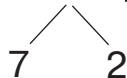
$$8 + 9 = \underline{8 + 2} + 7 = \dots$$

$$7 + 9 = 7 + 3 + 6 = \dots$$

$$6 + 9 = 6 + 4 + \dots$$

$$17 - 9 = \underline{17 - 7} - 2 = \dots$$

$$16 - 9 = 16 - 6 - 3 = \dots$$

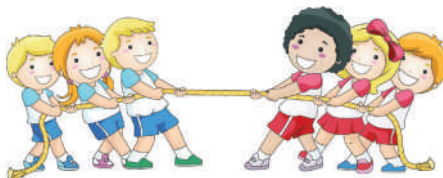
$$15 - 9 = 15 - 5 - \dots$$

196. Обчисли значення виразів.

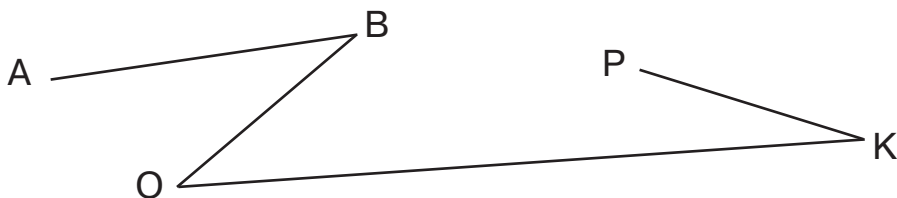
$$9 + a - 10, \text{ якщо } a = 9; 8. \quad b - 9 + 6, \text{ якщо } b = 18; 16.$$

197. До Дня українського козацтва другокласники влаштували спортивні змагання. 2-А клас виграв 8 етапів змагання, а 2-Б клас — 7 етапів, 2 етапи закінчилися внічию. Скільки було етапів змагання другокласників? Для розв'язання задачі використай короткий запис умови.

2-А — 8 ет. }
2-Б — 7 ет. } ?
Нічия — 2 ет. }

198. Виміряй довжину кожної ланки ламаної. Обчисли довжину ламаної.

199. Обчисли значення виразів.

$$a + 8 - 10, \text{ якщо } a = 7; 9. \quad 17 - b + 6, \text{ якщо } b = 9; 8.$$

200. Склади та розв'яжи задачу за коротким записом умови.

У I $\square - 9\square$ }
У II $\square - 6\square$ } ?
У III $\square - 4\square$ }

Додавання та віднімання чисел з переходом через розряд у межах 20, використовуючи прийом округлення

201. Розгляньте таблицю. Знайдіть у таблиці результати додавання та віднімання (усно).

		1	2	3	4	5	6	7	8	9
8 + 7	+	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11 - 4		1	2	3	4	5	6	7	8	9
9 + 5		2	3	4	5	6	7	8	9	10
14 - 6		3	4	5	6	7	8	9	10	11
4 + 8		4	5	6	7	8	9	10	11	12
13 - 9		5	6	7	8	9	10	11	12	13
6 + 8		6	7	8	9	10	11	12	13	14
17 - 8		7	8	9	10	11	12	13	14	15
		8	9	10	11	12	13	14	15	16
		9	10	11	12	13	14	15	16	17
		10	11	12	13	14	15	16	17	18

202. Склади й запиши вирази на додавання та віднімання, використовуючи числа на малюнках.

Числа, які закінчуються на нуль, називають **круглими**.

203. Назви спочатку розрядні числа, а потім — круглі.

18 20 13 11 17 10 13 15 19

204. Назви числа, які пропущені в таблицях.

	5	7	9	6	4
+					
	10	10	10	10	10

	12	16	18	19	14
-					
	10	10	10	10	10

205. Розгляньте, як виконали додавання та віднімання їжак і білка.

$9 + 2 = 10 + 2 - 1 = 12 - 1 = 11$ $\boxed{9} + \boxed{1}$	$11 - 2 = 10 - 2 + 1 = 8 + 1 = 9$ $\boxed{11} - \boxed{1}$
--	--

206. Заверши обчислення.

$$8 + 3 = 10 + 3 - 2 = 13 - \dots \quad 11 - 8 = 10 - 8 + 1 = 2 + \dots$$

$$7 + 5 = 10 + 5 - 3 = \dots \quad 12 - 7 = 10 - 7 + 2 = \dots$$

207. Заверши обчислення.

$$9 + 7 = 10 + 7 - \dots \quad 17 - 8 = 10 - 8 + \dots$$

$$8 + 7 = 10 + 7 - \dots \quad 16 - 8 = 10 - 8 + \dots$$

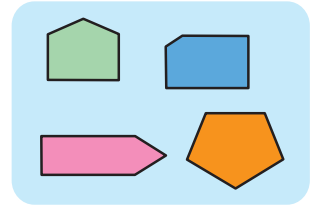
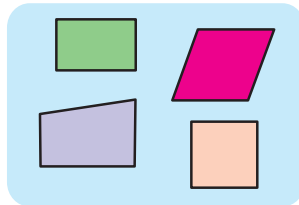
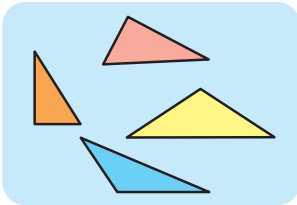
208. У бідоні було 11 л фарби. Будівельники використали 5 л фарби. Скільки літрів фарби залишилося в бідоні?

Многокутник та його елементи: вершини, сторони, кути. Периметр многокутника

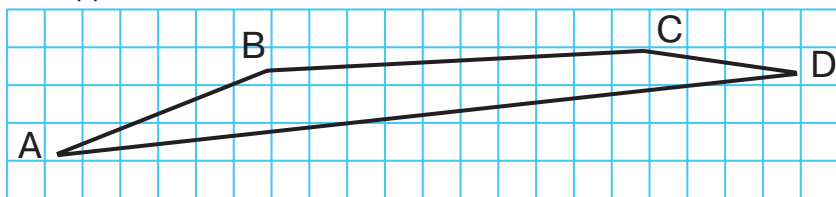
209. За якими ознаками многокутники об'єднані в групи? Назвіть кожену групу многокутників.

210. Доповніть твердження.

- У трикутника ... сторони, ... кути, ... вершини.
- У чотирикутника ... сторони, ... кути, ... вершини.
- У п'ятикутника ... сторін, ... кутів, ... вершин.

211. Виміряй довжини сторін чотирикутника ABCD. Знайди суму їхніх довжин.

Суму довжин сторін многокутника називають **периметром многокутника**.

212. Обчисли вирази.

$$9 + 7 - 4 \quad 16 - 8 + 20 \quad 56 - 43 - 8 \quad 8 + 7 - 9$$

213. Склади задачі за малюнком, щоб їх можна було розв'язати, використовуючи додавання та віднімання.

9 кг

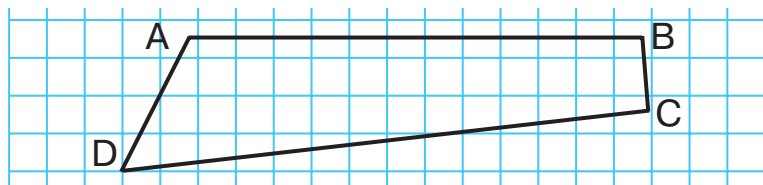
3 кг

214. Обчисли вирази.

$$8 + 7 - 6 \quad 17 - 8 + 30 \quad 67 - 53 - 7 \quad 5 + 9 - 8$$

215. Виміряй довжини сторін чотирикутника ABCD. Знайди його периметр.

Правило знаходження периметра прямокутника. Віднімання на основі взаємозв'язку між діями додавання та віднімання

216. Назвіть невідомі доданки в кожній таблиці.

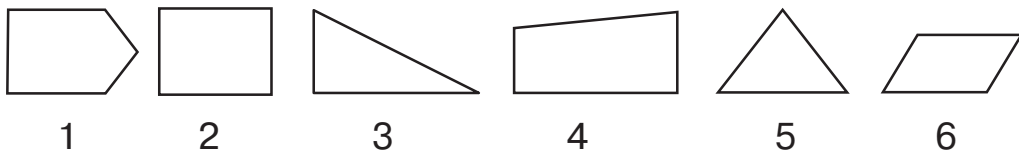
12	8		9		6
		5		7	

14	8		5		6
		9		7	

217. Практична робота

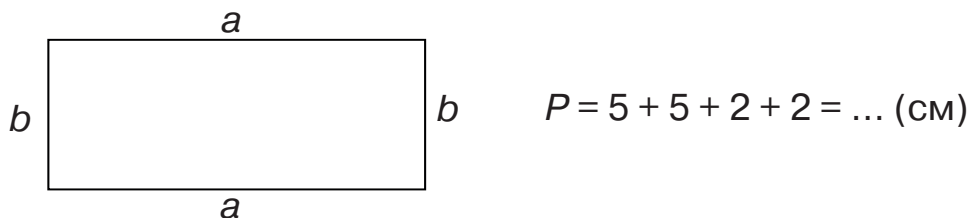
- Визначте прямі кути в зображених фігурах за допомогою косинця або моделі прямого кута. Впишіть номери фігур, які мають хоча б один прямий кут. У якої з фігур усі кути прямі?

Чотирикутник, у якого всі кути прямі, називають *прямокутником*.

- Дві протилежні сторони прямокутника позначають малими латинськими буквами a і b .
- Периметр прямокутника обчислюють так: $P = a + a + b + b$, де P — периметр; a і b — сторони прямокутника (довжина та ширина).

218. Побудуй прямокутник зі сторонами 7 см і 2 см. Обчисли його периметр.

219. Склади до кожного виразу на додавання два вирази на віднімання за зразком.

$$7 + 9 = 16$$

$$6 + 5$$

$$9 + 3$$

$$8 + 6$$

$$16 - 7 = 9$$

$$2 + 9$$

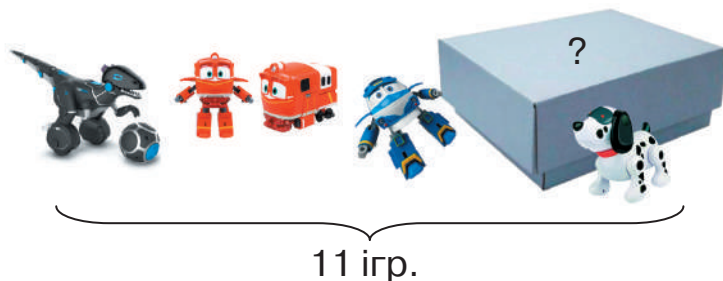
$$7 + 4$$

$$5 + 9$$

$$16 - 9 = 7$$

220. На парковці біля супермаркету стояло 13 автомобілів. Протягом години 6 автомобілів виїхало, а 8 заїхало. Скільки автомобілів стало на парковці?

221. Склади й розв'яжи задачу за малюнком.

222. Склади до кожного виразу на додавання два вирази на віднімання.

$7 + 5$

$6 + 7$

$9 + 6$

$8 + 3$

$3 + 9$

223. Побудуй прямокутник зі сторонами 3 см і 9 см. Обчисли його периметр.

**Правило знаходження периметра квадрата.
Розв'язування задач двома способами**

224. Назвіть кожну геометричну фігуру. Якими цифрами позначені квадрати? За якими ознаками ви це визначили?

1

2

3

4

5

6

7

8

Прямокутник, у якого всі сторони рівні, називають *квадратом*.

225. Побудуй квадрат зі стороною 3 см. Обчисли його периметр.

Периметр квадрата зі стороною a обчислюють так:

$$P = a + a + a + a.$$

226. Обчисли значення виразів.

$13 \text{ см} - 6 \text{ см}$

$8 \text{ см} + 6 \text{ см}$

$1 \text{ дм } 5 \text{ см} - 7 \text{ см}$

$2 \text{ дм} + 9 \text{ см}$

$17 \text{ м} - 8 \text{ м}$

$6 \text{ см} + 1 \text{ дм } 3 \text{ см}$

- 227.** На дроті сиділо 9 горобців і 7 ластівок. 5 горобців полетіло. Скільки пташок залишилося сидіти на дроті? Розгляньте два способи розв'язання задачі.

I спосіб. 1) Скільки горобців залишилося на дроті?

$$9 - 5 = 4 \text{ (г.)}$$

2) Скільки пташок залишилося на дроті? $7 + 4 = 11$ (пт.)

Відповідь: на дроті залишилося сидіти 11 пташок.

II спосіб. 1) Скільки пташок сиділо на дроті?

$$9 + 7 = 16 \text{ (пт.)}$$

2) Скільки пташок залишилося на дроті? $16 - 5 = 11$ (пт.)

Відповідь: на дроті залишилося сидіти 11 пташок.

- 228.** У спортзалі було 8 волейбольних і 6 баскетбольних м'ячів. Діти взяли 5 баскетбольних м'ячів. Скільки м'ячів залишилось у спортзалі? Розв'яжи задачу двома способами.

- 229.** Обчисли значення виразів.

$14 \text{ см} - 8 \text{ см}$

$7 \text{ см} + 5 \text{ см}$

$1 \text{ дм } 6 \text{ см} - 8 \text{ см}$

$1 \text{ дм} + 7 \text{ см}$

$11 \text{ м} - 6 \text{ м}$

$4 \text{ см} + 1 \text{ дм } 7 \text{ см}$

- 230.** Побудуй квадрат зі стороною 4 см. Обчисли його периметр.

Числові вирази без дужок і з дужками.

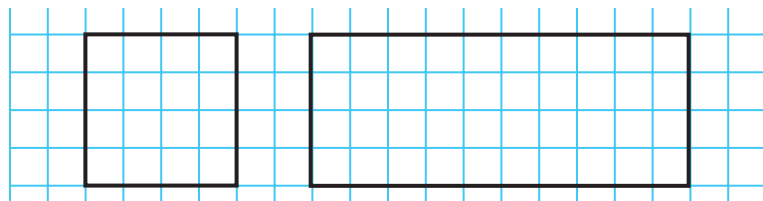
Порядок виконання дій у числових виразах без дужок і з дужками

- 231.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки років може прожити горобець хатній.

13 - 7 + 12 + 21 + 1 - 30 + 12 - 17

- 232.** Обчисли периметр кожної з фігур. Периметр якої фігури більший та на скільки?

- 233.** Білка вирішила пожартувати й поставила у виразі дужки. Їй із завданням упорався, виконавши спочатку дію в дужках. Перевірте, як він це зробив.

$$9 - 3 + 4 = 10 \qquad 9 - (3 + 4) = 2$$

Якщо в числовому виразі є дужки, спочатку виконують дію в дужках.

$$12 - (5 + 3) = 12 - 8 = 4$$

Вираз читають так: «**Від 12 відняти суму чисел 5 і 3**».

- 234.** Прочитай вирази. Обчисли їхнє значення за зразком.

$$16 - (7 + 4) = 16 - 11 = 5 \qquad 15 - (3 + 7) \qquad 5 + (18 - 9)$$
$$17 - (6 + 7) \qquad 7 + (11 - 4)$$

- 235.** У перегонах брали участь 12 машин. На першому етапі з дистанції зійшли 3 машини, на другому — ще 2 машини. Скільки машин дійшло до фінішу? Розв'яжи задачу двома способами.

- 236.** Постав дужки у виразах так, щоб рівності стали істинними.

$$8 + 14 - 6 = 16 \qquad 11 - 4 + 5 = 2 \qquad 7 - 3 + 4 = 0$$

- 237.** Обчисли вирази.

$$12 - 9 + 7 \qquad 17 - (9 + 6) \qquad 6 + (17 - 9)$$
$$46 - 42 + 8 \qquad 5 + (38 - 32) \qquad 14 + (8 - 3)$$

- 238.** Майстер мав відремонтувати 15 холодильників за три тижні. За перший тиждень він відремонтував 6 холодильників, а за другий — 5 холодильників. Скільки холодильників залишилося відремонтувати майстрові за третій тиждень?

Читання та запис числових виразів з дужками. Порядок виконання дій у числових виразах без дужок і з дужками

- 239.** Назвіть фігури, які не є многокутниками. Поясніть, чому ви так вважаєте.

1

2

3

4

5

6

240. Складіть вирази та знайдіть їхнє значення.

- 54 зменште на суму чисел 8 і 6;
- до 15 додайте суму чисел 9 і 3;
- 76 зменште на різницю чисел 18 і 2;
- 13 зменште на 7, а потім збільште на 21.

241. Обчисли вирази.

$$19 - (8 + 3) \quad 15 + (6 + 7) \quad 14 - 6 + 9 \quad 13 - (15 - 6)$$

242. Добери числа, щоб нерівності були істинними.

$$12 - 4 + 5 > \square \quad \square + 3 < 16 - 7 \quad \square > 12 - (3 + 4)$$

243. У майстерні було 17 керамічних ваз. Майстриня розписала 8 ваз, учениця — 3 вази. Скільки ваз їм залишилося розписати? Розв'яжи задачу виразом. Скористайся підказками.

$$\square - \square - \square \quad \square - (\square + \square)$$

244. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{lll} (88 - 82) + 6 & 7 + (6 + 5) & 27 - (8 + 7) \\ 75 - 24 - 30 & 34 - (8 + 6) & 3 + (59 - 50) \end{array}$$

245. Фрекен Бок спекла 18 пампушок. Карлсон з'їв 9 пампушок, а Малий — 2 пампушки. Скільки пампушок залишилося? Розв'яжи задачу виразом.

Додавання суми до числа

246. Установіть закономірність заповнення квадратів. Знайдіть «магічне» число. Побудуйте в зошиті квадрати. Заповніть порожні клітинки.

2	7	6
9	5	1
4	3	?

→ 15
→ 15
→ 15

↓ 15
↓ 15
↓ 15
↓ 15
↓ 15

$2 + 7 + 6 = 15$ $15 - (6 + 1) = 15 - 7 = 8$

4		
	5	1
		6

		8
4	6	8

247. Прочитай вирази. Порівняй вирази кожного стовпчика. Обчисли їхнє значення.

$13 - 5 - 4$

$13 + 5 + 4$

$13 + 5 - 4$

$13 - (5 - 4)$

$13 + (5 + 4)$

$13 + (5 - 4)$

$13 - (5 + 4)$

$(13 + 5) + 4$

$(13 + 5) - 4$

248. Тато обкопав 5 яблунь і 4 сливи, а син — 6 вишень. Скільки всього дерев обкопали тато й син?

Задачу можна розв'язати виразом: $(5 + 4) + 6$.

Обчислимо вираз зручним способом:

$$(5 + 4) + 6 = (4 + 6) + 5 = 10 + 5 = \square \text{ (д.)}$$

Щоб додати до числа суму двох чисел, достатньо це число додати до одного з доданків і до отриманого результату додати інший доданок.

249. Обчисли вирази зручним способом.

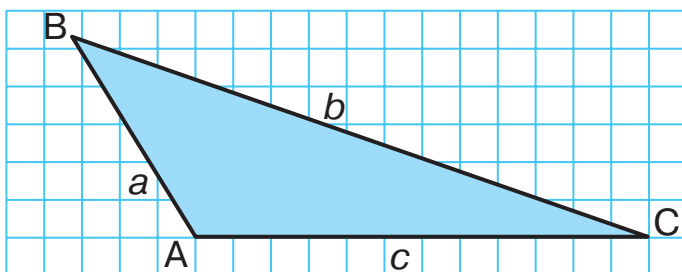
$(9 + 7) + 3$

$(6 + 5) + 5$

$(8 + 9) + 2$

$(10 + 7) + 10$

250. Вимірй сторони трикутника. Обчисли його периметр.

$a = \dots \text{ см}$

$b = \dots \text{ см}$

$c = \dots \text{ см}$

$P = ?$

251. Для ремонту спортзалу купили 7 л синьої, 4 л білої та 6 л зеленої фарби. Скільки всього літрів фарби купили для ремонту спортзалу?

252. Обчисли вирази зручним способом.

$(9 + 4) + 7$

$(6 + 8) + 2$

$(11 + 7) + 3$

$(1 + 7) + 9$

253. Бабуся з онуком спекли 7 пирогів з вишнями, 9 пирогів із сиром і 3 пироги з грибами. Скільки всього було пирогів?

Віднімання суми від числа

- 254.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, яка довжина (у сантиметрах) тіла їжака.

$$9 + 7 + 2 - 10 + 2 + 50 - 35$$

- 255.** Прочитай вирази й обчисли їхнє значення зручним способом.
 $(12 + 8) + 2$ $(3 + 14) + 7$ $(25 + 6) + 4$ $(2 + 7) + 8$

- 256.** Складіть і розв'яжіть задачу за коротким записом умови.
Було — 17 ...

Поїхало — ?, 4 ... і 7 ...

Залишилося — ?

Задачу можна розв'язати виразом: $17 - (4 + 7)$.

Обчислимо вираз зручним способом:

$$17 - (4 + 7) = (17 - 7) - 4 = \square (...).$$

Щоб від числа відняти суму двох чисел, достатньо відняти від цього числа один з доданків і від отриманого результату відняти інший доданок.

- 257.** Обчисли вирази зручним способом.
 $18 - (8 + 3)$ $15 - (6 + 5)$ $14 - (4 + 7)$ $17 - (5 + 7)$

- 258.** Діти грали в хованки. 11 дітей сховалися на дитячому майданчику. Оля вже знайшла двох хлопців та одну дівчину. Скількох дітей їй ще потрібно знайти? Розв'яжи задачу виразом.

- 259.** Батько з дітьми їхали на велосипедах. На всіх велосипедах було 7 коліс. Скільки було двоколісних і триколісних велосипедів?

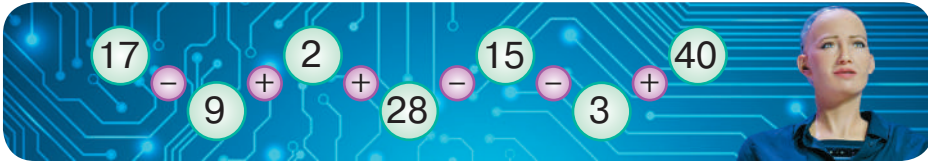
- 260.** Обчисли вирази зручним способом.
 $12 - (9 + 2)$ $19 - (9 + 5)$ $16 - (6 + 7)$ $14 - (5 + 4)$

- 261.** Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.
Було — 13 кг
Використали — ?, 5 кг і 3 кг
Залишилося — ?

Віднімання числа від суми

- **262.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки емоцій може імітувати робот Софія.

- 263.** Обчисли кругові вирази.

$13 - 5$		$14 - 5$		$9 + 9$
	$8 + 20$		$6 + 8$	
$28 - 16$		$18 - 5$		$12 - 6$

- 264.** У цукерниці було 14 льодяників і 5 карамельок. Тетяна з'їла 4 цукерки. Скільки цукерок залишилося в цукерниці?

Задачу можна розв'язати виразом: $(14 + 5) - 4$.

Обчислимо вираз зручним способом:

$$(14 + 5) - 4 = (14 - 4) + 5 = \square (\dots).$$

Щоб відняти число від суми двох чисел, достатньо відняти це число від одного з доданків і до отриманого результату додати інший доданок.

- 265.** Обчисли вирази зручним способом.

$$(16 + 3) - 6 \quad (15 + 4) - 5 \quad (12 + 7) - 5 \quad (18 + 1) - 7$$

- 266.** Обчисли значення виразів.

$$(7 + a) - 4, \text{ якщо } a = 4; 6.$$

$$(b + 8) - 5, \text{ якщо } b = 4; 7.$$

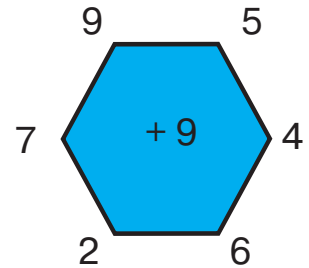
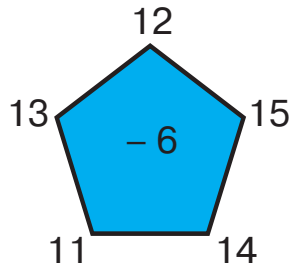
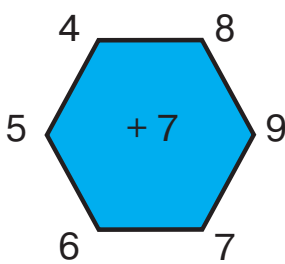
- 267.** Обчисли вирази зручним способом.

$$(12 + 6) - 4 \quad (14 + 4) - 8 \quad (12 + 5) - 5 \quad (13 + 4) - 7$$

- 268.** Будівельникам потрібно було розвантажити 12 машин з червоною цеглою та 6 машин з білою цеглою. 5 машин уже розвантажили. Скільки машин ще залишилося розвантажити?

 **Додавання та віднімання чисел
з переходом через розряд у межах 20**

 269. Обчисліть (усно).

 270. Складіть вирази й обчисліть їхнє значення.

- 14 зменште на суму чисел 8 і 3;
- до 16 додайте суму чисел 9 і 2;
- 16 зменште на різницю чисел 8 і 4;
- від суми чисел 13 і 4 відніміть 5.

271. Порівняй вирази без обчислень. Запиши рівності й нерівності.

$14 - 6 \bigcirc 14 - 4 - 2$

$9 + 5 \bigcirc 9 + 1 + 5$

$16 - 8 \bigcirc 16 - 6 + 2$

$45 + 2 \bigcirc 45 - 2$

272. Обчисли вирази. До виразів на додавання склади й запиши вирази на віднімання.

$7 + 8$

$2 + 9$

$8 + 5$

273. Розв'яжи виразом задачі за короткими записами умов.

Було — ?, 9 арк. і 7 арк.

Було — 16 арк.

Використали — 8 арк.

Використали — ?, 6 арк. і 2 арк.

Залишилося — ? арк.

Залишилося — ? арк.

 274. Обчисли значення виразів.

$(9 + a) - 8$, якщо $a = 8$; 9.

$(b + 7) - 6$, якщо $b = 6$; 8.

275. У кравчині була стрічка завдовжки 17 дм. Спочатку вона використала 8 дм стрічки, а потім — ще 5 дм. Якої довжини стрічка залишилась у кравчині? Розв'яжи задачу виразом.

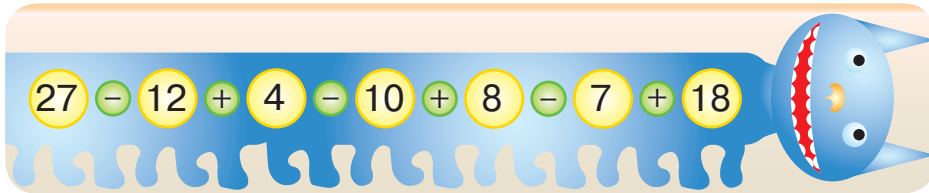
3 РОЗДІЛ

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЧИСЕЛ У МЕЖАХ 100 З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД

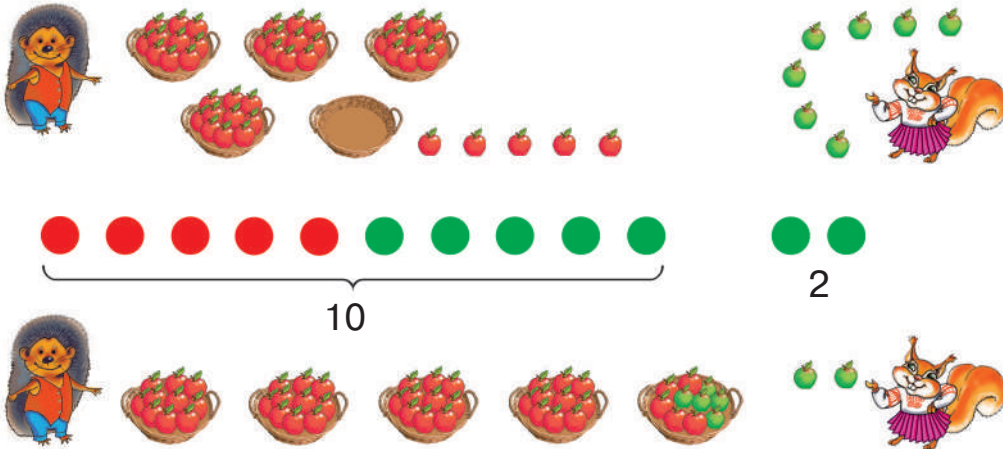
Порозрядне додавання одноцифрового числа до двоцифрового (45 + 7)

 276. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки ніг у kota, намальованого на Пейзажній алеї в м. Києві.

277. Запиши числа 26, 43, 78, 52 як суму розрядних доданків.

 278. Розгляньте, як виконали додавання їжак і білка.

$$45 + 7 = (40 + 5) + 7 = 40 + (5 + 7) = 40 + 12 = 52$$

40 5

1. Розклади двоцифрове число на розрядні доданки.
2. До одиниць додай одиниці.
3. Отриманий результат додай до десятків.

279. Заверши обчислення.

$$34 + 7 = (30 + 4) + 7 = 30 + (4 + 7) = 30 + 11 = \dots$$

$$58 + 4 = \dots \quad 25 + 6 = \dots \quad 76 + 8 = \dots$$

280. Майстриня виготовила 18 українських віночків, а її учениця — 9 віночків. Скільки всього українських віночків виготовили майстриня та її учениця?

281. Обчисли значення виразів.

$$27 + 6 \quad 55 + 8 \quad 84 + 7 - 30 \quad 36 + 9 + 41$$

282. У взуттєвій майстерні було 14 пар жіночого та 8 пар чоловічого взуття. Скільки пар взуття має відремонтувати майстер?

Прийом додавання одноцифрового числа до двоцифрового способом округлення

283. Кожне число замініть круглим числом, наближеним до нього.

Зверніть увагу! Усі числа, що закінчуються цифрами 1, 2, 3, 4, округлюють до меншого числа; усі числа, що закінчуються цифрами 5, 6, 7, 8, 9, округлюють до більшого числа.

284. Розгляньте, як виконано додавання.

$$45 + 7 = 45 + 10 - 3 = 52$$

$$52 + 9 = 52 + 10 - 1 = 61$$

1. Одноцифрове число доповни до круглого числа 10.
2. До двоцифрового числа додай число 10.
3. Від отриманого результату відними стільки одиниць, на скільки було збільшено одноцифрове число (скільки додали, стільки й відняли).

Зверніть увагу! Цей спосіб доречний, коли одноцифрове число дорівнює 5, 6, 7, 8, 9.

285. Заверши обчислення способом округлення.

$$56 + 8 = 56 + 10 - 2 = \dots$$

$$45 + 6 = \dots$$

$$37 + 5 = 37 + 10 - \dots$$

$$23 + 9 = \dots$$

$$45 + 9 = 45 + 10 - \dots$$

$$34 + 7 = \dots$$

286. Обчисли значення виразу.

$$67 + a, \text{ якщо } a = 4; 6; 7.$$

 287. Театральну студію відвідує a учнів, а хореографічну студію — на b учнів більше. Скільки учнів відвідують обидві студії?

Складемо вираз і знайдемо його значення, якщо $a = 13, b = 8$.

Якщо буквою a позначити кількість дітей у театральній студії, то кількість дітей у хореографічній студії дорівнює — $a + b$.

Складемо вираз: $a + (a + b)$.

Знайдемо його значення, якщо $a = 13, b = 8$:

$$13 + (13 + 8) = \dots$$

 288. На стадіоні змагається група спортсменів. Один із спортсменів біжить сьомим з початку та сьомим з кінця. Скільки спортсменів у цій групі?

 289. Виконай додавання способом округлення.

$$26 + 9$$

$$74 + 7$$

$$35 + 6$$

$$42 + 9$$

290. Ширина прямокутника 7 см, а довжина — на 4 см більша. Знайди периметр прямокутника.

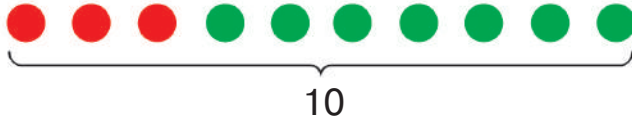
Прийом додавання одноцифрового числа до двоцифрового частинами

 291. Обчисліть (усно).

45 + 8 + 7 + 6 + 11 + 24
- 40 - 14 - 23 - 35 - 5

292. Розгляньте, як виконали додавання їжак і білка.

$$15 + 7 = (12 + 3) + 7 = 12 + (3 + 7) = 12 + 10 = 22$$

12 3

1. Двоцифрове число розклади на зручні доданки.
2. До одноцифрового числа додай одноцифровий доданок. Отримаєш кругле число 10.
3. До отриманого результату додай другий доданок.

293. Заверши обчислення.

$$35 + 6 = (31 + 4) + 6 = (4 + 6) + 31 = 10 + 31 = \dots$$

$$86 + 7 = (83 + 3) + 7 \dots \quad 28 + 4 = \dots \quad 76 + 9 = \dots$$

294. У гіпермаркеті вранці працювало 5 кас. Опівдні відкрили ще 7, а ввечері — ще 9 кас. Скільки всього кас працювало в гіпермаркеті у вечірній час? Розв'яжи задачу двома способами. Скористайся підказками.

$$\square + \square + \square$$

$$\square + (\square + \square)$$

295. Які два числа додали, якщо їхня сума більша за одне з них на 25, а за друге — на 8? Знайди суму чисел.

296. Обчисли вирази.

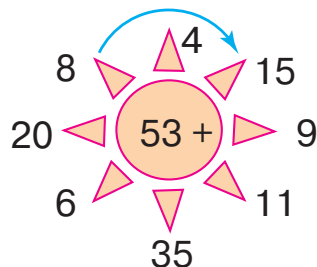
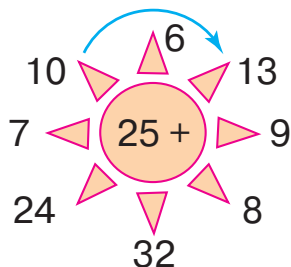
$$18 + 6 - 20 \quad 37 + 6 + 12 \quad 58 - (19 + 9) \quad 23 + (12 - 3)$$

297. На кіносеанс продали 87 квитків. Скільки всього місць у кіно-театрі, якщо в залі залишилося ще 9 вільних місць?

 Прийом додавання одноцифрового числа до двоцифрового

298. Обчисліть (усно).

299. Пригадай прийоми додавання одноцифрового числа до двоцифрового.
Виконай обчислення за зразком.

$$26 + 8 = (20 + 6) + 8 = 20 + (6 + 8) = 20 + 14 = 34$$

$$26 + 8 = 26 + 10 - 2 = 36 - 2 = 34$$

$$26 + 8 = 24 + (2 + 8) = 24 + 10 = 34$$

$$47 + 4 \quad 25 + 6 \quad 57 + 9$$

$$38 + 7 \quad 77 + 6 \quad 68 + 5$$

300. Обчисли значення виразу.
 $75 + a - b$, якщо $a = 6; 8; b = 11; 30$.
301. Знайди периметр ділянки прямокутної форми, якщо ширина її дорівнює 7 м, а довжина на 8 м більша.
302. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.
- Було — 24 ...
Подарували — ?, 3 ... і 4 ... } ?

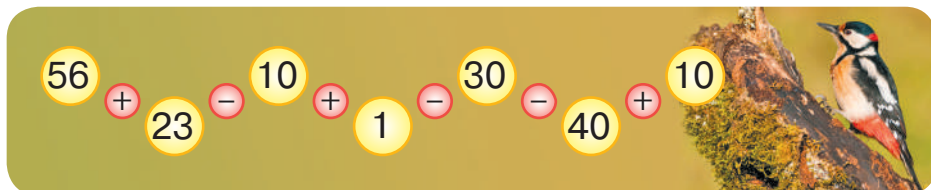

303. Обчисли вирази зручним способом.
 $55 + 6$ $27 + 4$ $14 + 7$ $72 + 9$

304. Побудуй прямокутник зі сторонами 9 см і 3 см. Обчисли його периметр.

🔔 Віднімання чисел у межах 100 з переходом через розряд

- **305.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, якої довжини (у сантиметрах) язик у дятла звичайного.

- 306.** Розв'яжи задачу (усно). Скористайся попередніми обчисленнями.

На скільки сантиметрів язик дятла коротший, ніж його тіло, якщо довжина тіла дятла 25 см?

- **307.** Розгляньте, як виконано віднімання.

$$30 - 7 = (20 + 10) - 7 = (10 - 7) + 20 = 3 + 20 = 23$$

20   10

- 1. Розклади зменшуване на зручні доданки, один з яких 10.
2. Відними від 10 від'ємник.
3. Додай отриманий результат до десятків, що залишилися.

- 308.** Заверши обчислення.

$$40 - 5 = (30 + 10) - 5 = (10 - 5) + 30 = \dots \quad 80 - 4 = \dots$$

$$50 - 6 = (40 + 10) - 6 = \dots \quad 60 - 7 = \dots$$

- 309.** Добери знаки дій (+; -). Запиши рівності.

$$40 \bigcirc 8 = 48 \quad 30 \bigcirc 4 = 26 \quad 90 \bigcirc 9 \bigcirc 10 = 91$$

- 310.** Брат із сестрою зібрали 20 наклейок. Скільки наклейок було в сестри, якщо в брата — 9 наклейок?

- **311.** Обчисли вирази.

$$56 - 6 - 4 \quad 29 + 1 - 6 \quad 60 - 7 + 13 \quad 23 + 17 - 5$$

- 312.** Тетяна задумала число 30, а Тарас — на 5 менше. Яке число задумав Тарас?

Віднімання одноцифрового числа від двоцифрового (45 – 7)

313. Назвіть невідомі числа.

Доданок	26		19		16	Зменшуване	70	56		60	94
Доданок		34		51		Від'ємник	5		14	3	50
Сума	46	58	38	60	66	Різниця		20	29		

314. Розгляньте, як виконано віднімання.

$$45 - 7 = 45 - (5 + 2) = 45 - 5 - 2 = 40 - 2 = 38$$

$$\begin{array}{|c|} \hline 5 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{|c|} \hline 2 \\ \hline \end{array}$$

1. Розклади від'ємник на зручні доданки.
2. Відними від зменшуваного перший доданок, а від отриманого результату — другий доданок.

315. Заверши обчислення.

$$25 - 8 = 25 - (5 + 3) = 25 - 5 - 3 = \dots \quad 67 - 9 = \dots$$

316. Добери числа, щоб рівності й нерівності були істинними.

$$23 - 6 > \square + 6 \quad 62 - 6 < 46 + \square \quad 72 + \square = 94 - 22$$

317. Склади та розв'яжи задачі за короткими записами умов.

На I полиці — 40 ігор

Було — 90 ігор

На II полиці — 50 ігор

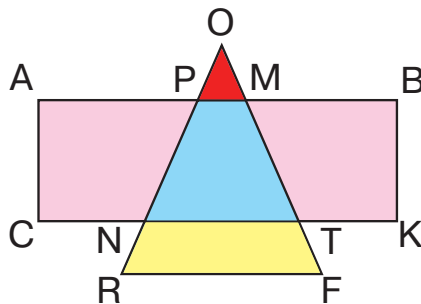
Продали — ?, 5 ігор і 4 гри

Продали — 9 ігор

Залишилося — ?

Залишилося — ?

318. Назви всі зображені фігури.

319. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{ccc} 60 - 9 & 56 - 8 & 27 + 20 - 8 \\ 16 + 7 & 34 - 6 & 30 - 5 - 7 \end{array}$$

320. У магазині комп'ютерної техніки продали 14 ноутбуків, а планшетів — на 7 менше. Скільки продали планшетів?

Віднімання одноцифрового числа від двоцифрового

321. Математичний диктант

Складіть вирази й обчисліть їхнє значення: 50 зменште на суму чисел 2 і 6; до 50 додайте суму чисел 9 і 7; 76 зменште на різницю чисел 18 і 10; 70 зменште на суму чисел 5 і 4.

322. Обчисли вирази.

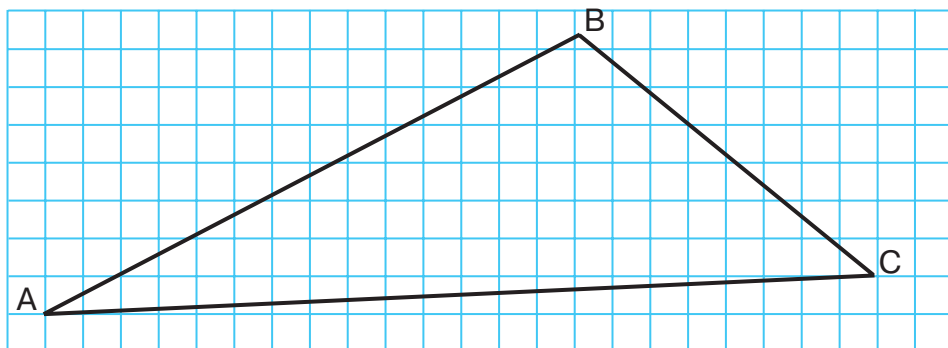
$$39 + 1 - 6 \quad 100 - 30 - 7 \quad 64 + 16 - 8 \quad 50 - 6 - 8$$

323. Постав дужки (де потрібно), щоб утворилися істинні рівності.

$$56 - 30 + 6 = 20 \quad 47 - 31 + 4 = 12$$

$$56 - 30 + 6 = 32 \quad 47 - 31 + 4 = 20$$

324. Обчисли периметр трикутника, ABC.

325. Для виготовлення браслета з бісеру Світлана використала 32 рожеві намистини, а фіолетових намистин — на 8 менше. Скільки всього намистин використала Світлана для виготовлення браслета?

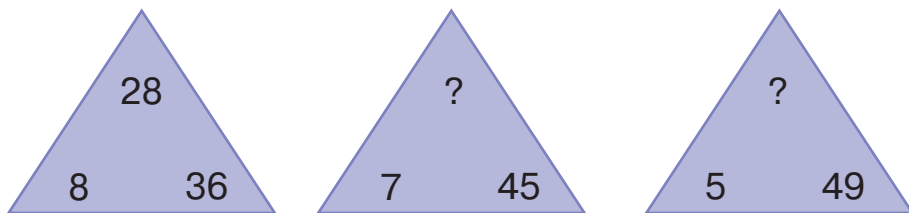
326. Левко живе на п'ятому поверсі знизу й п'ятому згори. Скільки поверхів у будинку?

 327. Обчисли вирази.
 $21 - 5 + 43$ $33 + (24 - 9)$ $94 - 6 - 8$ $51 - (16 - 8)$

328. Для кав'ярні придбали 44 чашки, а склянок — на 6 менше. Скільки склянок придбали для кав'ярні?

 **Прийоми віднімання
способом округлення**

 329. Установіть закономірність розміщення чисел у кутах трикутника. Назвіть пропущені числа.

 330. Розгляньте, як виконано віднімання.

$$45 - 7 = 45 - 10 + 3 = 35 + 3 = 38$$

- 1. Доповни від'ємник до круглого числа 10.
2. Відними від зменшуваного 10.
3. Додай до отриманого результату стільки одиниць, на скільки було збільшено від'ємник.

331. Заверши обчислення.
 $54 - 8 = 54 - 10 + 2 = \dots$
 $61 - 7 = 61 - 10 + \dots$

$$23 - 6 = \dots$$
$$96 - 9 = \dots$$

332. Добери числа, щоб рівності й нерівності стали істинними.
 $37 \text{ см} > 3 \text{ дм} \square \text{ см}$ $9 \text{ дм} < 9 \text{ дм} \square \text{ см}$
 $12 \text{ дм} < 1 \text{ м} \square \text{ дм}$ $56 \text{ см} = 5 \text{ дм} \square \text{ см}$

333. На озері плавало 15 білих лебедів, що на 8 більше, ніж чорних лебедів. Скільки чорних лебедів плавало на озері?

 334. Обчисли вирази.
 $43 - 7 + 22$ $55 - (13 - 9)$ $27 + (11 - 6)$ $31 - (9 + 2)$

335. У зоомагазині було 17 канарок, що на 9 менше, ніж папуг. Скільки папуг було в зоомагазині?

 Додавання одноцифрового числа до двоцифрового. Віднімання одноцифрового числа від двоцифрового

 336. Обчисліть (усно).

25 34 55 73 91 60 88 19 47 36

67 94 78 32 50 86 11 43 25

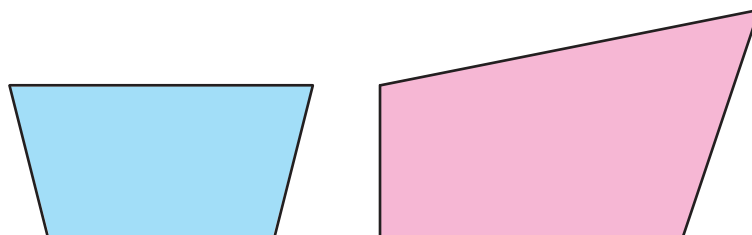
 337. Обчисли кругові вирази.

$46 - 8$		$38 + 5$		$65 - 7$
	$43 - 9$		$34 + 25$	
$59 + 6$		$58 + 8$		$66 - 20$

338. Порівняй вирази ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$37 - 9 \bigcirc 25$ $56 \bigcirc 49 + 8$ $25 + 6 \bigcirc 41 - 10$

339. Обчисли периметри чотирикутників. У якого з них периметр більший? На скільки?

340. Скільки двоцифрових чисел можна утворити, використовуючи цифри 6, 2, 8? Яке з чисел найбільше? Яке найменше?

341. Порівняй вирази ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$76 - 8 \bigcirc 68$

$85 \bigcirc 74 + 9$

$18 + 11 \bigcirc 11 + 17$

$48 + 4 \bigcirc 62$

$29 \bigcirc 35 - 8$

$47 + 8 \bigcirc 55 - 20$

342. У першому вагоні метро їхав 21 пасажир, а в другому — на 6 пасажирів менше. Скільки пасажирів їхало у двох вагонах разом?

Додавання двоцифрових чисел ($45 + 27$)

343. Позмагайтеся в командах. Обчисліть ланцюжки виразів.

$12 \rightarrow -3 \rightarrow +5 \rightarrow +24$

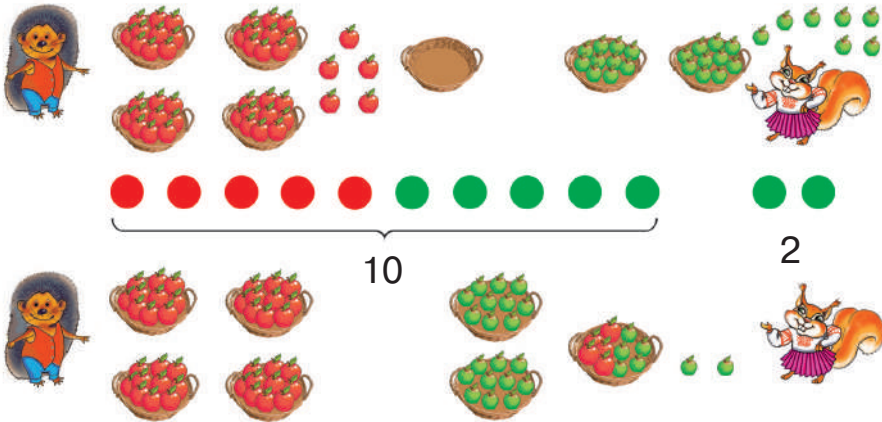
$13 \rightarrow -4 \rightarrow +6 \rightarrow +23$

$\downarrow$
 $? \leftarrow -6 \leftarrow -7 \leftarrow -13$

$\downarrow$
 $? \leftarrow -3 \leftarrow -8 \leftarrow -14$

344. Запиши числа 31, 18, 53, 85, 74, 99 як суму розрядних доданків.

345. Розгляньте, як виконали додавання їжак і білка.

$$45 + 27 = (40 + 20) + (5 + 7) = 60 + 12 = 72$$

40	5	20	7
----	---	----	---

1. Розклади числа на розрядні доданки.
2. Додай до десятків десятки.
3. Додай до одиниць одиниці.
4. Додай отримані результати.

346. Заверши обчислення.

$$35 + 16 = (30 + 10) + (5 + 6) = 40 + 11 = \dots \quad 28 + 44 = \dots$$

$$25 + 17 = (20 + 10) + (5 + 7) = \dots \quad 23 + 29 = \dots$$

347. У шкільному хорі співають 26 учнів початкової школи та 18 учнів середньої школи. Скільки всього учнів співає в шкільному хорі?

348. Обчисли вирази.

$$25 + 17 - 30 \quad 36 + (27 - 12) \quad 68 - 24 + 17$$

$$87 - 34 + 18 \quad 88 - (35 + 27) \quad 58 + 29 - 35$$

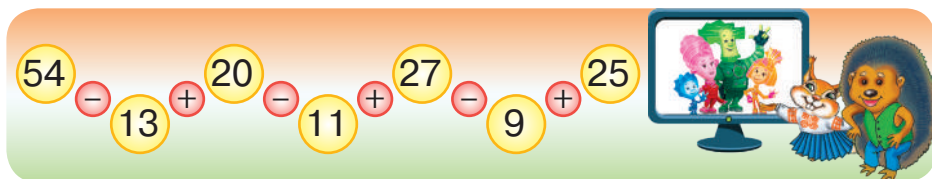
349. Капітан Врунгель знайшов на острові скриню, у якій було 38 золотих монет, а срібних монет — на 17 більше. Скільки всього монет було в скрині?

Додавання двоцифрових чисел

350. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки серій «Фіксиків» подивилися їжак і білка.

351. Розгляньте, як виконали додавання Сімка, Фаєр і Нулик.

$$24 + 18 = (20 + 10) + (4 + 8) = 30 + 12 = 42$$

20	4	10	8
----	---	----	---

$$24 + 18 = 24 + (10 + 8) = (24 + 10) + 8 = 34 + 8 = 42$$

10	8
----	---

$$24 + 18 = 24 + 20 - 2 = 44 - 2 = 42$$

352. Обчисли вирази різними способами. Поясни їх.

$$36 + 17 \quad 45 + 27 \quad 68 + 13 \quad 67 + 24$$

353. Добери числа, щоб вирази були істинними.

$$26 \text{ см} + \square \text{ см} = 32 \text{ см} \quad 1 \text{ дм} - \square \text{ см} = 3 \text{ см}$$

$$\square \text{ кг} + 15 \text{ кг} = 38 \text{ кг} \quad \square \text{ грн} + 27 \text{ грн} = 69 \text{ грн}$$

354. У шкільній виставі взяли участь 27 дівчат, що на 9 більше, ніж хлопців. Скільки всього дітей узяли участь у виставі? Зроби короткий запис умови задачі за зразком.

Дівчат — $\square$, що на $\square$ більше, ніж хлопців }
 Хлопців — ? }

355. Обчисли вирази різними способами.

$$47 + 16 \quad 53 + 29 \quad 37 + 24 \quad 69 + 15$$

356. У бабусі було 16 білих курей, що на 7 менше, ніж рудих курей. Скільки всього курей було в бабусі?

Віднімання двоцифрових чисел (45 – 27)

 357. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки в м. Києві малих річок і струмків.

358. Знайди хибні рівності й нерівності. Перетвори їх на істинні та запиши.

$$27 + 33 > 27 + 23 \quad 65 - 15 > 56 - 6 \quad 42 + 9 = 39 + 12$$

$$58 + 7 = 39 + 6 \quad 88 - 45 < 57 - 9 \quad 91 - 9 > 45 + 37$$

 359. Розгляньте, як виконано віднімання.

I спосіб

$$45 - 27 = 45 - (20 + 7) = (45 - 20) - 7 = 25 - 5 - 2 = 18$$

$$\begin{array}{r} 20 \\ 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5 \\ 2 \end{array}$$

II спосіб

$$45 - 27 = 45 - 20 - 7 = 25 - 7 = 10 - 7 + 15 = 3 + 15 = 18$$

20 7   10 15

III спосіб

$$45 - 27 = 45 - 30 + 3 = 15 + 3 = 18$$

Зверніть увагу! Третій спосіб доречний, коли від'ємник має 5, 6, 7, 8, 9 одиниць.

360. Обчисли вирази різними способами. Поясни їх.

$35 - 19$

$62 - 34$

$75 - 48$

$81 - 43$

361. Сума трьох чисел дорівнює 98. Перше число — 33, друге — на 16 менше від першого. Знайди третє число. Скористайся коротким записом умови задачі.

I ч. — 33

II ч. — ?, на 16 менше

III ч. — ?

362. Обчисли вирази різними способами.

$53 - 46$

$34 - 19$

$71 - 45$

$96 - 58$

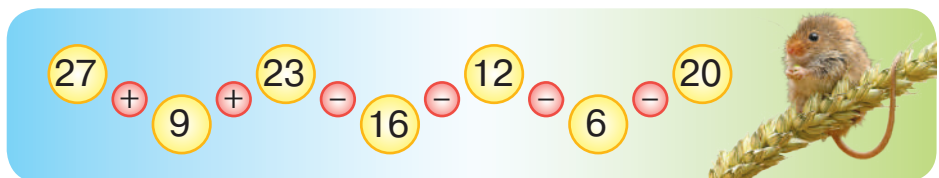
363. На території м. Києва протікають малі річки Горенка й Любка. Річка Горенка має довжину 12 км, а річка Любка на 3 км коротша. Яку довжину має річка Любка?

Віднімання двоцифрових чисел

364. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки кормів (у кілограмах) запасає на зиму польова миша.

365. Складіть вирази й обчисліть їхнє значення:

- 52 зменште на суму чисел 18 і 5;
- до 45 додайте суму чисел 9 і 13;
- від 64 відніміть суму чисел 13 і 18;
- 27 збільште на різницю чисел 73 і 54.

366. Постав дужки (де потрібно), щоб рівності стали істинними. Запиши рівності.

$$74 - 24 + 30 = 20 \quad 97 - 5 + 2 = 90 \quad 63 - 3 + 17 = 77$$

$$60 - 10 + 8 = 42 \quad 66 + 30 - 6 = 90 \quad 42 + 36 - 27 = 51$$

367. Склади задачу за малюнком. Розв'яжи її.

38 кг

24 кг

? кг

85 кг

Для розв'язання задачі можна скласти вираз $\square - (\square + \square)$. Розв'яжи задачу зручним способом.

Щоб відняти від числа суму чисел, потрібно

$$a - (b + c) = (a - b) - c \quad \text{або} \quad a - (b + c) = (a - c) - b$$

368. У дві коробки поклали 14 іграшок. Коли з коробки, у якій іграшок було більше, узяли 6 іграшок, то в обох коробках їх стало порівну. Скільки іграшок було в кожній коробці спочатку?

369. Обчисли вирази.

$$74 - (25 + 13) \quad 37 + 14 - 40 \quad 28 + (46 - 27)$$

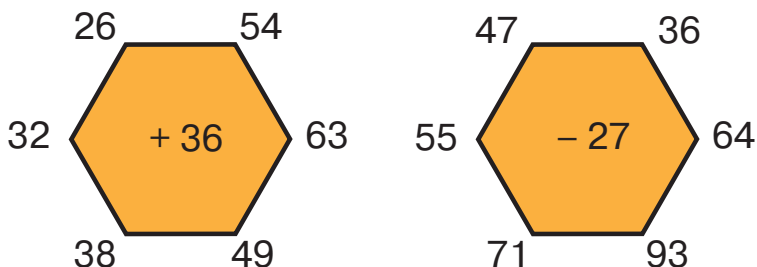
$$31 + (54 - 18) \quad 84 - 45 - 25 \quad 77 - (35 + 33)$$

370. У Миколи в колекції 26 машинок, а в Романа — 18. Скільки машинок у Захара, якщо в трьох хлопців разом 67 машинок?

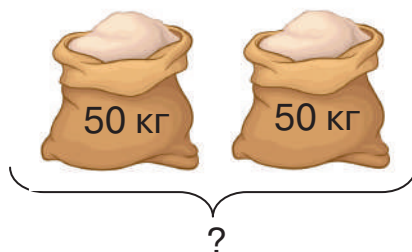

 Одиниця вимірювання маси — центнер (ц).
Співвідношення між одиницями вимірювання маси —
центнером і кілограмом

 371. Виконайте обчислення (усно).

372. Склади та розв'яжи задачу за малюнком.

100 кг = 1 центнер (ц)   1 ц = 100 кг

373. Порівняй іменовані числа (>; <; =). Запиши рівності й нерівності.

10 кг ○ 1 ц

1 ц ○ 90 кг

100 см ○ 1 м

374. Обчисли вирази.

38 кг + 43 кг   1 ц – 60 кг   1 грн – 50 к.   1 дм – 10 см

375. У кондитерський цех привезли 1 ц цукру. До обіду використали 40 кг цукру, а після обіду — 37 кг. Скільки кілограмів цукру залишилося? Розв'яжи задачу двома способами.

376. Обчисли вирази.

1 ц – 40 кг

34 см + 26 см

1 год – 30 хв

64 кг + 36 кг

6 дм – 40 см

2 доби + 6 год

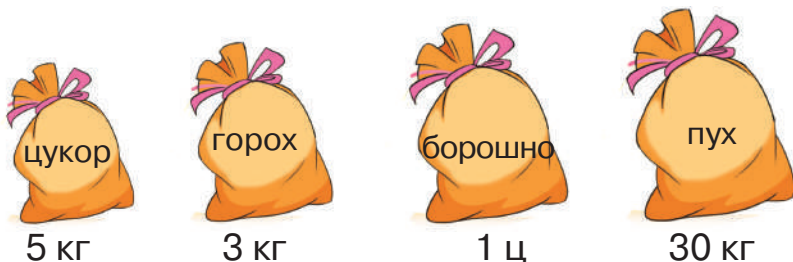
377. Пасічник накачав 1 ц гречаного меду. 55 кг меду він продав, а 24 кг віддав своїм дітям та онукам. Скільки кілограмів меду залишилося в пасічника? Розв'яжи задачу двома способами.

Додавання та віднімання двоцифрових чисел. Співвідношення між одиницями вимірювання маси: центнером і кілограмом

378. Розгляньте малюнок. Установіть, чи правильно визначили масу кожного мішка. Які підписи переплутали? Поясніть свою думку.

379. Порівняй іменовані числа.

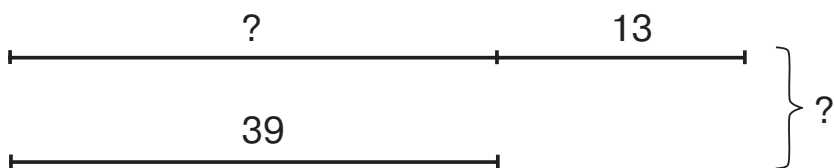
$$94 \text{ кг} > 67 \text{ кг} \text{ на } \dots \text{ кг}$$

$$1 \text{ ц} > 90 \text{ кг} \text{ на } \dots \text{ кг}$$

380. Обчисли значення виразів.

$$37 + (a - b), \text{ якщо } a = 61, b = 48. \quad b - (28 + 33), \text{ якщо } b = 71.$$

381. Склади задачу за схемою. Розв'яжи її.

382. Ширина прямокутника становить 16 см, а його довжина на 5 см більша. Знайди периметр прямокутника.

383. Порівняй іменовані числа.

$$46 \text{ кг} > 27 \text{ кг} \text{ на } \dots \text{ кг}$$

$$30 \text{ кг} < 1 \text{ ц} \text{ на } \dots \text{ кг}$$

384. Довжина прямокутника становить 21 см, а його ширина на 9 см менша. Знайди периметр прямокутника.

Додавання та віднімання двоцифрових чисел. Перевірка правильності виконання дій додавання та віднімання

385. Заповніть клітинки в «магічних» квадратах.

12	2	16
	10	
		8

14	9	
	10	
13	11	

386. Запиши всі можливі рівності на додавання та віднімання, утворені з поданих чисел.

56 25 81

67 14 81

49 32 81

- Щоб перевірити правильність виконання *додавання*, потрібно від суми відняти один із доданків. Якщо в результаті отримаємо другий доданок, то додавання виконано правильно.
- Щоб перевірити правильність виконання *віднімання*, потрібно від зменшуваного відняти різницю. Якщо в результаті отримаємо від'ємник, то віднімання виконано правильно. Також можна до різниці додати від'ємник. Якщо в результаті отримаємо зменшуване, то віднімання виконано правильно.

387. Перевірте, чи правильно виконано дії. Запишіть правильно.

$$53 + 28 = 71 \quad 53 - 24 = 39 \quad 72 - 0 = 72$$

388. Обчисли вирази.

$$46 \text{ кг} + 54 \text{ кг} \quad 1 \text{ ц} - 20 \text{ кг} \quad 55 \text{ хв} - 25 \text{ хв} \quad 100 \text{ кг} - 1 \text{ ц}$$

389. У шкільній їдальні за день продали 68 сирних паличок і 97 булочок з маком. На скільки менше продали сирних паличок, ніж булочок?

390. Обчисли значення виразів.

$$28 + a, \text{ якщо } a = 16; 40. \quad b - 18, \text{ якщо } b = 37; 19.$$

391. У парку посадили 25 каштанів, а лип — на 16 більше, ніж каштанів. Скільки всього дерев посадили в парку?

Додавання та віднімання двоцифрових чисел

 392. Назвіть невідомі числа.

Доданок	36		17	59	26	Зменшуване	38	72		94	
Доданок		35	14	21		Від'ємник	24		25	87	32
Сума	68	52			86	Різниця		22	60		19

393. Троє другокласників розв'язали вираз різними способами. Поясни ці способи розв'язання. Який спосіб найзручніший?

I спосіб

$$50 - 26 = (40 + 10) - (20 + 6) = (40 - 20) + (10 - 6) = 20 + 4 = 24$$

II спосіб

$$50 - 26 = 50 - (20 + 6) = (50 - 20) - 6 = 30 - 6 = 24$$

III спосіб

$$50 - 26 = 50 - 30 + 4 = 20 + 4 = 24$$

394. Обчисли вирази.

$68 - (28 + 30)$

$36 + 8 - 14$

$98 - (45 + 23)$

395. Фермер зібрав з першої ділянки 1 ц кукурудзи, з другої — на 40 кг кукурудзи менше, ніж з першої ділянки, а з третьої — на 37 кг більше, ніж з другої ділянки. Скільки кілограмів кукурудзи зібрав фермер з третьої ділянки?

396. Запиши й обчисли вирази.

- Від найбільшого двоцифрового числа відними найменше двоцифрове число;
- від найбільшого двоцифрового числа відними найбільше число сьомого десятка.

397. Обчисли вирази.

$$55 + (32 - 12) \quad 86 - 48 + 13 \quad 81 - (47 + 14)$$

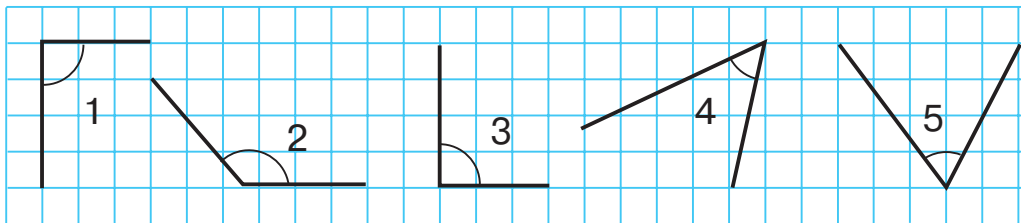
398. У понеділок на книжковому ярмарку продали 78 книжок, у вівторок — на 14 книжок більше, ніж у понеділок, а в середу — на 9 книжок менше, ніж у вівторок. Скільки книжок продали на ярмарку в середу?

Додавання та віднімання двоцифрових чисел

399. Знайдіть на малюнку прямі кути та назвіть їхні номери.

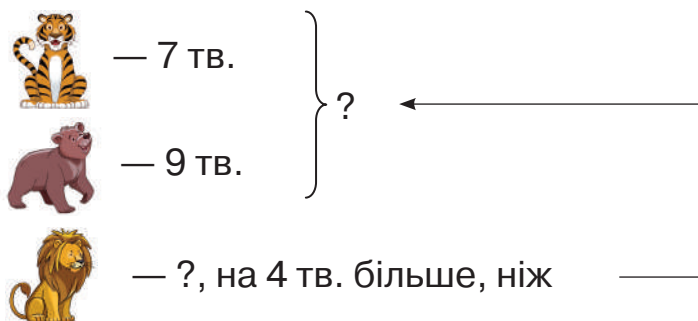
400. Обчисли вирази, у яких перша дія — додавання.

$$74 + 11 - 45 \quad 76 - (24 + 32) \quad 12 + (56 - 34)$$

401. Знайди значення виразів, якщо $a = 15$.

$$40 - a \quad a + 28 \quad 52 - (a + 7) \quad 20 - a + 17$$

402. Склади та розв'яжи задачу за малюнком.

403. Обчисли периметр трикутника зі сторонами 9 см, 6 см, 5 см.

404. Знайди значення виразів, якщо $a = 19$.

$$59 - a \quad a + 18 \quad 63 - (a + 4) \quad 20 - a + 71$$

405. Василь намалював на виставку 8 картин, Семен — 7 картин, а Артем — на 6 картин менше, ніж Василь і Семен разом. Скільки картин намалював Артем?

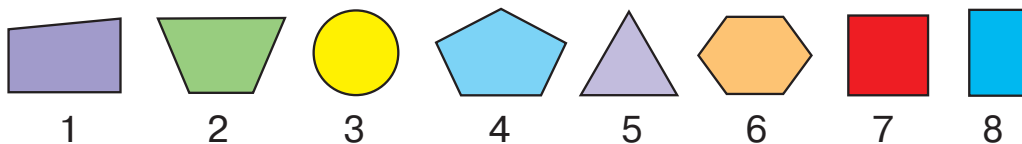

 **Коло, круг та їхні елементи:
центр, радіус, діаметр**

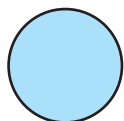
- 406. Назвіть усі зображені лінії. Назвіть окремо групи замкнених і незамкнених ліній.

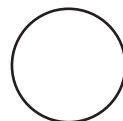
407. Чим зображені фігури відрізняються від фігур у попередній задачі? Назви кожен фігуру. Яка з фігур «зайва»? Поясни, чому.

- 408. Відгадайте загадку.
Без початку, без кінця,
Без кутів фігура ця.
Сонечко їй вірний друг,
Називають її — ... .

Це — круг

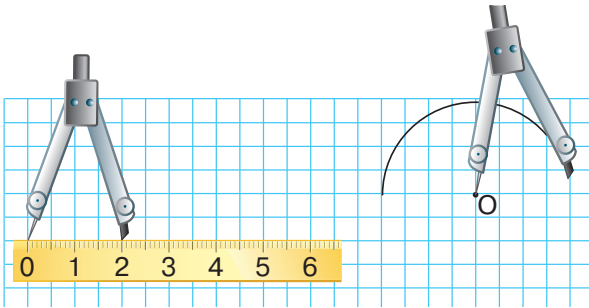
Це — коло

- **Коло** — це замкнена крива **лінія**, яка є межею круга.
- **Круг** — **частина площини**, обмежена колом.

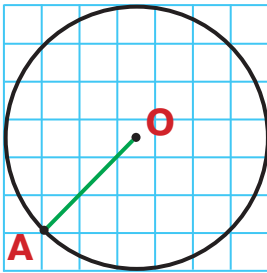
409. Побудуй коло. Коло можна побудувати за допомогою циркуля. Циркуль — це креслярський інструмент, на одному кінці якого міститься голка, а на іншому — грифель (олівець).

Точка, у якій розміщена голка циркуля, — **центр кола**. Центр кола позначають великою латинською буквою **O**.

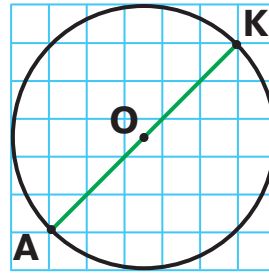

Користуйся циркулем обережно!

410. Розглянь рисунки.

OA — радіус (r)

AK — діаметр (d)

$$AK = AO + OK \quad d = r + r$$

- **Радіус кола (r)** — відстань (відрізок) від центра кола до будь-якої точки кола.
- **Діаметр кола (d)** — відрізок, який сполучає дві точки кола та проходить через його центр.
- Дослідіть, скільки радіусів можна провести в колі. Скільки діаметрів?

411. В акції «Добро жменями» учні 2-А класу зібрали 21 кг пластикових кришечок, а учні 2-Б класу — на 5 кг менше. Постав запитання й розв'яжи задачі (на 1 дію, на 2 дії).

Бережи природу!

412. Обчисли вирази.

$23 - 8 + 25$

$78 - (18 + 40)$

$14 + (67 - 48)$

413. Обчисли вирази.

$28 - (16 - 9)$

$35 + (24 - 16)$

$8 + 34 - 40$

414. Денис і Тетяна збирали пластикові кришечки. Денис назбирав 53 кришечки, а Тетяна — на 16 кришечок менше. Скільки всього кришечок назбирали друзі?

Коло, круг та їхні елементи.

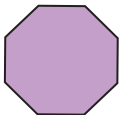
Завдання на розрізнення кола та круга

415. Назвіть кожну зображену фігуру. Виміряйте радіус кола, діаметр круга. Яка фігура «зайва»? Поясніть, чому.

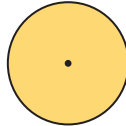
1

2

3

4

5

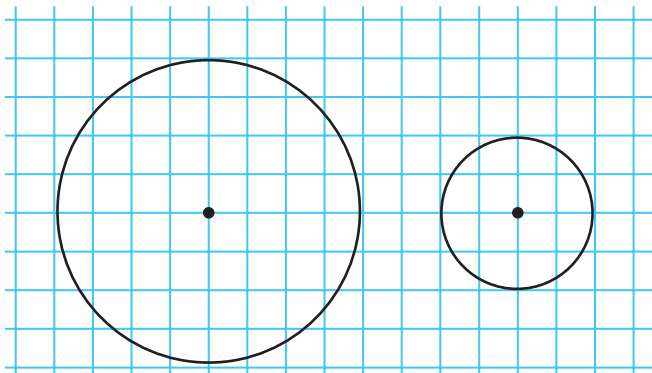
6

416. Розгляньте малюнки. Виберіть предмети, за допомогою яких дівчина могла б накреслити коло. Поміркуйте, за допомогою яких іще предметів можна накреслити коло. Назвіть їх.

417. Виміряй та порівняй радіус і діаметр кожного кола.

$$d = r + r$$

418. Обчисли значення виразу.
 $a - (a - 48)$, якщо $a = 68; 59; 50$.

419. У жовтні родина Петренків заплатила за спожиту електроенергію 77 грн, а в листопаді — 95 грн. На скільки більше гривень родина Петренків заплатила в листопаді, ніж у жовтні?

420. Обчисли значення виразу.
 $76 - (c + 8)$, якщо $c = 40; 38; 55$.

421. Другокласники зібрали для годівниці 12 кг гарбузового насіння, а кавунового — на 4 кг менше. Скільки всього насіння зібрали другокласники?

Закріплення прийомів додавання та віднімання чисел у межах 100

422. Розгляньте малюнки. Форму яких геометричних фігур мають зображені предмети?

423. Продовжте висловлювання, щоб вони стали істинними.

- Діаметр — це відрізок, що проходить через ... .
- Коло — частина площини, обмежена ... .
- Радіус — це відрізок від центра кола до ... .
- Коло — це замкнена крива ... .

424. Виконай обчислення за зразком.

$$67 > 45 \text{ на } 22$$

$$24 < 37 \text{ на } 13$$

$$28 < 49 \text{ на } \square$$

$$74 > 25 \text{ на } \square$$

$$65 > 35 \text{ на } \square$$

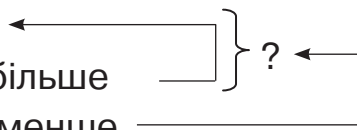
$$8 < 17 \text{ на } \square$$

425. Склади задачу про книжки за коротким записом умови.

На I п. — 9 кн.

На II п. — ?, на 6 кн. більше

На III п. — ?, на 5 кн. менше

426. Одна сторона прямокутника дорівнює 9 см, а інша — на 6 см менша. Накресли цей прямокутник. Знайди його периметр.

427. Порівняй вирази без обчислень ($>$; $<$; $=$).

$23 + 10 \bigcirc 23 + 20$

$45 - 5 \bigcirc 45 - 15$

$58 - 50 \bigcirc 48 - 40$

$36 + 4 \bigcirc 34 + 6$

428. Мама вирізала 20 сніжинок, а донька — на 6 сніжинок менше. Скільки всього сніжинок вирізали мама й донька?

Закріплення прийомів додавання та віднімання чисел у межах 100

429. Позмагайтеся в командах.

Обчисліть значення виразів. Перша команда обчислює значення виразів на бубликах, друга — на печиві. До якої геометричної фігури подібні бублики? А печиво?

430. У лижних змаганнях узяли участь 16 хлопців і 7 дівчат. 5 хлопців і 4 дівчини зійшли з дистанції. Скільки лижників дійшло до фінішу?

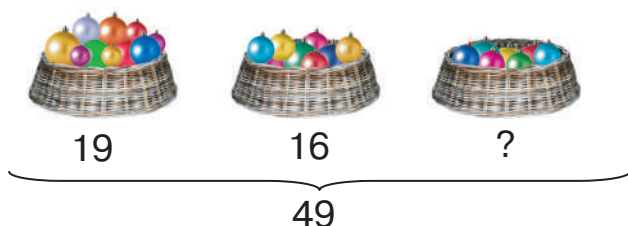
431. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

$$28 - 7 = 15 + \square \quad 60 - 55 = 12 - \square \quad \square + 15 = 36 - 16$$

432. Порівняй іменовані числа. Запиши рівності й нерівності.

$$24 \text{ см} \bigcirc 2 \text{ дм} \quad 1 \text{ м} \bigcirc 10 \text{ дм} \quad 60 \text{ хв} \bigcirc 1 \text{ год } 10 \text{ хв}$$

433. Склади й розв'яжи задачу за малюнком.

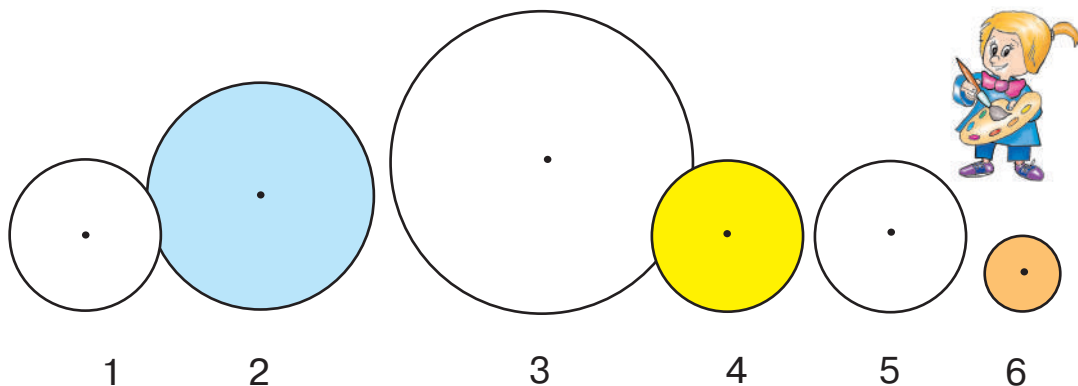
434. Виміряй довжину відрізка. Побудуй відрізок, коротший за відрізок АВ на 2 см.

435. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

$$83 - 73 = 5 + \square \quad 30 - 22 = 18 - \square \quad 27 + 6 = 43 - \square$$
$$\square + 11 = 38 - 16 \quad \square - 6 = 23 - 20 \quad 12 - 8 = \square + 2$$

436. Художник Тюбик намалював кола й круги. Випиши спочатку номери кругів, а потім — кіл. Виміряй радіуси кіл і діаметри кругів.

4

РОЗДІЛ

АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ. ТАБЛИЧНЕ МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ

Сутність дії множення

437. Полічіть двійками до 10. Продовжте лічбу до 20.

438. Скільки всього намальовано іграшок?

Щоб обчислити кількість іграшок, потрібно додати 6 разів по 2:

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 12.$$

Додавання однакових доданків можна записати інакше:

$$2 \cdot 6 = 12.$$

Читають так: «**Два помножити на 6 дорівнює 12**».

У цій рівності 2 — це доданок, який повторюється; 6 — кількість доданків, які повторюються; ($\cdot$) — знак дії множення.

Додавання однакових доданків називають **множенням**.

439. Заміни додавання множенням за зразком. Запиши рівності.

$$8 + 8 + 8 + 8 = 8 \cdot 4 \quad 5 + 5 + 5 + 5 + 5 \quad 9 + 9 + 9 + 9$$

$$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 \quad 11 + 11 + 11 + 11 \quad 7 + 7 + 7$$

440. Заміни множення додаванням за зразком. Запиши рівності.

$$6 \cdot 5 = 6 + 6 + 6 + 6 + 6 \quad 14 \cdot 3 \quad 2 \cdot 7 \quad 10 \cdot 5$$

441. Склади задачу за малюнком. Запиши розв'язання задачі додаванням і множенням. Скільки всього іграшок?

442. Заміни додавання множенням, а множення додаванням.

$$\begin{array}{cccc} 15 + 15 + 15 & 3 + 3 + 3 + 3 & 2 \cdot 5 & 8 \cdot 6 \\ 13 + 13 & 4 + 4 + 4 & 5 \cdot 7 & 9 \cdot 4 \end{array}$$

443. Швачка пришила по 6 ґудзиків на 4 блузки. Скільки всього ґудзиків пришила швачка? Розв'язання запиши діями додавання та множення.

Назви компонентів і результатів дії множення

444. Розгляньте малюнок. Поясніть, що означають записи.

$$\begin{array}{l} 2 + 2 + 2 + 2 = 2 \cdot 4 = 8 \qquad 4 + 4 + 4 + 4 = 4 \cdot 4 = 16 \\ 1 + 1 + 1 + 1 = 1 \cdot 4 = 4 \end{array}$$

445. Виконай дії за зразком. Запиши рівності.

$$4 \cdot 2 = 4 + 4 = 8 \qquad 3 \cdot 4 \qquad 6 \cdot 3 \qquad 5 \cdot 6 \qquad 12 \cdot 2$$

- Яке число повторюється в кожному виразі? Скільки разів?

Числа, які множать, називають **множниками**. Результат дії множення називають **добутком**. Вираз $2 \cdot 4$ також називають **добутком чисел 2 і 4**.

$$\begin{array}{ccc} \text{Множник} & \text{Множник} & \text{Добуток} \\ 2 \cdot 4 & = & 8 \\ \text{Добуток} & & \end{array}$$

446. Назви компоненти в рівностях.

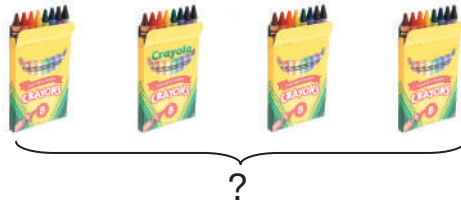
$$6 \cdot 3 = 18 \qquad 8 \cdot 4 = 32 \qquad 15 \cdot 2 = 30$$

447. Рівність $4 \cdot 3 = 12$ можна прочитати по-різному:

- 4 помножити на 3 дорівнює 12;
- добуток чисел 4 і 3 дорівнює 12;
- перший множник — 4, другий множник — 3, добуток — 12;
- по 4 взяти 3 рази буде 12. Потренуйся читати рівності.

448. Прочитай по-різному рівності $4 \cdot 2 = 8$; $2 \cdot 9 = 18$.

449. Склади задачу за малюнком. Запиши розв'язання задачі множенням. Виконай обчислення за допомогою дії додавання.

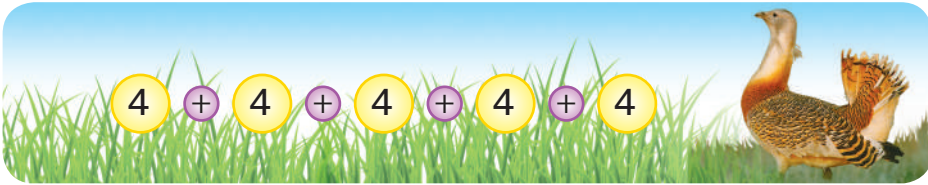
450. Прочитай рівності по-різному. Виконай обчислення додаванням.

$7 \cdot 3$ $6 \cdot 4$ $8 \cdot 2$ $10 \cdot 5$ $7 \cdot 5$

451. В одному пакеті 2 кг цукру. Скільки кілограмів цукру в 4 таких пакетах?

Переставний закон множення

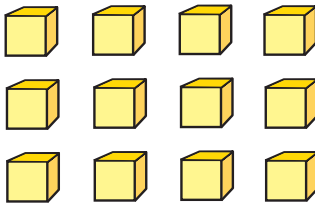
452. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся масу (у кілограмах) найважчого птаха української фауни — дрохви. Замініть суму однакових доданків дією множення. Запишіть рівність.

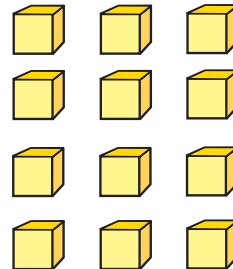
453. Виконай обчислення додаванням.

$4 \cdot 5$ $12 \cdot 3$ $5 \cdot 4$ $6 \cdot 2$ $8 \cdot 7$

454. Розгляньте малюнок. Порівняйте кількість кубиків у білки та їжака. Чим відрізняються набори кубиків?

$4 \cdot 3$

$3 \cdot 4$

$4 \cdot 3 = 3 \cdot 4$

Від переставлення множників добуток не змінюється.

$$a \cdot b = b \cdot a$$

- 455.** Використовуючи переставний закон множення, знайди значення виразів у другому рядку.

$$\begin{array}{cccc} 5 \cdot 3 = 15 & 9 \cdot 2 = 18 & 6 \cdot 4 = 24 & 8 \cdot 3 = 24 \\ 3 \cdot 5 & 2 \cdot 9 & 4 \cdot 6 & 3 \cdot 8 \end{array}$$

- 456.** Накресли ламану, що складається з трьох ланок, довжина кожної ланки дорівнює 3 см. Обчисли довжину ламаної.

- 457.** Знайди значення виразів у другому рядку, використовуючи переставний закон множення.

$$\begin{array}{cccc} 7 \cdot 3 = 21 & 8 \cdot 2 = 16 & 5 \cdot 4 = 20 & 6 \cdot 3 = 18 \\ 3 \cdot 7 & 2 \cdot 8 & 4 \cdot 5 & 3 \cdot 6 \end{array}$$

- 458.** Накресли ламану, що складається з чотирьох ланок, довжина кожної ланки дорівнює 4 см. Обчисли довжину ламаної.

Таблиця множення числа 2

- 459.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся масу (у кілограмах) найбільшого птаха України — грифа чорного.

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2$$

- Замініть суму однакових доданків дією множення. Запишіть рівність.

- 460.** Назвіть рівності. Яким законом множення ви скористалися?

$3 \cdot 4$

$2 \cdot 3$

$2 \cdot 6$

$9 \cdot 2$

$4 \cdot 3$

$3 \cdot 2$

$6 \cdot 2$

$2 \cdot 9$

461. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 2	Таблиця множення числа 2	Таблиця множення на число 2
$2 + 2 = 4$	$2 \cdot 2 = 4$	$2 \cdot 2 = 4$
$2 + 2 + 2 = 6$	$2 \cdot 3 = 6$	$3 \cdot 2 = 6$
$2 + 2 + 2 + 2 = 8$	$2 \cdot 4 = 8$	$4 \cdot 2 = 8$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 10$	$2 \cdot 5 = 10$	$5 \cdot 2 = 10$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 12$	$2 \cdot 6 = 12$	$6 \cdot 2 = 12$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 14$	$2 \cdot 7 = 14$	$7 \cdot 2 = 14$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 16$	$2 \cdot 8 = 16$	$8 \cdot 2 = 16$
$2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 18$	$2 \cdot 9 = 18$	$9 \cdot 2 = 18$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиці?

462. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

$2 \cdot 4 = 4 \cdot \square$

$2 \cdot 6 = 6 \cdot \square$

$2 \cdot 9 = 9 \cdot \square$

463. Сторона квадрата дорівнює 2 см. Обчисли периметр квадрата зручним способом.

Периметр квадрата зі стороною **a** можна знайти за допомогою дії множення.

$$P = a \cdot 4$$

464. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

$2 \cdot 3 = 3 \cdot \square$

$2 \cdot 5 = 5 \cdot \square$

$2 \cdot 8 = 8 \cdot \square$

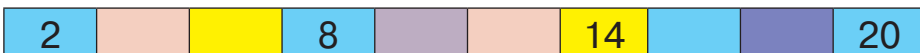
465. Кожна сторона трикутника дорівнює 2 см. Знайди периметр трикутника зручним способом.

Закріплення табличних випадків множення числа 2. Збільшення числа в кілька разів

466. Полічіть двійками до 20.

467. Складіть вирази й обчисліть їхнє значення.

- Добуток чисел 2 і 6;
- помножте 2 на 4;
- перший множник — 2, другий — 5. Знайдіть добуток;
- по 2 взяли 8 разів. Скільки буде?

468. Порівняй вирази ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$$2 + 2 + 2 + 2 \bigcirc 2 \cdot 5$$

$$2 \cdot 6 \bigcirc 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2$$

$$2 + 2 + 2 + 2 + 2 \bigcirc 2 \cdot 6$$

$$2 \cdot 8 \bigcirc 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2$$

469. У Софії є 4 ляльки, а в Ганнусі — на 2 ляльки більше. Скільки ляльок у Ганнусі?

?, на 2 л. більше

Щоб збільшити число на кілька одиниць, потрібно до числа додати цю кількість одиниць.

470. У Михайла є 2 роботи, а в Микити — у 3 рази більше. Скільки роботів у Микити?

?, у 3 рази більше

Міркуємо так: якщо в Михайла є 2 роботи, а в Микити — у 3 рази більше, то в Микити — 3 рази по 2.

$$2 + 2 + 2 = 6 \text{ (р.) або } 2 \cdot 3 = 6 \text{ (р.)}$$

Отже, у Микити є 6 роботів.

Щоб збільшити число в кілька разів, потрібно помножити число на цю кількість разів.

471. Порівняй вирази без обчислень ($>$; $<$; $=$).

$$2 \cdot 4 \bigcirc 2 \cdot 5$$

$$2 \cdot 9 \bigcirc 9 \cdot 2$$

$$2 \cdot 3 \bigcirc 2 \cdot 2$$

472. Мавпа з'їла 2 банани, а слоненя — у 3 рази більше. Скільки бананів з'їло слоненя?

Сутність дії ділення. Ділення на вміщення та ділення на рівні частини. Задачі на розкриття змісту ділення

473. Полічіть двійками у зворотному порядку від 20 до 2.

20 ... .. 12 ... .. 6 ... 2

474. Обчисли вирази.

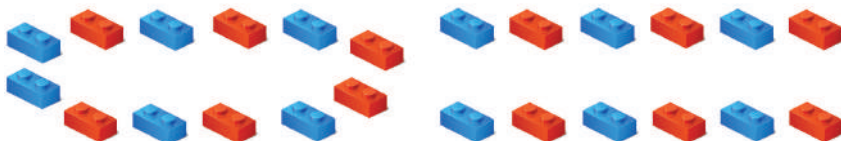
$$2 \cdot 5 + 4$$

$$2 \cdot 8 - 4$$

$$2 \cdot 9 - 15$$

$$2 \cdot 7 + 11$$

475. Двом учням потрібно поділити порівну 12 деталей лего. Скільки деталей лего отримає кожен учень?

Діти почали брати по одній деталі. Так кожен з них отримав по 6 деталей лего.

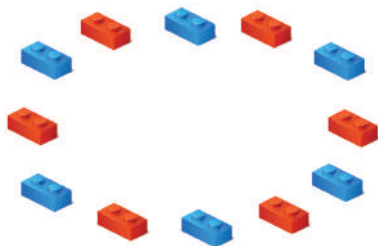
Отже, 12 поділили на 2 рівні частини. У кожній частині отримали по 6 деталей. Таку задачу розв'язують дією ділення. «:» — знак ділення.

Розв'язання: $12 : 2 = 6$ (д.)

Відповідь: 6 деталей.

Рівність $12 : 2 = 6$ читають так: **«Дванадцять поділити на два дорівнює шести».**

476. 12 деталей лего поділили між дітьми по 6 деталей кожному. Скільки дітей отримали деталі лего?

Для розв'язання задачі потрібно з'ясувати, скільки разів по 6 уміщується у 12.

Розв'язання: $12 : 6 = 2$ (д.)

Відповідь: двоє дітей.

477. 8 морквин зв'язали в пучки по 2 морквини. Скільки отримали пучків?

478. Обчисли вирази.

$$2 \cdot 5 + 20 \quad 2 \cdot 2 + 12 \quad 2 \cdot 6 - 2 \quad 2 \cdot 4 - 8$$

479. Стрічку завдовжки 4 дм розрізали навпіл, тобто на дві рівні частини. Яка довжина кожної частини стрічки?

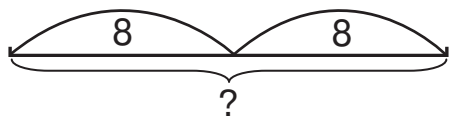
Взаємозв'язок між множенням і діленням

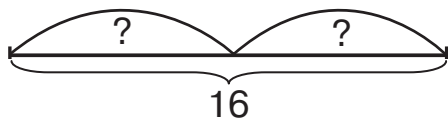
480. На скільки рівних частин поділили смужку? Виміряй довжину однієї частини. За допомогою дії множення знайди довжину всієї смужки.

481. У двох пеналах по 8 олівців. Скільки олівців у двох пеналах?

482. Складемо до попередньої задачі обернену задачу. 16 олівців розклали порівну у два пенали. Скільки олівців у кожному пеналі?

Задача розв'язується дією ділення: $\square : \square = \square$

До множення протилежною (оберненою) дією є ділення. З кожного виразу на множення двох різних множників можна скласти два вирази на ділення.

$$a \cdot b = c \quad c : a = b \quad c : b = a$$

483. Виконай обчислення за зразком.

$2 \cdot 4 = 8$

$2 \cdot 5$

$2 \cdot 7$

$2 \cdot 3$

$8 : 2 = 4$

$8 : 4 = 2$

484. Периметр квадрата становить 8 см. Яка довжина однієї сторони квадрата?

485. Обчисли значення виразів. До кожної рівності на множення склади по дві рівності на ділення.

$2 \cdot 6$

$2 \cdot 8$

$2 \cdot 9$

486. На свій день народження Денис роздав друзям 18 цукерок — по 2 цукерки кожному. Скількох друзів він пригостив?

Назви компонентів і результатів дії ділення

487. Визначте масу всіх мішечків із цукром. Складіть обернені задачі, щоб можна було знайти масу одного мішечка з цукром; кількість мішечків. Прочитайте вирази. Поясніть, що ви знаходили в кожному виразі.

$2 \cdot 8 = \square (?)$

$\square : 8 = \square (?)$

$\square : 2 = \square (?)$

488. Запам'ятайте назви компонентів (чисел) при діленні.

$$\begin{array}{ccc} \text{Ділене} & \text{Дільник} & \text{Частка} \\ 12 & : 2 & = 6 \\ \hline & \text{Частка} & \end{array}$$

489. Рівність $12 : 2 = 6$ можна прочитати по-різному:

- 12 поділити на 2 дорівнює 6;
- ділене 12, дільник 2, частка 6;
- частка чисел 12 і 2 дорівнює 6.

Потренуйся читати рівності.

490. Прочитай рівності по-різному.

$10 : 2 = 5$

$16 : 8 = 2$

$18 : 9 = 2$

491. Бабуся розрізала пиріг на 6 частин і поділила між трьома онуками порівну. Скільки шматочків пирога отримав кожен з них? Складіть обернену задачу, щоб можна було знайти, скільки в бабусі онуків.

492. Обчисли значення виразів. До кожної рівності на множення склади по дві рівності на ділення.

$5 \cdot 2$

$3 \cdot 2$

$8 \cdot 2$

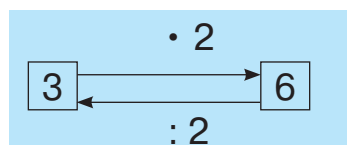
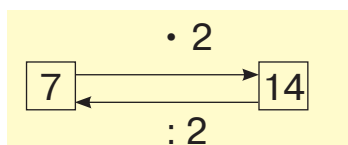
493. Бабуся зв'язала онукам 8 рукавиць. Скільки в бабусі онуків?

Таблиця ділення на 2

494. Розгляньте схеми. Назвіть, які за ними можна скласти вирази.

495. З рівностей на множення числа 2 складемо рівності, що містять ділення на 2. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 2	Таблиця ділення на число 2
$2 \cdot 2 = 4$	$4 : 2 = 2$
$2 \cdot 3 = 6$	$6 : 2 = 3$
$2 \cdot 4 = 8$	$8 : 2 = 4$
$2 \cdot 5 = 10$	$10 : 2 = 5$
$2 \cdot 6 = 12$	$12 : 2 = 6$
$2 \cdot 7 = 14$	$14 : 2 = 7$
$2 \cdot 8 = 16$	$16 : 2 = 8$
$2 \cdot 9 = 18$	$18 : 2 = 9$

496. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

$2 \cdot \square = 14$

$16 : \square = 8$

$\square \cdot 5 = 10$

$\square : 2 = 6$

497. У Максима було 4 монети по 2 грн і ще 20 грн. Скільки грошей було в Максима?

498. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

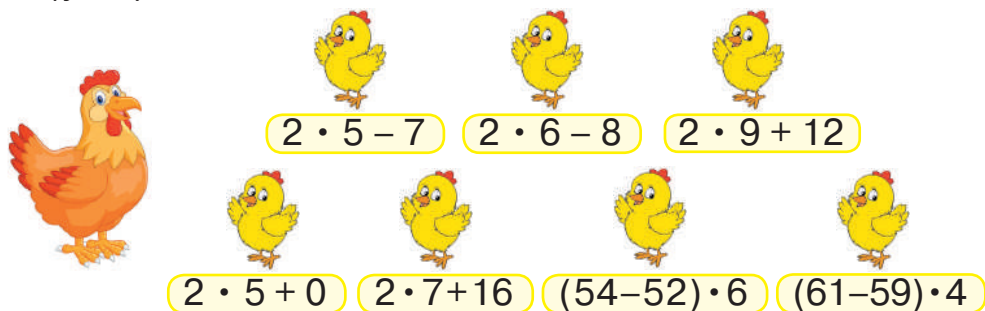
$$2 \cdot \square = 12 \quad 4 : \square = 2 \quad \square \cdot 7 = 14 \quad \square : 2 = 3$$

499. На 10 грн Оксана купила льодяників вартістю 2 грн. Скільки льодяників купила Оксана?

 Читання та запис числових виразів, що містять дії одного або різних ступенів без дужок. Обчислення їхнього значення

500. Допоможіть курчатам виконати завдання. Обчисліть вирази (усно).

$2 \cdot 5 - 7$ $2 \cdot 6 - 8$ $2 \cdot 9 + 12$

$2 \cdot 5 + 0$ $2 \cdot 7 + 16$ $(54 - 52) \cdot 6$ $(61 - 59) \cdot 4$

501. Порівняй вирази. Запиши рівності й нерівності.

$$12 : 2 \bigcirc 2 \cdot 3 \quad 8 : 2 \bigcirc 8 \cdot 2 \quad 2 \cdot 5 \bigcirc 18 : 2$$

- Якщо вираз містить дії одного ступеня ($\cdot$; $:$) без дужок, то дії виконують по порядку зліва направо.
- Якщо вираз містить дії різних ступенів ($+$; $-$; $\cdot$; $:$) без дужок, то спочатку виконують множення й ділення, а потім — додавання та віднімання по порядку зліва направо.

502. Обчисли вирази.

$$2 \cdot 6 + 8 \quad 24 + 8 : 2 \quad 16 : 2 : 2 \quad 68 - 2 \cdot 9 \quad 14 : 2 + 15$$

503. Порівняйте умови задач та їхнє розв'язання.

- 8 іграшок розклали у 2 коробки порівну. Скільки іграшок у кожній коробці?
- 8 іграшок розклали в коробки по 2 в кожную. Скільки коробок з іграшками?

504. У двох однакових пакетах 6 кг борошна. Яка маса одного пакета з борошном?

505. Обчисли вирази.

$$41 - 8 : 2 \quad 16 : 2 - 5 \quad 2 \cdot 7 + 19 \quad 9 + 18 : 2$$

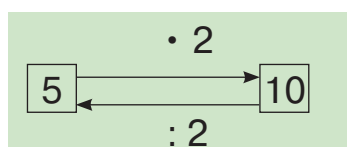
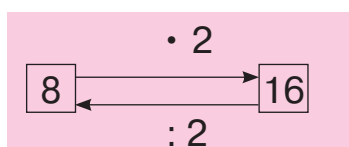
506. У двох сітках 18 кг цибулі. Яка маса однієї сітки з цибулею?

Задачі на дві дії різних ступенів, які є комбінаціями простих задач вивчених видів

507. Розгляньте схеми. Назвіть, які вирази можна за ними скласти.

508. Обчисли значення виразів.

$$16 : 2 - a, \text{ якщо } a = 6; 8. \quad 2 \cdot b + 8, \text{ якщо } b = 4; 7.$$

509. 14 троянд поставили у 2 вази порівну. Скільки троянд у кожній вазі?

510. На дитячому майданчику 7 дітей каталися на двоколісних велосипедах і один малюк — на триколісному велосипеді. Скільки всього коліс мали велосипеди?

Спочатку дізнайтеся, скільки коліс мали всі двоколісні велосипеди, а потім додайте кількість коліс триколісного велосипеда.

Розв'язання: 1) $2 \cdot 7 = 14$ (к.) 2) $14 + 3 = 17$ (к.)

Цю задачу можна розв'язати, склавши вираз.

Розв'язання: $2 \cdot 7 + 3 = 17$ (к.)

Відповідь: усього 17 коліс.

511. Дем'ян купив 6 олівців по 2 грн і ручку вартістю 17 грн. Скільки гривень повинен заплатити Дем'ян за всю покупку? Розв'яжи задачу по діях і виразом.

512. Обчисли значення виразів.

$$12 : 2 + a, \text{ якщо } a = 15; 29. \quad 2 \cdot b + 19, \text{ якщо } b = 3; 6.$$

Зменшення числа в кілька разів

513. Прочитайте вирази, обчисліть їхнє значення (усно).

$$2 \cdot 7 \quad 2 \cdot 9 \quad 6 \cdot 2$$

• На що вказує перший множник? А другий?

$$18 : 2 \quad 4 : 2 \quad 8 : 2$$

• Назвіть ділене, дільник. Як іще можна назвати дію ділення?

514. Обчисли вирази.

$$17 - 6 : 2 \quad 18 : 2 - 7 \quad 2 \cdot 8 + 21 \quad 32 + 2 \cdot 5$$

515. Розв'яжи задачу за малюнком.

8 к.

?, на 2 к. менше

Щоб зменшити число на кілька одиниць, потрібно від числа відняти цю кількість одиниць.

516. Розв'яжи задачу за малюнком.

8 к.

?, у 2 рази менше

Щоб зменшити число в кілька разів, потрібно число поділити на цю кількість разів.

517. У першому ряду кінотеатру діти зайняли 18 місць, а в другому — у 2 рази менше. Скільки місць зайняли діти в другому ряду?

518. Обчисли вирази.

$$24 - 16 : 2 \quad 14 : 2 - 7 \quad 2 \cdot 5 + 28 \quad 28 + 2 \cdot 4$$

519. На шкільній виставці було представлено 16 малюнків друго-класників, аплікацій — у 2 рази менше, ніж малюнків. Скільки на виставці було аплікацій?

🔔 Властивості множення та ділення на 1. Ділення числа на рівне йому число

520. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки годин на добу сплять дорослі коти. Замініть суму однакових доданків дією множення. Запишіть рівність.

521. Розгляньте рівності. Що цікавого ви помітили? Зробіть висновки.

$$1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 1 \cdot 5 = 5 \qquad 5 \cdot 1 = 5$$

$$1 + 1 = 1 \cdot 2 = 2 \qquad 2 \cdot 1 = 2$$

- Помноживши число 1 на будь-яке число, у добутку дістанемо те саме число. $1 \cdot a = a$

- Помноживши будь-яке число на 1, у добутку дістанемо те саме число. $a \cdot 1 = a$

522. Розгляньте рівності. Що цікавого ви помітили? Зробіть висновки.

$$8 : 1 = 8 \qquad 6 : 1 = 6 \qquad 2 : 1 = 2 \qquad 27 : 1 = 27$$

Поділивши будь-яке число на 1, дістанемо те саме число.

$$a : 1 = a$$

523. Розгляньте рівності. Що цікавого ви помітили? Зробіть висновки.

$$3 : 3 = 1 \qquad 7 : 7 = 1 \qquad 9 : 9 = 1 \qquad 12 : 12 = 1$$

Поділивши будь-яке число (крім нуля) на це саме число дістанемо 1.

$$a : a = 1$$

524. Порівняй вирази без обчислень ($>$; $<$; $=$).

$$4 \cdot 1 \bigcirc 4 : 1 \qquad 6 : 6 \bigcirc 6 : 1 \qquad 12 : 2 \bigcirc 12 : 12$$

$$5 \cdot 1 \bigcirc 10 : 2 \qquad 7 \cdot 1 \bigcirc 7 : 7 \qquad 16 : 2 \bigcirc 8 \cdot 2$$

525. Учителька роздала 28 зошитів по 1 зошиту кожному учню. Скільки учнів отримало зошити?

526. Обчисли вирази.

$$5 : 5 \cdot 10 \quad 1 \cdot 18 - 14 \quad 9 \cdot 2 : 1 \quad 50 + 7 \cdot 1$$

527. Мама купила по 1 кг яблук трьох сортів і 4 кг айви. Скільки всього кілограмів фруктів купила мама?

Таблиця множення числа 3

528. Запишіть та обчисліть вирази.

- Добуток чисел 2 і 4 збільште на 29;
- від числа 80 відніміть добуток чисел 2 і 5;
- до частки чисел 8 і 2 додайте 40;
- від числа 56 відніміть частку чисел 12 і 2.

529. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 3	Таблиця множення числа 3	Таблиця множення на число 3
$3 + 3 = 6$	$3 \cdot 2 = 6$	$2 \cdot 3 = 6$
$3 + 3 + 3 = 9$	$3 \cdot 3 = 9$	$3 \cdot 3 = 9$
$3 + 3 + 3 + 3 = 12$	$3 \cdot 4 = 12$	$4 \cdot 3 = 12$
$3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 15$	$3 \cdot 5 = 15$	$5 \cdot 3 = 15$
$3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 18$	$3 \cdot 6 = 18$	$6 \cdot 3 = 18$
$3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 21$	$3 \cdot 7 = 21$	$7 \cdot 3 = 21$
$3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 24$	$3 \cdot 8 = 24$	$8 \cdot 3 = 24$
$3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 + 3 = 27$	$3 \cdot 9 = 27$	$9 \cdot 3 = 27$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиці?

530. Добери числа, щоб рівності стали істинними.

$$3 \cdot 5 = 5 \cdot \square \quad 3 \cdot 6 = 6 \cdot \square \quad 3 \cdot 8 = 8 \cdot \square$$

531. Обчисли вирази.

$$3 \cdot 2 + 6 \quad 3 \cdot 7 - 11 \quad 48 - 3 \cdot 6 \quad 9 + 3 \cdot 3$$

532. Для ремонту квартири придбали 3 трилітрові банки білої фарби та 4 л сірої фарби. Скільки всього придбали літрів фарби для ремонту квартири?

533. Обчисли вирази.

$3 \cdot 5 + 5$

$4 + 3 \cdot 4$

$24 - 3 \cdot 7$

$3 \cdot 9 - 7$

534. Двоє покупців придбали по 3 м тканини, у сувої залишилося ще 22 м тканини. Скільки метрів тканини було в сувої спочатку?

Читання та запис числових виразів, що містять дії одного або різних ступенів без дужок і з дужками. Обчислення їхнього значення

535. Установіть закономірність запису кожного числового ряду. Назвіть пропущені числа.

$3 \quad 6 \quad \dots \quad 12 \quad \dots \quad \dots \quad 21 \quad \dots \quad \dots \quad 30$

$20 \quad \dots \quad 16 \quad \dots \quad \dots \quad 10 \quad \dots \quad \dots \quad 4 \quad 2$

536. На 3 тарілки поклали по 6 пиріжків з капустою та по 3 пиріжки із сиром. Скільки всього пиріжків було на тарілках?

Цю задачу можна розв'язати двома способами.

I спосіб

$6 \cdot 3 + 3 \cdot 3 = 27 \text{ (п.)}$

II спосіб

$(6 + 3) \cdot 3 = 27 \text{ (п.)}$

- Якщо вираз містить дії одного ступеня ($\cdot$; $:$) без дужок, то дії виконують по порядку зліва направо.
- Якщо вираз містить дії різних ступенів ($+$; $-$; $\cdot$; $:$) без дужок, то спочатку виконують дії множення й ділення, а потім додавання та віднімання по порядку зліва направо.

$$6 \overset{1}{\cdot} 3 + 3 \overset{2}{\cdot} 3 = 27$$

У виразах з дужками спочатку виконують дію в дужках.

$$(6 + 3) \overset{1}{\cdot} \overset{2}{3} = 27$$

537. Виконай обчислення за зразком.

$$(4 + 3) \cdot 3 = 21$$

$$(2 + 3) \cdot 3$$

$$2 \cdot 3 + 3 \cdot 4$$

$$3 \cdot (2 + 5)$$

$$3 \cdot 8 - 2 \cdot 2$$

$$2 \cdot (6 + 2) = 16$$

538. Три вантажівки перевезли по 4 великих і по 2 малих контейнери. Скільки всього контейнерів перевезли вантажівки?

539. Знайди периметр прямокутника зі сторонами $a = 3$ см, $c = 7$ см, склавши вираз $(a + c) \cdot 2$.

540. Установи порядок дій та знайди значення кожного виразу.

$$3 \cdot (3 + 5) \quad (18 - 14) \cdot 3 \quad 3 + 7 - 2 \cdot 5 \quad 2 + 8 + 3 \cdot 6$$

541. Знайди периметр прямокутника зі сторонами $a = 4$ см, $c = 8$ см, склавши вираз $a \cdot 2 + c \cdot 2$.

Таблиця ділення на 3

542. Виконайте обчислення (усно).

Збільште у 2 рази.

Зменште у 2 рази.

5	1	3	8	2	4	7
---	---	---	---	---	---	---

6	10	12	8	2	4	18
---	----	----	---	---	---	----

543. З рівностей на множення числа 3 складемо рівності, що містять ділення на число 3. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 3	Таблиця ділення на число 3
$3 \cdot 2 = 6$	$6 : 3 = 2$
$3 \cdot 3 = 9$	$9 : 3 = 3$
$3 \cdot 4 = 12$	$12 : 3 = 4$
$3 \cdot 5 = 15$	$15 : 3 = 5$
$3 \cdot 6 = 18$	$18 : 3 = 6$
$3 \cdot 7 = 21$	$21 : 3 = 7$
$3 \cdot 8 = 24$	$24 : 3 = 8$
$3 \cdot 9 = 27$	$27 : 3 = 9$

544. Установи порядок дій та обчисли вирази.

$12 : 3 + 12 : 2$

$16 + 15 : 3$

$56 - 8 \cdot 1$

$3 \cdot 7 - 2 \cdot 7$

$27 : 3 + 29$

$24 : (13 - 5)$

545. Для інтерактивної гри «Вчимося правильно поводитися за столом» діти розклали 27 столових приборів — по 3 прибори в стаканчики учасників гри. Скільки дітей брало участь у грі?

546. Периметр рівностороннього трикутника дорівнює 12 см. Чому дорівнює довжина однієї його сторони?

547. Установи порядок дій та обчисли вирази.

$14 - 12 : 3$

$3 \cdot 9 - 18$

$27 : 3 + 18 : 2$

$3 \cdot (12 - 9)$

548. Периметр рівностороннього трикутника дорівнює 15 см. Чому дорівнює довжина однієї його сторони?

Табличні випадки множення та ділення на 2 і 3

549. Математичний диктант

Запишіть: добуток чисел 3 і 5 збільште на 7; частку чисел 18 і 2 зменште в 3 рази; від числа 31 відніміть добуток чисел 3 і 7; частку чисел 12 і 3 збільште у 2 рази.

550. Обчисли. Запиши вирази, значення яких дорівнює 8.

$2 : 2 + 21 : 3$

$6 \cdot 2 : 3$

$18 : 3 + 2$

$(8 + 16) : 3$

$9 \cdot 1 - 1$

$14 : 2 \cdot 3$

551. Склади за малюнком рівності на множення та ділення. Запиши їх.

552. Обчисли значення виразів. Склади до кожної рівності на множення по дві рівності на ділення.

$$3 \cdot 7 \quad 2 \cdot 9 \quad 3 \cdot 8 \quad 2 \cdot 6$$

553. Виміряй довжину відрізка. Накресли відрізок, у 3 рази довший за поданий.

 554. Обчисли значення виразів. Склади до кожної рівності на множення по дві рівності на ділення.

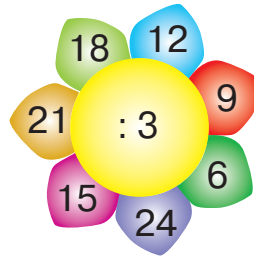
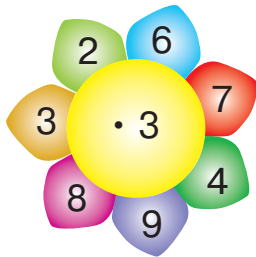
$$2 \cdot 4 \quad 3 \cdot 6 \quad 2 \cdot 8 \quad 3 \cdot 5$$

555. Виміряй довжину відрізка. Накресли відрізок у 3 рази коротший за поданий.

 Закріплення табличних випадків множення та ділення

 556. Обчисліть (усно).

557. Виконай обчислення за зразком.

$$\begin{array}{ll} 3 \cdot 5 = 15 & 15 : 3 = 5 \\ 5 \cdot 3 = 15 & 15 : 5 = 3 \end{array}$$

$$3 \cdot 7 \quad 3 \cdot 8 \quad 3 \cdot 6 \quad 3 \cdot 4$$

558. Обчисли значення виразу.
 $a + (a : 3)$, якщо $a = 18; 9; 3$.

559. Після того як пасічник налив з бідона в 3 банки по 3 л меду, у бідоні залишилося ще 9 л меду. Скільки літрів меду було в бідоні спочатку?

560. У білки є 3 деталі леґо: синього, жовтого й зеленого кольорів. Скількома способами вона може скласти вежу з цих деталей леґо?

561. Обчисли значення виразу.
 $a - (a : 3)$, якщо $a = 24; 15; 6$.

562. Мама дала синові 8 монет по 2 грн, і в неї залишилося ще 75 грн. Скільки гривень було в мами спочатку?

Таблиця множення числа 4

563. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки хвилин може ширяти в небі шуліка. Замініть суму однакових доданків дією множення. Запишіть рівність.

564. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 4	Таблиця множення числа 4	Таблиця множення на число 4
$4 + 4 = 8$	$4 \cdot 2 = 8$	$2 \cdot 4 = 8$
$4 + 4 + 4 = 12$	$4 \cdot 3 = 12$	$3 \cdot 4 = 12$
$4 + 4 + 4 + 4 = 16$	$4 \cdot 4 = 16$	$4 \cdot 4 = 16$
$4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 20$	$4 \cdot 5 = 20$	$5 \cdot 4 = 20$
$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 24$	$4 \cdot 6 = 24$	$6 \cdot 4 = 24$
$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 28$	$4 \cdot 7 = 28$	$7 \cdot 4 = 28$
$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 32$	$4 \cdot 8 = 32$	$8 \cdot 4 = 32$
$4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 + 4 = 36$	$4 \cdot 9 = 36$	$9 \cdot 4 = 36$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиці?

565. Полічи четвітками до 40.

566. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{cccc} 4 \cdot 4 - 6 & 73 - 4 \cdot 5 & 4 \cdot (32 - 24) & 3 : 3 + 28 \\ 4 \cdot 5 - 10 & 22 + 3 \cdot 5 & (27 - 20) \cdot 4 & 10 : 2 + 31 \end{array}$$

567. У кав'ярні є 6 столиків на 4 місця та 3 столики на 2 місця. Скільки відвідувачів може розміститися в цій кав'ярні?

568. Обчисли вирази.

$$3 \cdot 4 + 44 \quad (11 - 5) \cdot 4 \quad 18 : (21 - 18) \quad 4 \cdot 4 : 2$$

569. У змаганні веслярів узяли участь 7 команд по 4 весляри в човні. Скільки всього веслярів узяли участь у змаганні?

Таблиця ділення на 4

570. Установіть закономірність запису числового ряду. Назвіть пропущені числа.

4 8 ... .. 24 ... .. 36 40

571. З рівностей на множення числа 4 складемо рівності, що містять ділення на 4. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 4	Таблиця ділення на число 4
$4 \cdot 2 = 8$	$8 : 4 = 2$
$4 \cdot 3 = 12$	$12 : 4 = 3$
$4 \cdot 4 = 16$	$16 : 4 = 4$
$4 \cdot 5 = 20$	$20 : 4 = 5$
$4 \cdot 6 = 24$	$24 : 4 = 6$
$4 \cdot 7 = 28$	$28 : 4 = 7$
$4 \cdot 8 = 32$	$32 : 4 = 8$
$4 \cdot 9 = 36$	$36 : 4 = 9$

572. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square : 4 = 8$$

$$\square : 4 = 6$$

$$16 : \square = 4$$

$$36 : \square = 9$$

573. 16 однокласників сіли по 4 в кожен вагон фунікулера. У скількох вагонах розмістилися однокласники?

574. 4 товариші з'їжджали з гори на санчатах. Іван проїхав більше за Руслана. Руслан проїхав менше за Остапа, але більше за Василя. Хто подолав найменшу відстань?

575. Обчисли вирази.

$$4 \cdot 7 - 3 \cdot 7 \quad 42 - 4 \cdot 8 \quad 24 : (12 - 8) \quad 3 \cdot 6 : 2$$

576. 12 риб помістили в акваріуми по 3 риби в кожен. Скільки було акваріумів?

Правила знаходження невідомих компонентів дії множення

577. Установіть закономірність запису числового ряду. Назвіть пропущені числа.

40 36 ... .. 24 ... 16 4

578. Які числа в таблиці пропущені? Досліди, як їх можна знайти. Назви пропущені числа.

Множник	4	3			4
Множник	8		2	3	3
Добуток		24	16	27	

Щоб знайти невідомий множник, потрібно добуток поділити на відомий множник.

579. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square \cdot 4 = 8 \quad 4 \cdot \square = 32 \quad \square \cdot 3 = 15 \quad 2 \cdot \square = 14$$
$$3 \cdot \square = 18 \quad \square \cdot 2 = 16 \quad 4 \cdot \square = 28 \quad \square \cdot 4 = 20$$

580. Скільки всього лап у 5 кішок і 3 півнів? Розв'яжи задачу виразом.

581. До годівниці прилетіли 2 снігурі, а горобців — у 4 рази більше. Скільки всього пташок прилетіло до годівниці?

582. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square \cdot 4 = 12 \quad 4 \cdot \square = 24 \quad \square \cdot 3 = 21 \quad 2 \cdot \square = 10$$

583. У зоомагазині стояли 4 клітки по 5 канарок у кожній. Продали 5 канарок. Скільки канарок залишилося в зоомагазині?

Правила знаходження невідомих компонентів дії ділення.

Знаходження невідомих діленого, дільника

584. З поданих чисел випишіть ті, які можна поділити на 4.

3, 4, 5, 7, 8, 12, 14, 16, 17, 20, 22, 24, 27, 28, 30, 32, 35, 38

585. Які числа в таблиці пропущені? Досліди, як їх можна знайти. Назви пропущені числа.

Ділене	48	12			36
Дільник	6		4	4	4
Частка		3	5	7	

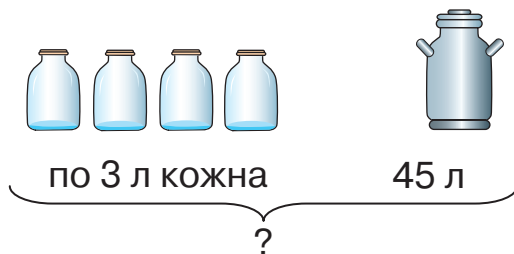
- Щоб знайти невідоме *ділене*, потрібно частку помножити на дільник.
- Щоб знайти невідомий *дільник*, потрібно ділене поділити на частку.

586. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square : 4 = 6 \quad 20 : \square = 5 \quad \square : 3 = 7 \quad 18 : \square = 9$$

587. З 32 деталей лего діти склали 4 однакові будиночки. Зі скількох деталей лего складено кожний будиночок?

588. Склади та розв'яжи задачу за малюнком.

589. Добери числа. Запиши рівності.

$\square : 4 = 4$

$24 : \square = 6$

$\square : 3 = 8$

$14 : \square = 7$

590. 24 стільці розставили порівну в 4 ряди. Скільки стільців у кожному ряду?

Закріплення табличних випадків множення та ділення

591. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки годин ширяє в небі найменша пташка світу — колибри.

$$4 \cdot 4 : 2 \cdot 3 : 1 - 4$$

592. Складіть вирази й обчисліть їхнє значення.

- Від добутку чисел 4 і 8 відніміть число 25;
- 24 зменште на частку чисел 8 і 4;
- частку чисел 28 і 4 збільште на 17;
- число 32 збільште на добуток чисел 3 і 7.

593. Обчисли кругові вирази.

$18 : 3$		$6 : 3$		$1 \cdot 4$	
	$2 : 2$		$4 \cdot 4$		$16 + 2$

594. Порівняй задачі та їхнє розв'язання.

- Смужку паперу завдовжки 16 см розрізали на 4 рівні частини. Яка довжина однієї частини?
- Смужку паперу завдовжки 16 см розрізали на частини по 4 см кожна. Скільки отримали частин?

595. У трьох букетах усього 15 троянд. У першому й другому букетах разом 8 троянд, а в другому й третьому — 12. Скільки троянд у кожному букеті?

596. Обчисли вирази.

$4 \cdot 9 + 4$

$21 : 3 + 8$

$(11 - 7) \cdot 8$

$(12 + 20) : 4$

597. Пекар розклав хліб на лотки в 6 рядів по 4 хлібини в кожному. Скільки хлібин на одному лотку?

Таблиця множення числа 5

- 598. З поданих чисел випиши ті, які можна поділити на 2 й на 4.

3, 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 26, 28

- 599. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 5	Таблиця множення числа 5	Таблиця множення на число 5
$5 + 5 = 10$	$5 \cdot 2 = 10$	$2 \cdot 5 = 10$
$5 + 5 + 5 = 15$	$5 \cdot 3 = 15$	$3 \cdot 5 = 15$
$5 + 5 + 5 + 5 = 20$	$5 \cdot 4 = 20$	$4 \cdot 5 = 20$
$5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 25$	$5 \cdot 5 = 25$	$5 \cdot 5 = 25$
$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 30$	$5 \cdot 6 = 30$	$6 \cdot 5 = 30$
$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 35$	$5 \cdot 7 = 35$	$7 \cdot 5 = 35$
$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 40$	$5 \cdot 8 = 40$	$8 \cdot 5 = 40$
$5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 + 5 = 45$	$5 \cdot 9 = 45$	$9 \cdot 5 = 45$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиці?

600. Полічи п'ятірками до 50.

601. Обчисли вирази.

$$5 \cdot 4 - 16 \quad 5 \cdot (36 - 28) \quad 20 : 4 + 26 \quad 40 - 4 \cdot 5$$

602. До супермаркету привезли 45 кг цибулі. Частина цибулі розклали в 5 сіток по 3 кг. Скільки кілограмів цибулі залишилося?

- 603. Обчисли вирази.

$$5 \cdot 6 + 28 \quad 68 - 5 \cdot 9 \quad (21 - 16) \cdot 3 \quad 20 : 4 \cdot 5$$

604. У мішку було 50 кг борошна. Частина борошна розважили в 5 пакетів по 2 кг. Скільки кілограмів борошна залишилося?

Таблиця ділення на 5

605. Установіть закономірність запису числового ряду. Назвіть пропущені числа.

5 10 ... .. 25 ... 35 50

606. З рівностей на множення числа 5 складемо рівності, що містять ділення на 5. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 5	Таблиця ділення на число 5
$5 \cdot 2 = 10$	$10 : 5 = 2$
$5 \cdot 3 = 15$	$15 : 5 = 3$
$5 \cdot 4 = 20$	$20 : 5 = 4$
$5 \cdot 5 = 25$	$25 : 5 = 5$
$5 \cdot 6 = 30$	$30 : 5 = 6$
$5 \cdot 7 = 35$	$35 : 5 = 7$
$5 \cdot 8 = 40$	$40 : 5 = 8$
$5 \cdot 9 = 45$	$45 : 5 = 9$

607. Добери числа. Запиши рівності.

$\square : 5 = 7$ $\square : 5 = 4$ $15 : \square = 3$ $45 : \square = 9$

608. Обчисли значення виразів. До кожної рівності на множення склади по дві рівності на ділення.

$5 \cdot 3$ $5 \cdot 6$ $5 \cdot 8$ $9 \cdot 1$

609. Порівняй задачі та їхнє розв'язання.

- 5 банок містять 15 л виноградного соку. Яка місткість однієї банки?
- 5 трилітрових банок наповнили виноградним соком. Скільки виноградного соку в цих банках?

610. На 4 полицях розмістили по 5 іграшок, а в коробці залишилося ще 12 іграшок. Скільки всього було іграшок?

611. Добери пропущені числа. Запиши рівності.

$\square : 5 = 2$ $\square : 5 = 5$ $35 : \square = 7$ $40 : \square = 8$

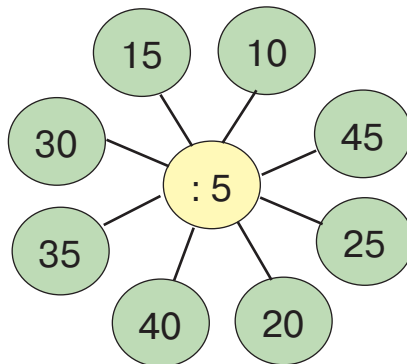
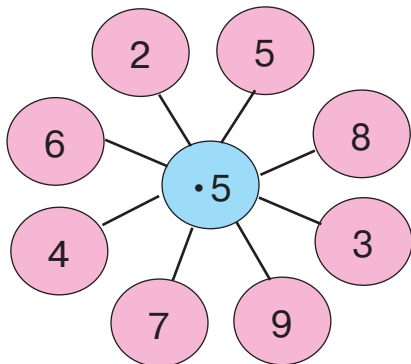
612. Вартість 5 кг яблук становить 45 грн. Скільки коштує 1 кг яблук?

Закріплення табличних випадків множення та ділення

613. Обчисліть (усно).

614. Добери числа, щоб рівності й нерівності стали істинними. Запиши їх.

$$\square \cdot 5 = 5 \cdot 3$$

$$5 \cdot 7 > 5 \cdot \square$$

$$\square : 4 < 45 : 5$$

615. Обчисли кругові вирази.

616. В електрика було 5 мотків дроту по 8 м у кожному. 20 м дроту він використав. Скільки метрів дроту залишилося?

617. Розстав (де потрібно) дужки так, щоб рівності стали істинними.

$$20 : 12 : 3 = 5$$

$$5 \cdot 8 - 4 = 20$$

$$45 : 5 + 1 = 10$$

618. Обчисли вирази.

$$16 : 4 \cdot 5$$

$$(32 - 27) \cdot 5$$

$$35 : (14 - 7)$$

$$25 : 5 \cdot 8$$

619. Батьки купили 5 пакетів цукру по 2 кг в кожному. 3 кг цукру було використано для приготування сливового варення. Скільки кілограмів цукру залишилося?

 Закріплення табличних випадків множення та ділення. Зменшення та збільшення числа в кілька разів

620. Обчисліть (усно).

Збільште в 5 разів.

1	5	7	2	8	9	3	6
---	---	---	---	---	---	---	---

Зменште в 5 разів.

10	25	40	15	5	30	20	35
----	----	----	----	---	----	----	----

621. Знайди помилки. Запиши правильно.

$$25 : 5 + 20 : 4 = 10 \quad (45 - 15) : 5 = 5 \quad 5 \cdot (23 - 16) = 25$$

622. Обчисли значення виразу.

$$a : 5 + b \cdot 4, \text{ якщо } a = 45; 20; 5; b = 4; 5; 8.$$

623. На одній ділянці посадили 9 рядків ранніх помідорів, по 5 кущів у кожному, а на другій — 18 кущів пізніх помідорів. Скільки всього кущів помідорів посадили на двох ділянках?

624. Добери знаки (+; -; ·; :). Запиши рівності.

$$5 \bigcirc 5 \bigcirc 5 = 20 \quad 5 \bigcirc 5 \bigcirc 5 = 2 \quad 5 \bigcirc 5 \bigcirc 5 = 6$$

625. Обчисли значення виразу.

$$a : 5 + 36, \text{ якщо } a = 40; 25; 15.$$

626. Тато купив 25 кг картоплі, а моркви — у 5 разів менше. Скільки моркви купив тато?

Таблиця множення числа 6

627. Назвіть числа, які «заховалися» за хмарками. За якими правилами ви визначили ці числа?

$$\begin{array}{cccc} \text{☁} : 4 = 5 & 24 : \text{☁} = 6 & 2 \cdot \text{☁} = 16 & \text{☁} \cdot 5 = 35 \\ 10 : \text{☁} = 2 & \text{☁} : 3 = 4 & \text{☁} \cdot 4 = 28 & 6 \cdot \text{☁} = 18 \end{array}$$

628. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 6	Таблиця множення числа 6	Таблиця множення на число 6
$6 + 6 = 12$	$6 \cdot 2 = 12$	$2 \cdot 6 = 12$
$6 + 6 + 6 = 18$	$6 \cdot 3 = 18$	$3 \cdot 6 = 18$
$6 + 6 + 6 + 6 = 24$	$6 \cdot 4 = 24$	$4 \cdot 6 = 24$
$6 + 6 + 6 + 6 + 6 = 30$	$6 \cdot 5 = 30$	$5 \cdot 6 = 30$
$6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 = 36$	$6 \cdot 6 = 36$	$6 \cdot 6 = 36$
$6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 = 42$	$6 \cdot 7 = 42$	$7 \cdot 6 = 42$
$6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 = 48$	$6 \cdot 8 = 48$	$8 \cdot 6 = 48$
$6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 + 6 = 54$	$6 \cdot 9 = 54$	$9 \cdot 6 = 54$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиці?

629. Полічи шістками до 60.

630. Обчисли вирази.

$$6 \cdot 4 - 14 \quad 6 \cdot 9 - 22 \quad 6 \cdot 5 + 30 \quad 30 - 6 \cdot 5$$

631. Для прикрашання торта потрібно 6 вишень. Скільки буде потрібно вишень, щоб прикрасити 4 торти?

632. У шкільній їдальні діти сиділи по 6 за трьома столами й по 4 за шістьма столами. Скільки всього дітей сиділо в їдальні?

633. Обчисли вирази.

$$6 \cdot 8 - 34 \quad 59 - 6 \cdot 9 \quad 6 \cdot (18 - 9) \quad 35 + 6 \cdot 4$$

634. П'ятьом покупцям продали по 2 кг картоплі кожному й ще залишилося 80 кг картоплі. Скільки кілограмів картоплі було спочатку?

🔔 **Одиниці вимірювання часу.** **Хвилина. Визначення часу за годинником**

- 635.** Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки хвилин триває один тайм футбольного матчу.

- 636.** Пригадайте міри часу. Назвіть частини доби. Скільки годин у добі? Скільки хвилин у годині?

1 хв

1 год = 60 хв   1 доба = 24 год   1 тиждень = 7 днів

1 хвилина = 60 секунд   1 хв = 60 с

Час визначають за годинником.

За добу годинна стрілка на циферблаті годинника робить два повні оберти. Хвилинна стрілка робить повний оберт за 1 год, а секундна — за 1 хв.

Доба триває 24 год. Від півночі до полудня час відлічують так: 1 год, 2 год ... 12 год. Від полудня до півночі: 13 год, 14 год ... 24 год.

- 637.** Визнач час, який показує кожний годинник. Назви час до й після полудня.

- 638.** Обчисли вирази.

1 доба – 10 год

12 год + 14 год

75 хв – 1 год

25 хв + 40 хв

54 хв + 6 хв

90 с – 1 хв

639. Скільки часу триває футбольний матч, що складається з 2 таймів по 45 хв, між якими існує перерва 15 хв?

640. Добери числа. Запиши рівності.

$$18 \text{ год} + \square \text{ год} = 1 \text{ доба}$$

$$3 \text{ дні} + \square \text{ дні} = 1 \text{ тиждень}$$

$$45 \text{ хв} + \square \text{ хв} = 1 \text{ год}$$

$$\square \text{ с} + 27 \text{ с} = 1 \text{ хв}$$

641. Скільки часу триває дитяча вистава, яка має 2 дії по 30 хв, а між ними перерва 10 хв?

Одиниці вимірювання часу. Місяць, рік

642. Розгляньте електронні годинники. Назвіть, який час показує кожний із них. Яка це частина доби?

- Який час показуватиме кожний годинник через 10 хв?

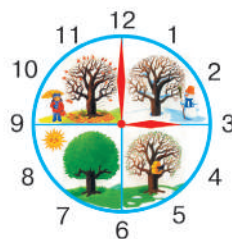
643. Дай відповіді на запитання (усно).

- Скільки обертів робить годинна стрілка за добу?
- Скільки обертів робить хвилинна стрілка за 1 год?
- Скільки обертів робить хвилинна стрілка за 5 хв?

644. Банк зачинили на обідню перерву о 14.00, а відчинили о 15.00. Скільки часу тривала обідня перерва?

645. Розглянь малюнок. Назви ознаки, за якими змінюється час.

Планета Земля обертається навколо Сонця за один рік, що становить 365 (366) діб, а навколо своєї осі — за одну добу (24 год).

1 рік = 365 діб (366 діб — у високосному році)

1 рік = 12 місяців   1 місяць = 30 днів (31 день)

Місяць лютий має 28 днів у звичайному році та 29 днів — у високосному.

646. Назвіть місяці, починаючи із січня. Визначте тривалість зимової сплячки деяких тварин, які мешкають в Україні.

- З настанням заморозків їжак впадає в зимову сплячку. Зазвичай така сплячка триває з жовтня по квітень.
- Залежно від кліматичних та інших умов ведмідь перебуває в барлозі з жовтня–листопада до березня–квітня.

647. Обчисли вирази й запиши рівності.

2 доби – 22 год	90 хв – 1 год	45 хв + 15 хв
1 тиждень + 8 діб	68 с – 1 хв	20 хв + 40 хв

648. Порівняй іменовані числа (>; <; =). Запиши рівності й нерівності.

1 год ○ 60 с	2 роки ○ 20 місяців
1 тиждень ○ 7 діб	40 хв ○ 1 год

649. Визнач тривалість весняних канікул за допомогою календаря. Скільки днів у квітні?

Співвідношення між одиницями часу

650. Дайте відповіді на запитання за допомогою календаря.

- Скільки місяців у році має 31 день?
- Який місяць року має найменшу кількість днів?
- Скільки днів триває зима? А весна?
- На який день тижня припадає 1 вересня? 19 грудня?

651. Виконай перетворення іменованих чисел. Запиши рівності.

1 рік 7 місяців = ... місяців	2 доби 4 год = ... год
1 тиждень 4 дні = ... днів	95 с = ... хв ... с
28 год = ... доба ... год	74 хв = ... год ... хв

652. Мама вишила скатертину за 3 тижні та 2 дні, а донька вишивала серветку 2 тижні та 3 дні. Хто виконав свою роботу швидше й на скільки днів?

653. Урок триває 40 хв, а перерва — 10 хв. Скільки часу тривають урок і перерва разом? На скільки урок триває довше за перерву?

 654. Виконай перетворення іменованих чисел. Запиши рівності.
1 год 10 хв = ... хв   27 місяців = ... роки ... місяці
67 с = ... хв ... с   1 тиждень 4 доби = ... діб

655. Флорист оформив 5 букетів за 40 хв. Скільки хвилин витратив флорист на оформлення одного букета?

Таблиця ділення на 6

 656. Установіть закономірність запису числового ряду. Назвіть пропущені числа.

6 12 ... .. 36 ... 48 ... 60

 657. З рівностей на множення числа 6 складемо рівності, що містять ділення на 6. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 6	Таблиця ділення на число 6
$6 \cdot 2 = 12$	$12 : 6 = 2$
$6 \cdot 3 = 18$	$18 : 6 = 3$
$6 \cdot 4 = 24$	$24 : 6 = 4$
$6 \cdot 5 = 30$	$30 : 6 = 5$
$6 \cdot 6 = 36$	$36 : 6 = 6$
$6 \cdot 7 = 42$	$42 : 6 = 7$
$6 \cdot 8 = 48$	$48 : 6 = 8$
$6 \cdot 9 = 54$	$54 : 6 = 9$

658. Обчисли вирази.
 $18 : 6 \cdot 5$ $6 \cdot 6 + 25$ $23 - 42 : 6$ $6 \cdot (14 - 7)$

659. Добери числа. Запиши рівності.
 $\square : 6 = 9$ $\square : 6 = 4$ $30 : \square = 5$ $48 : \square = 8$

660. Обчисли значення виразів. Склади до кожної рівності на множення по дві рівності на ділення.

$5 \cdot 6$

$2 \cdot 6$

$6 \cdot 8$

$6 \cdot 4$

661. В Інни та Василя разом 13 цукерок. В Інни на 3 цукерки більше, ніж у Василя. Скільки цукерок у кожного з дітей?

662. Добери числа. Запиши рівності.

$\square : 6 = 2$

$\square : 6 = 8$

$18 : \square = 3$

$42 : \square = 7$

663. Від мотузки завдовжки 48 дм відрізали 2 рази по 6 дм. Яка тепер довжина мотузки?

Кратне порівняння чисел

664. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнається, якого числа в березні в Україні відзначають День бабака.

$$2 \cdot 3 : 6 \cdot 5 \cdot 6 - 20 + 4$$

665. Обчисли вирази.

$1 \text{ хв} - 10 \text{ с}$

$1 \text{ год } 20 \text{ хв} - 80 \text{ хв}$

$2 \text{ тижні} - 5 \text{ діб}$

666. Виміряй довжину кожної смужки. На скільки сантиметрів синя смужка довша за рожеву?

Щоб дізнатися, на скільки одне число більше (менше) за інше, потрібно від більшого числа відняти менше.

У скільки разів синя смужка довша за рожеву?

Синя смужка — 12 см

Рожева смужка — 6 см

у ? р. довша

$12 : 6 = 2 \text{ (р.)}$

Відповідь: у 2 рази синя смужка довша за рожеву.

Щоб дізнатися, у скільки разів одне число більше (менше) за інше, потрібно більше число поділити на менше.

667. На скільки число 6 менше за число 30? У скільки разів число 6 менше за число 30?

668. Склади та розв'яжи задачі за короткими записами умови.

У I ящ. — 18 кг $\curvearrowright$ на ? кг менше
У II ящ. — 6 кг

У I ящ. — 18 кг $\curvearrowright$ у ? р. менше
У II ящ. — 6 кг

669. Батькові 27 років і це в 3 рази більше, ніж синові. Скільки років синові?

670. Обчисли вирази.

$$6 \cdot 9 - 33 \quad 32 : 4 \cdot 6 \quad 2 \cdot 3 \cdot 6 \quad 16 + 36 : 6$$

671. У бідоні 24 л води, а в каструлі — 6 л. У скільки разів у бідоні більше води, ніж у каструлі?

Таблиця множення числа 7

672. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, якого числа в лютому відзначають Міжнародний день рідної мови. Скільки ви вивчаєте мов? Скільки хотіли б вивчити? Складіть про це задачу на порівняння чисел.

673. Добери числа. Запиши нерівності.

$$3 < 6 \text{ на } \square \quad 3 < 6 \text{ у } \square \text{ р.} \quad 30 > 6 \text{ на } \square \quad 30 > 6 \text{ у } \square \text{ р.}$$

674. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 7	Таблиця множення числа 7	Таблиця множення на число 7
$7 + 7 = 14$	$7 \cdot 2 = 14$	$2 \cdot 7 = 14$
$7 + 7 + 7 = 21$	$7 \cdot 3 = 21$	$3 \cdot 7 = 21$
$7 + 7 + 7 + 7 = 28$	$7 \cdot 4 = 28$	$4 \cdot 7 = 28$
$7 + 7 + 7 + 7 + 7 = 35$	$7 \cdot 5 = 35$	$5 \cdot 7 = 35$
$7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 = 42$	$7 \cdot 6 = 42$	$6 \cdot 7 = 42$
$7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 = 49$	$7 \cdot 7 = 49$	$7 \cdot 7 = 49$
$7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 = 56$	$7 \cdot 8 = 56$	$8 \cdot 7 = 56$
$7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 + 7 = 63$	$7 \cdot 9 = 63$	$9 \cdot 7 = 63$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиць? Які вирази вам уже відомі?

675. Обчисли вирази.

$7 \cdot 5 - 24$

$7 \cdot 7 + 35$

$7 \cdot 8 + 13$

$49 - 7 \cdot 6$

$32 - 28 : 4$

$7 \cdot 9 - 7 \cdot 4$

676. Якщо рік не високосний, то в лютому рівно 4 тижні. Скільки днів у лютому?

677. Порівняй умови, запитання та розв'язання задач.

- Посіяли 6 кг проса, а зібрали 54 кг. У скільки разів менше посіяли проса, ніж зібрали?
- Посіяли 6 кг проса, а зібрали 54 кг. У скільки разів більше зібрали проса, ніж посіяли?

678. Обчисли вирази.

$7 \cdot 3 + 4 \cdot 5$

$65 - 7 \cdot 9$

$35 : 5 + 7$

$7 \cdot 8 - 28$

$7 \cdot 4 + 21$

$16 : 4 + 32$

679. Микита розв'язав задачу за 3 хв, а Олена — за 9 хв. У скільки разів Микита розв'язав задачу швидше за Олену?

Закріплення табличних випадків множення та ділення

- **680.** Установіть закономірність запису числового ряду. Назвіть пропущені числа.

7 14 ... .. 35 ... .. 56 ... 70

- 681.** Обчисли вирази.

$$7 \cdot (13 - 7) \quad 34 - 7 \cdot 4 \quad 49 + 7 \cdot 3 \quad 7 \cdot 5 + 24 : 6$$

$$(22 - 19) \cdot 7 \quad 55 + 42 : 6 \quad 7 \cdot 9 - 60 \quad 7 \cdot 8 - 48 : 6$$

- 682.** У глечик уміщується 2 л молока, а в бідон — у 7 разів більше. Скільки літрів молока в обох ємностях?

- 683.** Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.

У 7 глечиках — ?, по 2 л молока }
У бідоні — 18 л молока } ?

- 684.** Полічи трикутники в кожній фігурі. Назви фігуру, у якій найбільша кількість трикутників. У якій фігурі найменша кількість трикутників?

- **685.** Обчисли вирази.

$$7 \cdot 7 + 6 \cdot 6 \quad 7 \cdot 7 - 6 \cdot 6 \quad 7 \cdot (7 - 6) \cdot 6 \quad 7 : 7 + 6 : 6$$

- 686.** Продавець зважив 7 покупцям по 2 кг яблук, а одному покупцеві — 3 кг. Скільки всього кілограмів яблук зважив продавець покупцям?

Таблиця ділення на 7

- **687.** Прочитайте вирази по-різному. На що вказують числа 7, 3, 21 у кожному виразі?

$$7 \cdot 3 = 21 \quad 21 : 7 = 3 \quad 21 : 3 = 7$$

688. З рівностей на множення числа 7 складемо рівності, що містять ділення на 7. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 7	Таблиця ділення на число 7
$7 \cdot 2 = 14$	$14 : 7 = 2$
$7 \cdot 3 = 21$	$21 : 7 = 3$
$7 \cdot 4 = 28$	$28 : 7 = 4$
$7 \cdot 5 = 35$	$35 : 7 = 5$
$7 \cdot 6 = 42$	$42 : 7 = 6$
$7 \cdot 7 = 49$	$49 : 7 = 7$
$7 \cdot 8 = 56$	$56 : 7 = 8$
$7 \cdot 9 = 63$	$63 : 7 = 9$

689. Обчисли вирази.

$$21 : 7 \cdot 6 \quad 7 \cdot 8 + 42 \quad 34 - 49 : 7 \quad 7 \cdot (42 : 7)$$

690. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square : 7 = 5 \quad \square : 7 = 8 \quad 42 : \square = 7 \quad 63 : \square = 7$$

691. Розв'яжи задачі (усно).

- 7 кг печива розважили в 7 пакетів порівну. Скільки кілограмів печива в кожному пакеті?
- 56 кг мандаринів розважили в ящики по 7 кг у кожний. Скільки ящиків наповнили мандаринами?
- У діжці 42 кг квашеної капусти, а в каструлі — 7 кг. У скільки разів у діжці більше квашеної капусти, ніж у каструлі?
- Марина зробила 14 браслетів, а її сестра — у 7 разів менше. Скільки браслетів зробила сестра Марини?

692. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.

Майстер — 21 д.
Учень — ?, у 3 р. менше $\left. \begin{array}{l} \curvearrowright \\ \curvearrowleft \end{array} \right\}$ на ? д. менше

693. Обчисли вирази.

$$42 : 7 + 28 : 7 \quad 7 \cdot 8 - 63 : 7 \quad 42 : (31 - 25)$$

694. 63 мішки зерна повантажили на 7 причепів. Скільки мішків зерна на кожному причепі?

 Знаходження значень виразів і розв'язування задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення

- 695. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, яка маса (у кілограмах) рисі європейської, занесеної до Червоної книги України.

696. Обчисли значення виразів.
 $27 + a \cdot 7$, якщо $a = 6$; 8. $7 \cdot b - 18$, якщо $b = 4$; 7.

697. Порівняй вирази без обчислень ($>$; $<$; $=$).

$$\begin{array}{lll} 2 \cdot 7 \bigcirc 7 \cdot 2 & 15 : 5 \bigcirc 15 : 3 & 7 \cdot 5 \bigcirc 35 : 5 \\ 56 : 7 \bigcirc 63 : 7 & 30 : 5 \bigcirc 30 : 6 & 3 \cdot 7 \bigcirc 3 \cdot 9 \end{array}$$

698. Виконай перетворення іменованих чисел. Запиши рівності.

$$\begin{array}{ll} 1 \text{ год } 30 \text{ хв} = \dots \text{ хв} & 1 \text{ р. } 4 \text{ міс.} = \dots \text{ міс.} \\ 2 \text{ доби} = \dots \text{ год} & 54 \text{ см} = \dots \text{ дм } \dots \text{ см} \\ 2 \text{ дм } 6 \text{ см} = \dots \text{ см} & 80 \text{ с} = \dots \text{ хв } \dots \text{ с} \end{array}$$

699. Одна сторона трикутника становить 8 см, друга — у 2 рази менша за першу, а третя — на 4 см більша за першу. Знайди периметр трикутника.

- 700. Обчисли вирази.
 $36 : 6 + 7 \cdot 8$ $94 - 7 \cdot 9$ $(16 + 8) : 3$ $5 \cdot (13 - 6)$

701. Довжина сторони прямокутника становить 12 см, а ширина — у 3 рази менша. Знайди периметр прямокутника. Побудуй його.

Таблиця множення числа 8

702. Обчисліть (усно).

Збільште в 7 разів.

2	5	7	4	8	9	3	6
---	---	---	---	---	---	---	---

Зменште в 7 разів.

21	42	35	14	7	49	56	63
----	----	----	----	---	----	----	----

703. Добери числа. Запиши нерівності.

$35 > 7$ на $35 > 7$ у р. $63 > 7$ на $63 > 7$ у р.

704. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 8	Таблиця множення числа 8	Таблиця множення на число 8
$8 + 8 = 16$	$8 \cdot 2 = 16$	$2 \cdot 8 = 16$
$8 + 8 + 8 = 24$	$8 \cdot 3 = 24$	$3 \cdot 8 = 24$
$8 + 8 + 8 + 8 = 32$	$8 \cdot 4 = 32$	$4 \cdot 8 = 32$
$8 + 8 + 8 + 8 + 8 = 40$	$8 \cdot 5 = 40$	$5 \cdot 8 = 40$
$8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 = 48$	$8 \cdot 6 = 48$	$6 \cdot 8 = 48$
$8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 = 56$	$8 \cdot 7 = 56$	$7 \cdot 8 = 56$
$8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 = 64$	$8 \cdot 8 = 64$	$8 \cdot 8 = 64$
$8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 + 8 = 72$	$8 \cdot 9 = 72$	$9 \cdot 8 = 72$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиць? Які вирази вам уже відомі?

705. Обчисли вирази.

$8 \cdot 4 - 30$

$8 \cdot 7 + 44$

$8 \cdot 8 + 33$

$8 \cdot 9 - 8 \cdot 6$

$8 \cdot 3 + 8 \cdot 2$

$48 - 8 \cdot 5$

706. Садівникові треба посадити 8 кущів бузку, а троянд — на 16 кущів більше. У скільки разів кущів бузку менше, ніж кущів троянд?

707. Діти вирушили на екскурсію до музею о 12 год, а повернулися о 15 год. Скільки годин тривала екскурсія?

708. Порівняй вирази без обчислень ($>$; $<$; $=$).

$$20 + 8 \cdot 2 \bigcirc 20 + 8 \cdot 4 \qquad 5 \cdot 8 - 10 \bigcirc 8 \cdot 5 - 10$$

$$7 \cdot 8 - 8 \bigcirc 5 \cdot 8 + 8 \qquad 4 \cdot 8 - 8 \bigcirc 8 \cdot 3 - 8$$

709. Художниця розписала 16 куклів, а куманців — у 2 рази менше. На скільки більше художниця розписала куклів, ніж куманців?

Знаходження значень виразів і розв'язування задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення

710. Назвіть числа, які «заховалися» за кульками. За якими правилами ви визначили ці числа?

$$\text{●} : 6 = 7 \qquad 21 : \text{●} = 3 \qquad 4 \cdot \text{●} = 32 \qquad \text{●} \cdot 8 = 56$$

711. Складіть вирази та обчисліть їхнє значення.

- збільште на 16 добуток чисел 8 і 3;
- зменште на 60 добуток чисел 8 і 9;
- збільште в 7 разів різницю чисел 16 і 8;
- зменште в 6 разів суму чисел 40 і 8.

712. Добери числа, щоб рівності й нерівності були істинними.

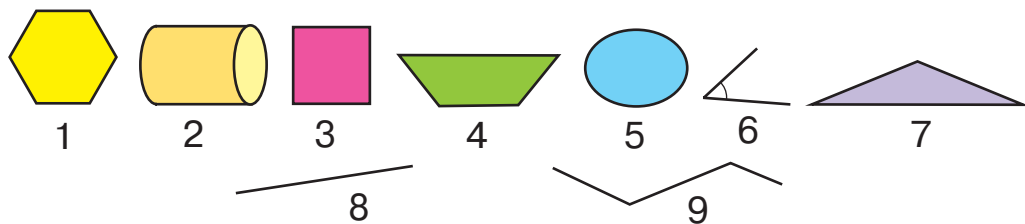
$$6 \cdot 8 > 4 \cdot \square \qquad 40 - 5 \cdot 8 = \square - 8 \cdot 6$$

$$56 : \square < 8 \cdot 2 \qquad \square \cdot 8 + 6 < 7 \cdot 8 + 7$$

713. У цукорниці було 25 грудочок цукру. У 8 чашок чаю поклали по 2 грудочки цукру. Скільки грудочок цукру залишилося в цукорниці?

714. Дитячий майданчик має форму квадрата. Довжина однієї сторони огорожі майданчика становить 8 м. Обчисли довжину всієї огорожі.

715. Назви фігури, які є багатокутниками. Назви решту фігур.

716. Добери числа, щоб рівності й нерівності стали істинними.

$$5 \cdot 8 > 8 \cdot \square \qquad \square \cdot 8 + 10 < 6 \cdot 8 + 1$$

$$4 \cdot 8 + 4 < 8 \cdot \square \qquad 36 - 4 \cdot 8 = \square - 8 \cdot 3$$

717. Ділянка саду має форму квадрата. Довжина однієї сторони огорожі саду становить 7 м. Обчисли довжину всієї огорожі.

Таблиця ділення на 8

718. Прочитайте вирази по-різному. На що вказують числа 8, 6, 48 у кожному виразі?

$$6 \cdot 8 = 48 \qquad 48 : 6 = 8 \qquad 48 : 8 = 6$$

719. З рівностей на множення числа 8 складемо рівності, що містять ділення на 8. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 8	Таблиця ділення на число 8
$8 \cdot 2 = 16$	$16 : 8 = 2$
$8 \cdot 3 = 24$	$24 : 8 = 3$
$8 \cdot 4 = 32$	$32 : 8 = 4$
$8 \cdot 5 = 40$	$40 : 8 = 5$
$8 \cdot 6 = 48$	$48 : 8 = 6$
$8 \cdot 7 = 56$	$56 : 8 = 7$
$8 \cdot 8 = 64$	$64 : 8 = 8$
$8 \cdot 9 = 72$	$72 : 8 = 9$

720. Обчисли вирази.

$$24 : 8 \cdot 7 \qquad 8 \cdot 8 + 27 \qquad 14 - 48 : 8 \qquad 8 \cdot (49 : 7)$$

721. У 8 однакових пляшок розлили 16 л квасу. Скільки літрів квасу в одній пляшці?

722. У бідоні було 24 л молока, а в банці — у 8 разів менше. Скільки літрів молока в бідоні й банці разом?

723. Обчисли вирази.

$$40 - 48 : 8 \qquad (25 + 15) : 8 \qquad 32 : 8 : 2 \qquad 64 : 8 \cdot 6$$

724. Туристи взяли в похід 8 банок консервів, а пляшок з водою — у 5 разів більше. Скільки пляшок з водою взяли в похід туристи?

Знаходження значень виразів і розв'язування задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення. Задачі з буквеними даними

725. Обчисліть (усно).

Збільште у 8 разів.

Зменште у 8 разів.

2	3	7	5	8	9	4	6
---	---	---	---	---	---	---	---

16	24	40	48	8	32	56	64
----	----	----	----	---	----	----	----

726. Випиши окремо числа, які можна поділити на 2, 4 і 8 (табличні випадки). Випиши числа, які діляться на всі три числа.

12, 32, 4, 8, 16, 2, 18, 6, 24, 14, 40, 48, 64

727. Пригадай, як знаходити невідомі компоненти дій множення та ділення. Назви пропущені числа в таблицях.

Множник	6	4		4		8
Множник	8		7		3	8
Добуток		32	21	28	12	

Ділене	16	14		48		63
Дільник	4		6		5	7
Частка		7	4	8	5	

728. Обчисли вирази.

$$56 : 8 + 24 : 6$$

$$7 \cdot 7 - 8 \cdot 4$$

$$(27 - 19) \cdot 6$$

729. Перше число дорівнює a , друге число — у 8 разів більше, ніж перше. Знайдіть суму цих чисел.

Розв'язання:

a — перше число;

$a \cdot 8$ — друге число;

$a + a \cdot 8$ — сума цих чисел.

Відповідь: $a + a \cdot 8$.

730. У Софії в коробці лежить b кубиків, а в Тимофія — у 6 разів менше. На скільки в Софії в коробці більше кубиків, ніж у Тимофія? Розв'яжи задачу буквеним виразом.

731. Обчисли вирази.

$$36 : 6 + 8 \cdot 2 \quad 8 \cdot 9 - 4 \cdot 8 \quad (32 + 8) : 8 \quad 4 \cdot 4 : 2$$

732. У тролейбус зайшло n дорослих, а дітей — у 4 рази більше. Скільки всього пасажирів зайшло в тролейбус? Розв'яжи задачу буквеним виразом.

Таблиця множення числа 9

733. Відновить числові ряди. Назвіть пропущені числа.

$$72 \quad 64 \quad 56 \quad \dots \quad \dots \quad \dots \quad 24 \quad \dots \quad 8$$

$$8 \quad 16 \quad \dots \quad 32 \quad \dots \quad \dots \quad 56 \quad \dots \quad \dots \quad 80$$

734. Розгляньте таблиці.

Таблиця додавання числа 9	Таблиця множення числа 9	Таблиця множення на число 9
$9 + 9 = 18$	$9 \cdot 2 = 18$	$2 \cdot 9 = 18$
$9 + 9 + 9 = 27$	$9 \cdot 3 = 27$	$3 \cdot 9 = 27$
$9 + 9 + 9 + 9 = 36$	$9 \cdot 4 = 36$	$4 \cdot 9 = 36$
$9 + 9 + 9 + 9 + 9 = 45$	$9 \cdot 5 = 45$	$5 \cdot 9 = 45$
$9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 = 54$	$9 \cdot 6 = 54$	$6 \cdot 9 = 54$
$9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 = 63$	$9 \cdot 7 = 63$	$7 \cdot 9 = 63$
$9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 = 72$	$9 \cdot 8 = 72$	$8 \cdot 9 = 72$
$9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 + 9 = 81$	$9 \cdot 9 = 81$	$9 \cdot 9 = 81$

- Що цікавого ви помітили? Які правила було застосовано для складання таблиць? Які вирази вам уже відомі?

735. Обчисли вирази.

$$8 \cdot 9 - 60 \quad 9 \cdot 5 + 45 \quad 9 \cdot 6 - 48 \quad 9 \cdot 9 - 9 \cdot 6$$

736. Обчисли значення виразів.
 $9 + a \cdot 9$, якщо $a = 3; 5$. $b - b : 9$, якщо $b = 45; 18$.

737. Розв'яжи задачі (усно).

- Щоб одержати 9 л олії, використали 45 кг соняшникового насіння. Скільки кілограмів соняшникового насіння потрібно для виготовлення 1 л олії?
- 72 кг борошна розважили в 9 пакетів порівну. Скільки кілограмів борошна в кожному пакеті?

738. У бідоні було 63 кг меду, використали — 9 кг. У скільки разів меду використали менше, ніж залишилося?

739. Обчисли вирази.

$$9 \cdot 7 - 38 \quad 81 : 9 \cdot 5 \quad 70 - 9 \cdot 5 \quad 32 + 72 : 8$$

740. За рік у селищі звели 3 будинки, у кожному з яких 9 квартир, а також будинок з 12 квартир. Скільки всього квартир отримують мешканці селища?

Знаходження значень виразів і розв'язування задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення. Перевірка правильності виконання дії множення

741. Обчисліть добуток однакових множників. Запишіть рівності.

Щоб знайти невідомий множник, потрібно добуток поділити на відомий множник.

742. Виконай за зразком. Перевір правильність виконання дії множення.

$$2 \cdot 2 = 4$$

$$4 : 2 = 2$$

$$3 \cdot 3$$

$$9 \cdot 9$$

$$5 \cdot 5$$

$$6 \cdot 6$$

$$7 \cdot 7$$

$$8 \cdot 8$$

743. Обчисли вирази.

$6 \cdot 9 - 4 \cdot 7$

$16 : 4 + 63 : 7$

$81 : 9 \cdot 5$

$72 - 6 \cdot 8$

$24 + 32 : 8$

$(42 - 12) : 6$

744. Перше число дорівнює a , друге число — у 9 разів більше, ніж перше. Знайди суму цих чисел, якщо $a = 4$; 7.

745. До Великодня родина підготувала по 4 крашанки 6 різних кольорів, а також 3 писанки. Скільки всього великодніх яєць підготувала родина до свята?

746. В Остапа, Олі й Насті є улюблені тварини: кішка, пес і папуга. У кого яка тварина, якщо в Остапа не кішка й не папуга, а в Олі не кішка?

747. Обчисли вирази. Запиши рівності. Перевір правильність виконання множення.

$7 \cdot 8$

$9 \cdot 4$

$3 \cdot 9$

$6 \cdot 9$

748. Одна вівця щодня випиває 8 л води, а ягня — у 4 рази менше. Скільки літрів води випивають щодня вівця та ягня разом?

Таблиця ділення на 9.

Перевірка правильності виконання дії ділення

749. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся про висоту (у метрах) пам'ятника українській писанці в канадському місті Вегревілі (провінція Альберта).

4 • 8 • 3 • 20
4 • 9 • 5 • -

750. З рівностей на множення числа 9 складемо рівності, що містять ділення на 9. Розгляньте таблиці.

Таблиця множення числа 9	Таблиця ділення на число 9
$9 \cdot 2 = 18$	$18 : 9 = 2$
$9 \cdot 3 = 27$	$27 : 9 = 3$
$9 \cdot 4 = 36$	$36 : 9 = 4$
$9 \cdot 5 = 45$	$45 : 9 = 5$
$9 \cdot 6 = 54$	$54 : 9 = 6$
$9 \cdot 7 = 63$	$63 : 9 = 7$
$9 \cdot 8 = 72$	$72 : 9 = 8$
$9 \cdot 9 = 81$	$81 : 9 = 9$

751. Добери числа. Запиши рівності. Перевір правильність виконання дії ділення.

$\square : 9 = 3$ $\square : 9 = 5$ $63 : \square = 7$ $72 : \square = 8$

- Щоб знайти невідоме *ділене*, потрібно частку помножити на дільник.
- Щоб знайти невідомий *дільник*, потрібно ділене поділити на частку.

752. Склади й розв'яжи задачу за малюнком.

 — 9 п.
 — ?, на 3 п. менше
 — ?, у 3 р. менше, ніж

} ? ←
 }
 }

753. Сергій зробив фотографії первоцвітів і виклав їх на своїй сторінці в Інтернеті. Він отримав 9 коментарів і 45 «лайків». У скільки разів Сергій отримав більше «лайків», ніж коментарів?

754. Добери числа. Запиши рівності. Перевір правильність виконання дії ділення.

$\square : 9 = 6$ $\square : 9 = 2$ $56 : \square = 8$ $64 : \square = 8$

755. На пришкольній ділянці посадили 5 кущів аґрусу, а смородини — у 3 рази більше. На скільки менше посадили кущів аґрусу, ніж смородини?

Розв'язування виразів і задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення

756. Відновіть числовий ряд. Назвіть пропущені числа.

81 72 ... .. 36 ... 18 9

757. Обчисли вирази. Знайди суму значень виразів у кожній колонці.

$12 : 3$	$21 : 7$	$9 \cdot 3$	$9 \cdot 3$
$7 \cdot 8$	$72 : 8$	$63 : 7$	$14 : 7$
$16 : 8$	$54 : 6$	$27 : 9$	$6 \cdot 8$
$14 : 2$	$5 \cdot 4$	$4 \cdot 4$	$30 : 5$
$8 \cdot 3$	$2 \cdot 6$	$24 : 6$	$36 : 9$

758. Складіть вирази та обчисліть їхнє значення.

- збільште на 26 добуток чисел 9 і 4;
- зменште на 51 добуток чисел 9 і 9;
- збільште в 5 разів різницю чисел 27 і 18;
- зменште в 7 разів суму чисел 40 і 9.

759. З 27 троянд зробили букети. У кожному букеті по 9 троянд. Скільки всього зробили букетів? Склади й розв'яжи обернену задачу.

760. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.

I $\square - 63 \square$
 II $\square - ?, \text{ у } 7 \text{ р. менше}$ $\left. \begin{array}{l} \curvearrowright \\ \curvearrowleft \end{array} \right\} \text{ на } ? \square \text{ більше}$

761. Обчисли вирази.

$(56 - 40) : 8$ $9 \cdot (23 - 17)$ $72 : 9 \cdot 3$ $3 \cdot 6 : 9$

762. Квочка висиділа 18 курчат, а індичка — у 3 рази менше індичат. На скільки більше у квочки курчат, ніж в індички індичат?

Властивості множення та ділення на 10

 763. Випишіть числа, які можна поділити на 9 і на 3, а також числа, які діляться тільки на 3 й тільки на 9 (табличні випадки).

3, 6, 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27, 30, 36, 45, 72, 54, 81

764. Проаналізуй записи. Зроби висновок.

$$\begin{aligned} 3 \cdot 10 &= 10 \cdot 3 = 1 \text{ дес.} \cdot 3 = 3 \text{ дес.} = 30 \\ 10 \cdot 7 &= 1 \text{ дес.} \cdot 7 = 7 \text{ дес.} = 70 \end{aligned}$$

Щоб помножити число на 10, потрібно дописати до нього справа один нуль.

765. Обчисли вирази.

$$10 \cdot 4 \quad 10 \cdot 2 \quad 10 \cdot 8 \quad 10 \cdot 5 \quad 10 \cdot 9 \quad 10 \cdot 6$$

766. Пекар розклав 40 пиріжків на 10 тарілок порівну. Скільки пиріжків він поклав на кожную тарілку? Склади й розв'яжи дві обернені задачі.

767. З рівностей на множення склади рівності на ділення на число 10. Зроби висновок.

$$7 \cdot 10 = 70 \quad 9 \cdot 10 = 90 \quad 3 \cdot 10 = 30 \quad 4 \cdot 10 = 40$$

Щоб поділити на 10 число, яке закінчується на нуль, потрібно відкинути в цьому числі справа один нуль.

 768. Випишіть числа, які можна поділити на 10. Що цікавого ви помітили?

16, 20, 33, 40, 50, 62, 70, 80, 88, 90

На 10 можна поділити всі круглі числа.

769. Обчисли вирази.

$$7 \cdot 10 + 22 \quad 40 : 10 + 17 \quad 14 : 7 \cdot 10 \quad 3 \cdot 3 \cdot 10$$

770. Обчисли вирази.

$$45 + 60 : 10 \quad 7 \cdot 10 - 40 : 10 \quad 5 \cdot 8 : 10 \quad 10 \cdot 3 : 6$$

771. У фермера було 80 білих кролів, а чорних кролів — у 10 разів менше. Скільки всього кролів було у фермера?

Властивості множення на нуль, множення нуля на число

772. Обчисліть (усно).

Збільште в 10 разів.

2	5	7	4	8	9	3	6
---	---	---	---	---	---	---	---

Зменште в 10 разів.

20	40	30	10	70	90	50	60
----	----	----	----	----	----	----	----

773. Проаналізуйте записи. Зробіть висновок.

$$\begin{array}{lll} 0 \cdot 4 = 0 + 0 + 0 + 0 = 0 & 0 \cdot 4 = 4 \cdot 0 & 0 \cdot 4 = 0 \\ 0 \cdot 3 = 0 + 0 + 0 = 0 & 0 \cdot 3 = 3 \cdot 0 & 0 \cdot 3 = 0 \end{array}$$

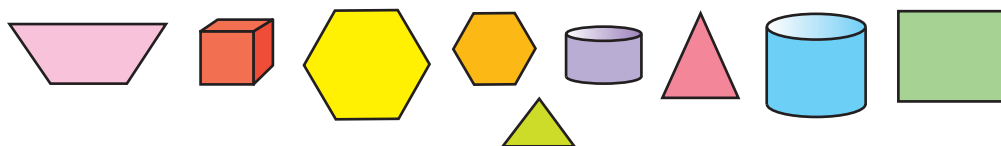
- Помноживши нуль на будь-яке число, у добутку дістанемо нуль. $0 \cdot a = 0$
- Помноживши будь-яке число на нуль, у добутку дістанемо нуль. $a \cdot 0 = 0$

774. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{llll} 3 \cdot 0 & 5 \cdot 0 + 25 & (29 + 11) : 10 & 0 \cdot (18 : 6) \\ 0 \cdot 9 & 73 - 0 \cdot 9 & 10 \cdot (21 - 16) & 0 \cdot 4 \cdot 1 \end{array}$$

775. До шкільної бібліотеки привезли 10 пакунків книжок по 5 збірок художньої літератури в кожному та 15 словників. Скільки всього книжок привезли до бібліотеки?

776. Розглянь геометричні фігури. Назви, які групи можна утворити з цих фігур за різними ознаками.

777. Обчисли вирази.

$$5 \cdot 7 \cdot 0 \quad 20 : 4 \cdot 0 \quad (60 - 4) \cdot 0 \quad 0 \cdot 9 + 55$$

778. Для шкільної бібліотеки придбали 45 орфографічних і 9 тлумачних словників. У скільки разів більше придбали орфографічних словників, ніж тлумачних?

Властивість ділення нуля на число. Неможливість ділення на нуль

779. Доберіть пропущені числа. Прочитайте рівності.

$$\square : 10 = 9 \quad \square \cdot 6 = 0 \quad 40 : \square = 4 \quad 8 : \square = 1$$

Поділивши будь-яке число (крім нуля) на те саме число, дістанемо 1.

$$a : a = 1$$

780. Проаналізуйте записи. Зробіть висновок.

$$8 \cdot 0 = 0 \quad 0 : 8 = 0 \quad 0 : 0 \neq 8 \quad 0 : 0 \neq 1$$

Поділивши нуль на будь-яке число, відмінне від нуля, у частці дістанемо нуль.

$$0 : a = 0$$

На нуль ділити не можна!

781. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{lll} 49 : 7 \cdot 0 + 38 & 72 - 0 : 7 + 14 & 48 : 8 - 0 : 6 \\ 0 \cdot 7 + 64 : 8 & (41 - 5) : 6 \cdot 10 & 9 : 9 + 20 : 4 \end{array}$$

782. Порівняй вирази ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

$$\begin{array}{ll} 60 \text{ хв} : 10 \bigcirc 6 \text{ хв} & 10 \text{ год} + 16 \text{ год} \bigcirc 28 \text{ год} \\ 10 \text{ см} : 5 \bigcirc 5 \text{ см} & 3 \text{ с} \cdot 10 \bigcirc 30 \text{ с} : 5 \end{array}$$

783. Яблука в магазині коштували 18 грн за кілограм. Під час акції їхня ціна знизилась у 2 рази. Скільки коштували яблука під час акції?

784. Обчисли вирази.

$$32 : 4 + 0 \cdot 6 \quad 24 : 4 - 36 : 9 \quad 0 : 3 \cdot 9 + 94$$

785. З 6 овець настригли 42 кг вовни порівну з кожної. Скільки кілограмів вовни настригли з однієї вівці?

 Розв'язування виразів і задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення

786. Пригадайте, як знаходити невідомі компоненти дій множення та ділення. Назвіть пропущені числа в таблицях.

Множник	3	6		9		9
Множник	9		7		3	0
Добуток		0	28	45	21	

Ділене	36	42		8		49
Дільник	4		6		8	7
Частка		7	0	1	5	

787. Обчисли тільки ті вирази, у яких остання дія додавання.

$$\begin{array}{lll} 15 : 3 + 7 \cdot 4 & 70 : 10 - 35 : 5 & 81 : 9 + 17 \\ (27 + 13) : 8 & 29 + 16 : 2 \cdot 7 & 68 + 45 : 5 \end{array}$$

788. На ранкову гімнастику Леонід витрачає 20 хв, а Марія — у 4 рази менше. На скільки хвилин менше витрачає на ранкову гімнастику Марія?

789. Виміряй довжину відрізка. Побудуй ще два відрізки: у 3 рази коротший та на 3 см коротший за поданий.

790. Братові 12 років, а сестрі 2 роки. У скільки разів брат буде старший за сестру через 3 роки?

791. Обчисли вирази.

$$86 - 7 \cdot 9 \quad 91 + 8 : 8 \quad 66 - 54 : 6 \quad (66 - 54) : 6$$

792. Орест прочитав 9 сторінок книжки, а Олена — на 18 сторінок більше. У скільки разів більше прочитала сторінок Олена, ніж Орест?

 Розв'язування виразів і задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення

 793. Назвіть числа, які «заховалися» за м'ячами. За якими правилами ви визначили ці числа?

$$\text{🎈} : 6 = 7 \quad 40 : \text{🎈} = 4 \quad 7 \cdot \text{🎈} = 7 \quad \text{🎈} \cdot 5 = 0$$

 794. Складіть вирази та знайдіть їхнє значення.

- Зменшуване 72, а від'ємник у 8 разів менший;
- зменште у 8 разів різницю чисел 80 і 8;
- знайдіть суму часток чисел 64 і 8 та 36 і 4;
- 14 збільште на добуток чисел 7 і 6.

795. Добери числа. Запиши рівності.

$$45 : 5 - \square = 45 : 9 \quad 56 : \square + 6 = 13$$

$$6 \cdot 6 = 6 \cdot 8 - \square \quad \square \cdot 4 + 7 = 11$$

796. Порівняй вирази (>; <). Запиши нерівності.

$$6 \cdot 0 + 27 \bigcirc 27 + 6 \cdot 1 \quad 34 - 4 \cdot 4 \bigcirc 34 - 4 : 4$$

$$18 : 2 + 3 \bigcirc 18 : 2 \quad 7 \cdot 7 - 40 \bigcirc 40 - 7 : 7$$

797. За 5 днів у майстерні пошили 45 суконь і 40 спідниць. Про що можна дізнатися, обчисливши подані вирази?

$$45 : 5 \quad 40 : 5 \quad 45 : 5 + 40 : 5 \quad 45 : 5 - 40 : 5$$

 798. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square - 32 : 4 = 32 : 8 + 12 \quad 6 : 6 + 7 \cdot 0 = 9 : \square - 7 \cdot 0$$

$$10 \cdot 4 + \square = 10 : 2 \cdot 10 \quad 8 \cdot 6 + 8 = 8 \cdot 8 - \square$$

799. У баку автомобіля було 30 л пального. Двигун працював 3 год, витрачаючи по 6 л пального щогодини. Скільки літрів пального залишилося в баку?

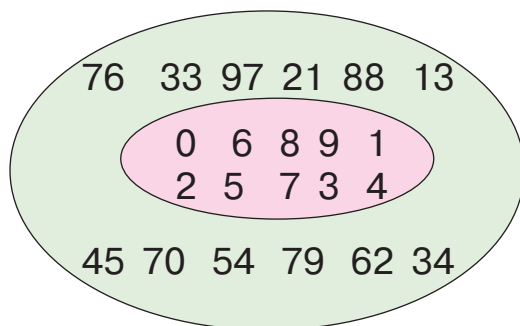
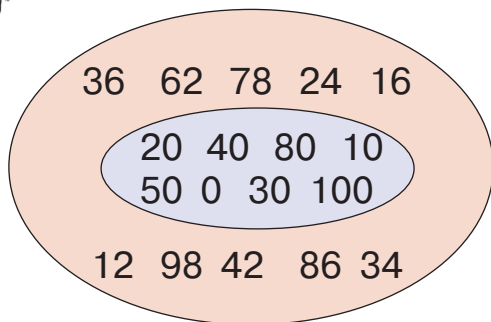

5 РОЗДІЛ

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 2 КЛАСІ

Нумерація чисел у межах 100. Додавання та віднімання двоцифрових чисел

 800. Прочитайте числа. За якими ознаками вони об'єднані в групи?

801. Запиши: числа п'ятого десятка; восьмого десятка; круглі числа; одноцифрові числа.

802. Виконай за зразком.

$4 < 10 \text{ на } 6$

$15 > 7 \text{ на } 8$

$6 < 11 \text{ на } \square$

$5 < 12 \text{ на } \square$

$17 > 9 \text{ на } \square$

$14 > 8 \text{ на } \square$

 803. Обчисли кругові вирази.

$18 + 3 - 5$

$3 + 9 + 6$

$16 - 7 + 2$

$11 - 5 + 2$

$8 + 4 - 9$

804. На шкільній ділянці учні посадили 9 тюльпанів, нарцисів — на 6 більше, ніж тюльпанів, а крокусів — на 7 менше, ніж нарцисів. Скільки крокусів посадили учні?

 805. Обчисли вирази.

$11 - 5 + 8$

$9 + 6 - 7$

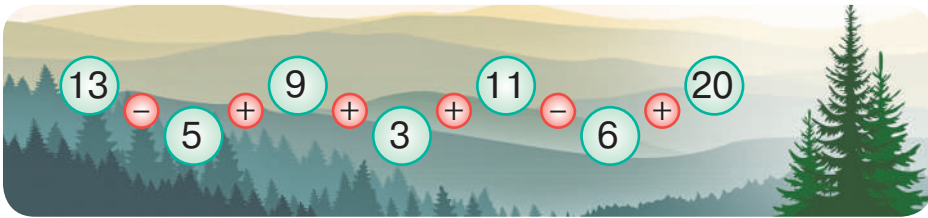
$8 + 8 - 7$

$17 - 9 + 4$

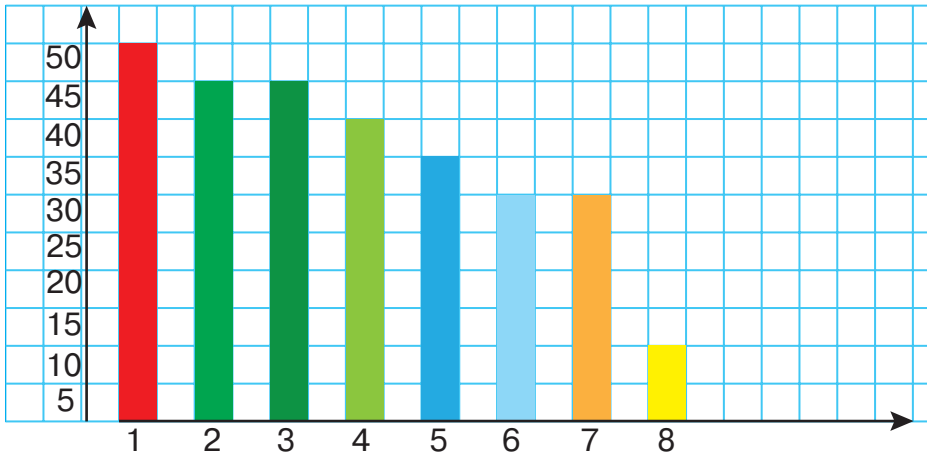
806. На фестивалі повітряних зміїв Тарас зробив 17 фотознімків, а Зоряна — на 4 фотознімки більше. Скільки всього фотознімків зробили діти?

Повторення прийомів додавання та віднімання чисел з переходом через розряд у межах 100

807. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, якої висоти (у метрах) може сягати смерека, що росте в Карпатах.

808. Розгляньте діаграму. Порівняйте висоти дерев (у метрах). Складіть і розв'яжіть задачі (усно).

1. Ялина. 2. Береза. 3. Бук. 4. Дуб. 5. Вільха. 6. Акація. 7. Граб. 8. Горобина.

809. Поясни способи обчислення.

$$25 + 7 = (25 + 5) + 2 = \dots$$

$$25 - 7 = (25 - 5) - 2 = \dots$$

$$25 + 7 = 20 + (5 + 7) = \dots$$

$$25 - 7 = 15 + (10 - 7) = \dots$$

810. Обчисли значення виразу.

$a - 26$, якщо $a = 46; 51; 68$.

811. Склади задачі за короткими записами умов. Розв'яжи кожну задачу виразом різними способами.

Було — 34 ...

Було — 34 ...

Використали — ?, 8 ... і 5 ...   Придбали — ?, 8 ... і 5 ...

Залишилося — ?

Стало — ?

812. Перший відрізок завдовжки 13 см, другий — на 7 см коротший за перший, а третій — на 5 см довший за другий. Побудуй другий та третій відрізки.

813. Обчисли вирази.

$25 + 7 - 20$

$44 - 6 + 10$

$73 - 50 + 7$

$81 - 3 + 5$

814. Лісництво придбало 54 саджанці ялини. Спочатку посадили 13 саджанців, а потім — ще 8. Скільки саджанців залишилося?

Повторення прийомів додавання двоцифрових чисел у межах 100

815. Назвіть, між якими круглими числами розташовані числа 17, 27, 34, 65, 77, 98.

816. Поясни способи обчислення.

$26 + 38 = (26 + 30) + 8 = \dots$

$26 + 38 = (20 + 30) + (6 + 8) = \dots$

$26 + 38 = 26 + 40 - 2 = \dots$

817. Обчисли вирази зручним для тебе способом.

$39 + 22$

$56 + 35$

$67 + 17$

$25 + 39$

818. В оранжереї зацвіло 28 білих тюльпанів, жовтих — на 14 більше, ніж білих, а червоних — стільки, скільки білих і жовтих разом. Скільки червоних тюльпанів зацвіло в оранжереї?

819. Знайди довжину ламаної, яка складається з трьох ланок завдовжки 4 см, 15 см і 6 см. Обчисли зручним способом.

820. Миколі виповниться 7 років у липні, а Софії — у грудні. Хто з них старший? На скільки місяців?

821. Обчисли вирази.

$16 + 37$

$63 + 28$

$45 + 26$

$74 + 17$

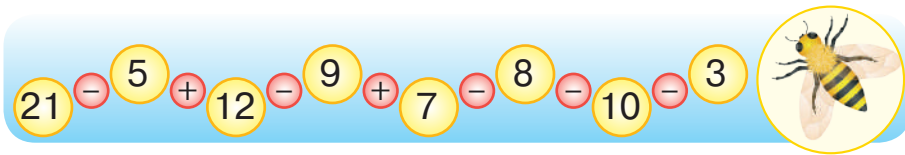
822. Козак Данило з'їв 16 галушок, Степан — на 5 галушок більше за Данила, а Григорій — стільки, скільки Данило й Степан разом. Скільки галушок з'їв козак Григорій?

Повторення прийомів віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд у межах 100

823. Обчисліть ланцюжок виразів і дізнаєтеся, скільки очей у бджіл.

824. Поясни способи обчислення.

$36 - 18 = (36 - 10) - 8 = 26 - 8 = \dots$

$36 - 18 = (36 - 6) - 12 = 30 - 12 = \dots$

$36 - 18 = 36 - 20 + 2 = \dots$

825. Обчисли вирази зручним для тебе способом.

$45 - 17$

$32 - 15$

$81 - 42$

$64 - 39$

826. Добери знаки дій (+; -). Запиши рівності.

$24 \bigcirc 7 \bigcirc 12 = 29$

$24 \bigcirc 7 \bigcirc 12 = 19$

$24 \bigcirc 7 \bigcirc 12 = 43$

$24 \bigcirc 7 \bigcirc 12 = 5$

827. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.

У I день — 25 м дороги

У II день — ?, на 6 м більше, } У III день — ?
ніж у I день

828. Верблюд може обходитися без води та їжі 4 тижні. Скільки тижнів без води та їжі можуть обходитися 4 верблюди? Скільки це діб?

829. Обчисли вирази.

$53 - 26$

$76 - 37$

$22 - 14$

$32 - 19$

830. Майстер мав виготовити шафу-купе за 15 днів, а виконав замовлення на 6 днів раніше. За скільки днів майстер виготовив шафу-купе?

Повторення прийомів додавання та віднімання чисел з переходом через розряд у межах 100

831. Відновіть числові ряди. Назвіть пропущені числа.

58 60 ... 64 66 ... 70 ... ..

20 30 ... .. 70 100

832. Обчисли вирази.

$27 + 16 - 5$

$11 - 5 + 28$

$45 - 40 - 5$

$13 + 7 + 26$

833. Порівняй вирази без обчислень ($>$; $<$; $=$).

$34 - 6 \bigcirc 34 - 8$

$60 + 6 \bigcirc 60 - 6$

$27 - 9 \bigcirc 72 - 9$

$45 + 8 \bigcirc 8 + 43$

$31 + 18 \bigcirc 18 + 31$

$24 - 4 \bigcirc 29 - 9$

834. Виконай перетворення іменованих чисел. Запиши рівності.

$19 \text{ см} = \dots \text{ дм } \dots \text{ см}$

$1 \text{ год } 8 \text{ хв} = \dots \text{ хв}$

$2 \text{ доби } 3 \text{ год} = \dots \text{ год}$

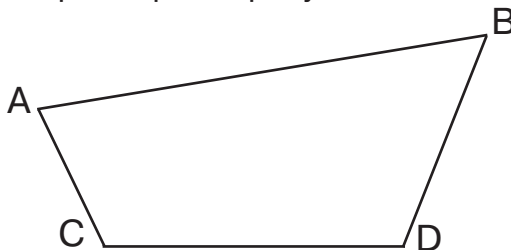
$2 \text{ роки} = \dots \text{ міс.}$

$3 \text{ дм } 4 \text{ см} = \dots \text{ см}$

$50 \text{ год} = \dots \text{ доби } \dots \text{ год}$

835. Рюкзак туриста важить 12 кг, а валіза — на 9 кг важча. Яка маса всієї ноші?

836. Обчисли периметр чотирикутника.

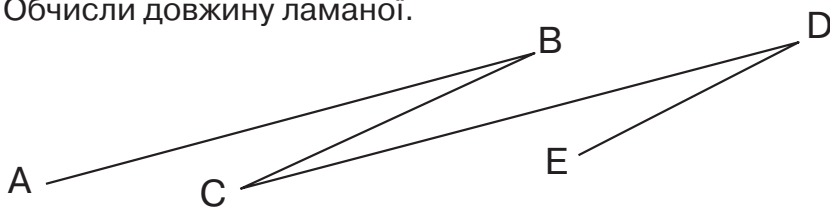

837. Обчисли вирази.

$$45 + 16 - 7 \quad 63 - 45 + 20 \quad 72 - 40 + 9 \quad 29 + 5 - 24$$

838. Обчисли довжину ламаної.

**Взаємозв'язок дій додавання та віднімання.
Знаходження невідомого компонента
дій додавання та віднімання**

839. Допоможіть Алісі знайти «задзеркальні» числа. Назвіть їх.

$$13 + \square = 25 \quad \square + 15 = 29 \quad \square - 11 = 34 \quad 42 - \square = 22$$

840. Обчисли вирази. До кожного виразу на додавання склади вирази на віднімання. Запиши рівності.

$$27 + 14 \quad 56 + 33 \quad 18 + 40 \quad 83 + 15$$

- Щоб перевірити правильність виконання *додавання*, потрібно від суми відняти один з доданків. Якщо в результаті отримаємо другий доданок, то додавання виконано правильно.
- Щоб перевірити правильність виконання *віднімання*, потрібно від зменшуваного відняти різницю. Якщо в результаті отримаємо від'ємник, то віднімання виконано правильно. Також можна до різниці додати від'ємник. Якщо в результаті отримаємо зменшуване, то віднімання виконано правильно.

841. Обчисли вирази. Запиши рівності. Виконай перевірку.

$$36 + 26 \quad 58 - 29 \quad 79 - 48 \quad 20 + 31$$

842. У притулку для тварин було 25 собак, а котів — на 6 більше. Для 8 котів і 9 собак волонтери знайшли господарів. Постав запитання до умови задачі. Розв'яжи її.

843. У тижні 5 робочих днів. Скільки робочих днів у 4 тижнях?
Скільки в 7 тижнях?

844. Мама розрізала шоколадний батончик на 3 частини. Скільки розрізів їй довелося зробити?

845. Обчисли вирази. Запиши рівності. Виконай перевірку.

$$37 + 14 \quad 43 - 22 \quad 85 - 55 \quad 26 - 13$$

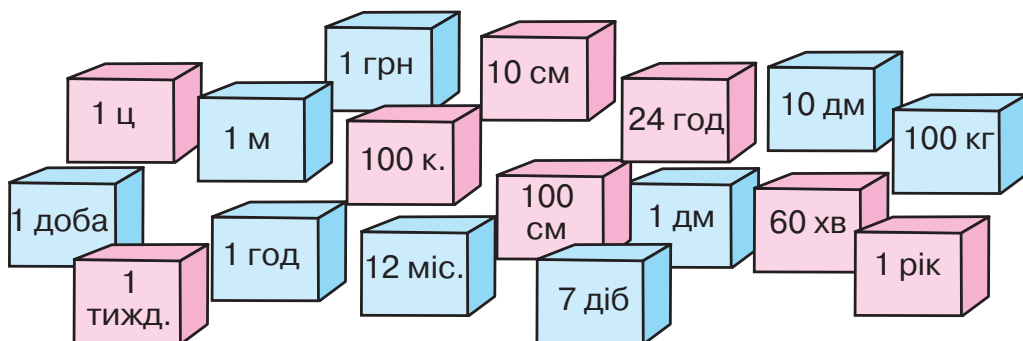
846. У господарстві діда Петра було 25 курей, а гусей — на 8 менше. Скільки всього свійських птахів (курей та гусей) було в господарстві діда Петра?

Одиниці вимірювання величин. Розв'язування практично зорієнтованих задач

847. Установіть відповідність між іменованими числами. Назвіть рівності.

848. Порівняй іменовані числа ($>$; $<$; $=$). Запиши рівності й нерівності.

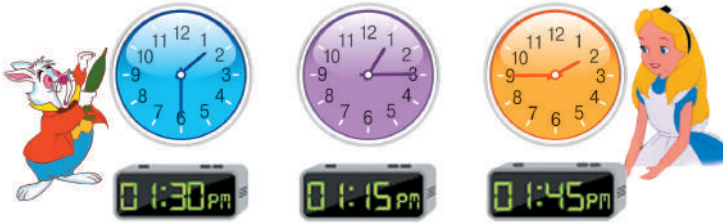
$$\begin{array}{lll} 1 \text{ год } 15 \text{ хв} \bigcirc 85 \text{ хв} & 2 \text{ грн} \bigcirc 100 \text{ к.} & 10 \text{ дм} \bigcirc 1 \text{ м} \\ 1 \text{ доба } 3 \text{ год} \bigcirc 29 \text{ год} & 60 \text{ см} \bigcirc 6 \text{ дм} & 1 \text{ ц} \bigcirc 90 \text{ кг} \end{array}$$

849. Обчисли вирази.

$$\begin{array}{lll} 35 \text{ см} + 65 \text{ см} & 2 \text{ доби} + 6 \text{ год} & 1 \text{ год} - 30 \text{ хв} \\ 1 \text{ рік} - 4 \text{ міс.} & 1 \text{ грн} - 50 \text{ к.} & 48 \text{ кг} + 52 \text{ кг} \end{array}$$

850. Перевірте, чи правильно Кролик визначив час. Аліса пропонує назвати цей час по-іншому.

851. Сім'я відпочивала на морі 3 тижні. За цей період було 6 дощових днів. Скільки днів було сонячно?

852. Оповідання займає в книжці 36 сторінок. Олена читає щодня по 6 сторінок. За скільки днів вона прочитає оповідання?

853. Довжина тіла пітона становить 9 м, він на 4 м довший за крокодила. Яка довжина тіла крокодила?

854. Порівняй іменовані числа. Запиши рівності й нерівності.
 1 год 30 хв ○ 90 хв   1 грн ○ 100 к.   1 дм ○ 1 м
 1 доба 7 год ○ 30 год   70 см ○ 4 дм   1 ц ○ 50 кг

855. Тиждень почався 9 числа. Яке число буде через тиждень? Через два тижні?

Табличне множення та ділення

856. Відновіть числові ряди. Назвіть пропущені числа.

3 ... .. 12 ... 18 30

4 ... 12 ... .. 24 ... 32 ... 40

857. Обчисли тільки ті вирази, у яких остання дія множення.

$6 \cdot (13 - 7)$ $6 \cdot 3 : 2$ $27 : 9 \cdot 8$ $15 - 7 \cdot 5$
 $(32 - 24) \cdot 4$ $24 : 6 \cdot 5$ $(17 - 8) \cdot 7$ $3 \cdot 8 : 6$

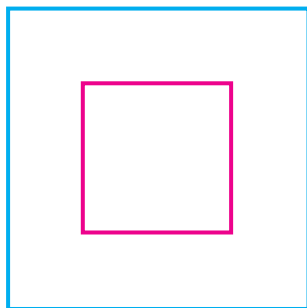
858. Обчисли вирази. Склади до кожного виразу на множення два вирази на ділення. Запиши рівності.

$7 \cdot 9$ $3 \cdot 8$ $6 \cdot 5$ $4 \cdot 3$ $5 \cdot 7$

859. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.

У I ящ. — 24 кг
У II ящ. — ?, у 3 р. менше на ? кг полуниць менше

860. Знайди периметри квадратів. У скільки разів периметр одного квадрата більший за периметр іншого?

861. Обчисли вирази. До кожного виразу на множення склади два вирази на ділення. Запиши рівності.

$3 \cdot 7$ $8 \cdot 9$ $5 \cdot 9$ $7 \cdot 6$ $4 \cdot 2$

862. У швейній майстерні було 30 м тканини. Кравчиня відрізала від цієї тканини 7 разів по 2 м. Скільки метрів тканини залишилося?

Табличне множення та ділення

863. Обчисліть (усно). Доберіть ключ до кожного замка.

$3 \cdot 8 + 24$

$14 : 2 + 50$

$2 \cdot 9 - 6$

$3 \cdot 7 - 6$

$18 : 2 - 7$

$2 \cdot 3 + 5$

- 864.** Пригадай, як знаходити невідомі компоненти дій множення та ділення. Назви пропущені числа в таблицях.

Множник	3	8		7		6
Множник	7		5		3	0
Добуток		8	25	56	27	

Ділене	64	48		4		36
Дільник	8		9		5	6
Частка		6	0	1	8	

- 865.** Постав, де потрібно, дужки так, щоб рівності були істинними. Запиши рівності.

$$16 - 8 : 4 = 2$$

$$35 : 5 + 30 = 1$$

$$24 : 6 + 2 = 3$$

$$56 - 7 \cdot 8 = 0$$

- 866.** Добери числа, щоб рівності й нерівності стали істинними. Запиши їх.

$$6 \cdot 9 > 9 \cdot \square$$

$$\square \cdot 7 + 9 < 7 \cdot 6 + 9$$

$$45 : \square < 54 : 6$$

$$48 - 5 \cdot 5 = \square - 6 \cdot 5$$

- 867.** Довжина сторони прямокутника становить 10 см, а ширина — у 2 рази менша. Знайди периметр прямокутника. Побудуй його.

- 868.** Склади й розв'яжи задачу за коротким записом умови.

У 8 кошиках — ?, по 2 кг малини
У ящику — 15 кг малини } ?

- 869.** Запиши число 16 як суму однакових доданків різними способами. Скільки є таких способів?

- 870.** Обчисли вирази.

$$4 \cdot 9 - 32$$

$$65 + 18 : 3$$

$$48 : 8 + 63$$

$$45 : 5 : 3$$

$$36 - 28 : 4$$

$$12 + 5 \cdot 5$$

871. Щоб прикрасити до свята клас, купили 8 синіх кульок, а жовтих — у 3 рази більше. Скільки всього кульок купили для прикрашання класу?

Табличне множення та ділення

872. Назвіть у кожному ряду «зайве» число.

2	4	6	8	10	12	14	15	16	18	20
5	10	15	20	25	30	35	37	40	45	50
9	18	27	36	40	45	54	63	72	81	90

873. Обчисли вирази.

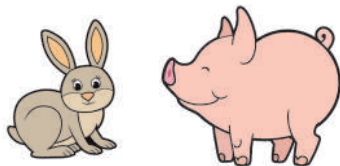
$3 \cdot 5 + 54 + 7$	$18 : 3 + 69 - 16$	$14 : 2 + 64 : 8$
$4 \cdot 9 + 15 - 41$	$28 : 7 + 29 - 30$	$72 : 9 + 6 \cdot 8$

874. Обчисли значення виразів.

$17 + a \cdot 4$, якщо $a = 5$; 9. $36 : b + 24$, якщо $b = 9$; 4.

875. У майстерні пошили кілька курток. 30 гудзиків пришили на 6 курток порівну, залишилосяшити ще 15 гудзиків на такі самі куртки. Скільки курток пошили в майстерні?

876. Маса трьох однакових кролів становить 18 кг, а маса поросяти — 24 кг. У скільки разів 1 кроль легший за поросят?

877. Побудуй 2 різні прямокутники з однаковим периметром, що дорівнює 14 см.

878. Обчисли вирази.

$6 \cdot (17 - 9)$	$(36 - 18) : 2$	$49 : 7 \cdot 5$	$8 \cdot 7 - 16$
$(56 - 48) : 4$	$3 \cdot (27 - 21)$	$63 : 9 \cdot 6$	$35 - 5 \cdot 2$

879. У Захара було 8 монет по 2 грн, а в Тетяни — на 15 грн більше. Скільки гривень було в Тетяни?

Властивості множення та ділення

880. Назвіть спочатку властивості множення, а потім властивості ділення.

$$a \cdot b = b \cdot a$$

$$a : a = 1$$

$$0 : a = 0$$

$$a \cdot 0 = 0$$

$$0 \cdot a = 0$$

$$1 \cdot a = a$$

$$a \cdot 1 = a$$

$$a : 1 = a$$

881. Обчисли вирази. Склади до кожної рівності на множення всі можливі рівності на ділення.

$$8 \cdot 1$$

$$4 \cdot 10$$

$$5 \cdot 9$$

$$6 \cdot 0$$

882. Добери числа. Запиши рівності.

$$\square : 6 = 1$$

$$80 : \square = 8$$

$$\square \cdot 10 = 20$$

$$12 \cdot \square = 12$$

$$\square : 4 = 0$$

$$1 \cdot \square = 21$$

883. У коробці лежали олівці. Двоє дітей взяли по 8 олівців, і в коробці залишилося 18 олівців. Скільки олівців було в коробці спочатку?

884. Синові 8 років, і це в 4 рази менше, ніж батькові. Скільки років батькові?

885. Одна сторона прямокутника дорівнює 8 см, інша сторона — на 4 см менша. Накресли цей прямокутник. Знайди його периметр.

886. Обчисли вирази. Запиши рівності.

$$45 : 9 : 5$$

$$8 \cdot 4 \cdot 1$$

$$0 : 7 + 48$$

$$74 - 10 \cdot 6$$

$$3 \cdot 2 \cdot 6$$

$$64 : 8 : 2$$

$$26 + 5 : 5$$

$$7 \cdot 9 - 7$$

887. Мамі 27 років, і це в 3 рази більше, ніж доньці. Скільки років доньці?

🔔 Розв'язування виразів і задач на застосування вивчених таблиць множення та ділення

 888. Обчисліть (усно).

Множник	1		9	3	6
Множник		3	0	10	
Добуток	10	27			36

Ділене	16		63		81
Дільник		5	7	1	
Частка	2	7		54	9

889. Складіть вирази й обчисліть їхнє значення.

- зменште 56 на частку чисел 14 і 2;
- додайте до числа 25 частку чисел 24 і 3;
- зменште 64 на добуток чисел 8 і 4;
- збільште 31 на частку чисел 21 і 7.

890. Виконай обчислення за зразком.

$6 < 24$ у 4 рази $45 > 5$ у разів
 $42 > 6$ у разів $8 < 64$ у разів

891. 7 хлопчиків налили в бочку по 2 відра води кожний. 8 відер використали для поливання квітів. На скільки більше води налили в бочку, ніж використали?

892. Обчисли периметр квадрата й прямокутника. На скільки сантиметрів периметр прямокутника більший за периметр квадрата?

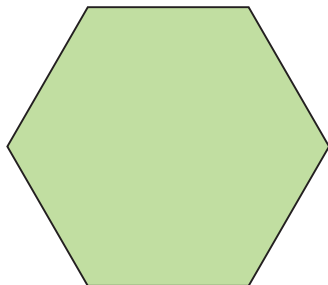
893. У майстерні пошили 9 дитячих костюмів, використавши по 2 м тканини на кожний костюм. На пошиття костюмів для дорослих пішло 56 м тканини. Скільки метрів тканини використали на пошиття всіх костюмів?

894. Обчисли вирази. Запиши рівності.

$$72 : 9 : 4 \quad 40 : (2 \cdot 5) \quad 100 : 10 + 56 : 7 \quad 10 \cdot 2 - 63 : 9$$

895. Обчисли периметр многокутника.

Для тих, хто не боїться труднощів

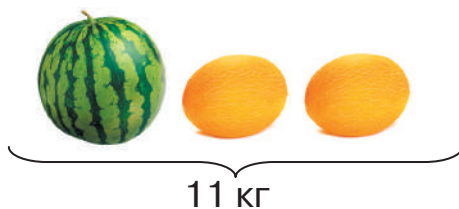
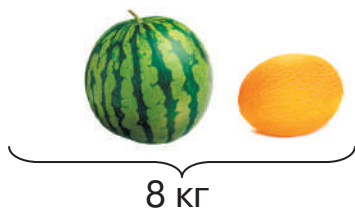

896. Установіть закономірність заповнення «магічних» квадратів. Знайдіть «магічне» число кожного квадрата. Побудуйте квадрати в зошиті. Заповніть порожні клітинки.

	35	21
23	27	
	19	

25		19
	28	34
37		

897. За малюнком і числовими даними знайди масу одного кавуна й однієї дині.

898. Які цифри зашифровані буквами?

$$A + A + A = BA$$

$$CK + C + C = KK$$

899. У кошику лежало 15 червоних і зелених яблук. Червоних яблук було на одне менше, ніж зелених. Скільки червоних і скільки зелених яблук лежало в кошику?

- 900.** У Петра й Олега разом 16 іграшкових автомобілів. Якщо один з друзів віддасть іншому один автомобіль, то в них стане порівну іграшок. Скільки автомобілів у кожного хлопця було спочатку?
- 901.** Будинок має 12 поверхів. Родина Петренків мешкає на дев'ятому поверсі, якщо лічити згори. На якому поверсі мешкає родина Петренків?
- 902.** Який із трьох годинників показує правильний час, якщо відомо, що один з годинників поспішає на 5 хв, а ще один відстає на 10 хв?

- 903.** Гімнастика для розуму:
- Чи може сума трьох чисел дорівнювати 2?
  - Чи може різниця двох чисел дорівнювати сумі тих самих чисел?
  - На яке число ділиться будь-яке число?
  - З дроту зробили трикутник зі сторонами 5, 7 і 9 см. Чи можна утворити з цього відрізка дроту рівносторонній трикутник (трикутник, усі сторони якого рівні)?
- 904.** Це найдорожча картина відомого художника Казимира Малевича. Які фігури ти розпізнаєш на цій картині? У які групи їх можна об'єднати? За якими ознаками? У якій групі найменша кількість елементів? Найбільша?

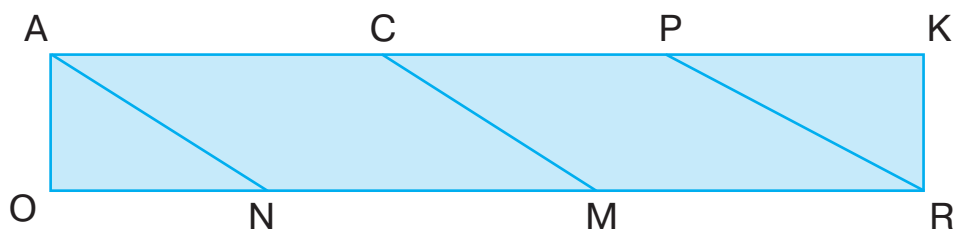
905. Мама поклала Котигорошку в торбу 14 пиріжків з м'ясом, грибами й капустою. З м'ясом було стільки пиріжків, скільки з капустою, а з грибами на 1 менше, ніж з м'ясом. Скільки було в Котигорошка пиріжків з м'ясом, скільки з капустою, скільки з грибами?

906. Коли батькові було 28 років, синові виповнилося 5 років. Тепер батькові 35 років. Скільки років синові?
907. У шухляді лежать 3 пари шкарпеток різного кольору. Скільки шкарпеток потрібно взяти навпомацки, щоб серед них була принаймні пара шкарпеток одного кольору?
908. Два олівці та гумка коштують стільки ж, скільки один олівець та чотири гумки. У скільки разів олівець дорожчий за гумку?

909. Знайди на малюнку 8 чотирикутників. Назви їх.

910. Тетяна, Олена й Микола накреслили по одній фігурі. Тетяна й Микола накреслили фігури з різними периметрами. Олена й Тетяна накреслили фігури з однаковою кількістю сторін. Хто яку фігуру накреслив?

911. Скільки різних чисел, більших за 10 і менших від 25, можна записати, використовуючи цифри 8; 2; 1; 0?

912. Гра «Судоку»

Накресліть у зошиті квадрат за зразком. Заповніть вільні клітинки цифрами від 1 до 9 так, щоб в кожному ряду та в кожному стовпчику малого й великого квадратів кожна цифра траплялася тільки один раз.

Зразок

4		3			2			
5				6		1	2	
9								4
		8		7				
			2		3			8
	3	6				7		
	7		9	2				
					5		9	6
			8		4	5		

4	6	3	1	8	2	9	7	5
5	8	7	4	6	9	1	2	3
9	2	1	3	5	7	8	6	4
2	4	8	6	7	1	3	5	9
7	5	9	2	4	3	6	1	8
1	3	6	5	9	8	7	4	2
3	7	5	9	2	6	4	8	1
8	1	4	7	3	5	2	9	6
6	9	2	8	1	4	5	3	7

I варіант

II варіант

	2			7				
			9			4		
5		9						
	6				5			
3							4	
		1	6			9		7
9	5				6	1		
2			8				7	
	4		3	5	2			

	4	8		6	5			9
7								
					4	1		
2		5	1		6			
			5				6	
	9		3	2				
6	7		8		1		9	
	3	4			7			2
							8	

З М І С Т

Звернення до учнів 3

Розділ 1

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ
НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗА 1 КЛАС 4

Розділ 2

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЧИСЕЛ
З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД У МЕЖАХ 20..... 18

Розділ 3

ДОДАВАННЯ ТА ВІДНІМАННЯ ЧИСЕЛ
У МЕЖАХ 100 З ПЕРЕХОДОМ ЧЕРЕЗ РОЗРЯД..... 47

Розділ 4

АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ.
ТАБЛИЧНЕ МНОЖЕННЯ ТА ДІЛЕННЯ..... 73

Розділ 5

ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО В 2 КЛАСІ..... 126

Для тих, хто не боїться труднощів 139

Навчальне видання

Оляницька Любов Віталіївна

МАТЕМАТИКА

Підручник для 2 класу

закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за державні кошти. Продаж заборонено.

Художники *Н. Антоненко, Ю. Ясінська*

Редактор *Т. Мусієнко*

Художній редактор *Т. Канарська*

Технічне редагування та комп'ютерна верстка *Л. Ткаченко*

Коректор *І. Барвінок*

Підписано до друку 03. 05. 2019 р. Формат 70×100/16.

Папір для офсетного друку. Гарнітура PragmatikaC. Друк офс.

Ум. др. арк. 11,664. Обл.-вид. арк. 15,308.

Умовн. фарбовідб. 46,656.

Наклад 13 346 прим.

Зам. №

Видавництво «Грамота»,

вул. Паньківська, 25, оф. 13, м. Київ, 01133.

тел./факс: 253-98-04.

E-mail: info@gramota.kiev.ua;

www.gramota.kiev.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру України
суб'єктів видавничої справи ДК № 341 від 21.02.2001 р.

Віддруковано з готових діапозитивів видавництва «Грамота»
у друкарні ТОВ «КОНВІ ПРІНТ»

03680, м. Київ, вул. Ежена Потье, 12.

Свідоцтво ДК № 6115 від 29.03.2018 р.